

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ושבעים של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, כ"א בטבת התשנ"ד (4 בינואר 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

תוכן העניינים

שאלות ותשובות	
ליקויים בטיחותיים בבתי-חולים	
טיפול בתלונה נגד רופא בשירות מגן-דוד-אדום	
מוצרי דם ופולסמה נגועים בנגיף האיידס	
פירות וירקות נגועים בחומרים רעילים	
העסקת סטודנטים לרפואה בתפקידי סיעוד בבתי-חולים	
ליקויים בטיחותיים בבתי-חולים	
מחירי שירותי ניידות טיפול נמרץ	
נוהל החלטה על אשפוז כפוי	
מחלקות סיעודיות בבתי-אבות	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעת חוק יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל (תיקון מס' 3)	
(היעדרות קרוב משפחה מעבודה), התשנ"ד-1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק הרשויות המקומיות (גזבר הרשות), התשנ"ד-1993	
(הצעת חבר הכנסת י' מצא)	
סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה	
לדוח נציב תלונות הציבור מס' 20	
שאלות ותשובות	
העסקת סטודנטים לרפואה בתפקידי סיעוד בבתי-חולים	
נוהלי תרומת איברים	
איתור מנות דם ומוצרי דם הנגועים בנגיף האיידס	
ביטול מוקד מגן-דוד-אדום ברחובות	
מקרי צהבת ודלקת קרום המוח באזור ירושלים	
סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה	
לדוח נציב תלונות הציבור מס' 20	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעה לסדר-היום	
שיווק סחורה חקלאית מיש"ע ללא פיקוח	
הצעת חוק מבקר המדינה (הוראת שעה) (מועדים), התשנ"ד-1993	
(קריאה ראשונה)	
הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת	
הצעת חוק מבקר המדינה (הוראת שעה) (מועדים)	
התשנ"ד-1993	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ד-1993	

(קריאה ראשונה)

שאלות ותשובות

היו"ר ע' מאור:

אני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת.

אני מזמינה את סגן שר הבריאות להשיב על שאלות.

ליקויים בטיחותיים בבתי-חולים

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שר הבריאות ביום ב' בכסליו התשנ"ד (16 בנובמבר 1993):

ועדה לבטיחות בבתי-החולים מצאה ליקויים וקבעה, כי במרביתם אין מערכות כיבוי אוטומטיות ומערכות התרעה, ומאוחסנים בהם חומרים דליקים בכמויות שעלולות להפיץ גזים מסוכנים בעת דלקה.

ברצוני לשאול:

1. כמה דלקות היו בבתי-חולים בשנים האחרונות, וכמה נפגעו בהן?

2. אילו פעולות נוקט משרדך בעקבות המסקנות?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

1-2. מאז שנת 1985 היו במוסדות הבריאות הממשלתיים 85 שרפות, מהן 12 שרפות במחלקות אשפוז, אשר רובן היו הצתות מכוונות של חולים במחלקות פסיכיאטריות.

במוסדות קופת-חולים היו בתקופה זו 23 שרפות, מתוכן 10 שרפות במחלקות אשפוז. בדלקות הללו היו שלושה נפגעים.

במהלך 1993 הוקמה ביוזמת משרד הבריאות ועדה לבחינה ולקביעה של נוהלי תקנות בטיחות אש בבתי-חולים ובמוסדות בריאות, שבה נטלו חלק קופות-החולים ומכבי-האש. הוועדה במסקנותיה קבעה, כאמור, נהלים אחדים לנושא בטיחות אש לכל מוסדות הבריאות.

בעקבות המלצות הוועדה נערכו הדרכות וימי הסברה להנהלות בתי-החולים, וכן ייערכו תרגילים בבתי-החולים השונים. היום, כל מערך האשפוז בבתי-החולים הממשלתיים מגובה במערכת גילוי אש ועשן ומניעת דלקות.

היו"ר ע' מאור:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת רביץ.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני סגן השר, אני מבקש בכל זאת לשאול, באיזו מידה אתם מנהלים פיקוח לא רק על בתי-החולים הממשלתיים, כפי שציננת בתשובתך – אני מניח ששם העניין בסדר, לאור תשובתך – אלא בכלל בתי-החולים בארץ? האם מתקיים פיקוח בנושא הבטיחות? הוועדה האובייקטיבית קבעה שיש ליקויים חמורים במספר רב של בתי-חולים, וגם מתשובתך משתמע ששיעור השרפות שהיו בבתי-החולים הוא גבוה מאשר בבית רגיל בישראל.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

חבר הכנסת רביץ, ראשית, זה כולל גם בתי-חולים אחרים, לא רק בתי-החולים הממשלתיים. בוועדה שהוקמה השתתפו גם נציגי קופות-חולים, ולהם יש בתי-חולים, כידוע לך ולאחרים.

אני לא מזלזל במספר, אף שהיו סיבות אובייקטיביות, כמו חולים פסיכיאטריים שהציתו או דברים אחרים. קיימנו ונקיים ימי הסברה. אני חושב שהשאלת חשובה מאוד והביאה לתשומת לב המשרד, עם כל העשייה שלו, להמשיך לשים לב, ונקבל את ההערות שלך בצורה מאוד חיובית ומאוד אובייקטיבית. אנחנו נעשה את זה.

טיפול בתלונה נגד רופא בשירות מגן-דוד-אדום

חבר הכנסת י' שמאי שאל את שר הבריאות ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):

ביום 16 ביולי 1993, בשעה 04:25, התקשרו לתחנת מגן-דוד-אדום שברחוב הגילגל ברמת-גן בני משפחתה של הגברת ר"פ (שמה המלא מופיע במקור) מבני-ברק. הם ביקשו עזרה רפואית לאם

שלפתע חשה ברע, תחושה שלווה בסימני ערפול חושים ועילפון. הגברת פ' בת כ-72, ולמגן-דוד-אדום נמסר כי היא סובלת ממחלות לב, כליות וסכרת.

לבני המשפחה הובטח, שבתוך מחצית השעה יגיע רופא לבית החולה. כשחלה החמרה במצבה 45 דקות לאחר מכן, נאמר לפונים: "הרופא בדרך אליכם". 40 דקות לאחר מכן הודיעו למשפחה ממגן-דוד-אדום: "הרופא מסרב לצאת והוא לא יגיע". לאחר מכן פונתה הגברת פ' על-ידי נהג וחובשת שהגיעו באמבולנס, ללא רופא, לבית-החולים "בילינסון", שם קיבלה עירויים עד שמצבה התייצב.

ביום 19 ביולי 1993 פנתה בתה של הגברת פ' בתלונה למנכ"ל משרד הבריאות. למשפחה נמסר כי המכתב הועבר לנציב קבילות הציבור במשרד הבריאות. מאז הוגשה התלונה חלפו כבר למעלה משלושה חודשים, אך למרות זאת המשפחה שהתלונה נענית בכל פעם שהבירור לא הסתיים.

ברצוני לשאול:

1. מתי יסתיים בירור התלונה בנדון?

2. מה העלה הבירור עד כה?

3. האם ממשיך הרופא הנדון לעבוד כתורן מגן-דוד-אדום?

4. האם שוקל משרדך מתן הנחיות חדשות וברורות בנדון לכל הצוותים הרפואיים במגן-דוד-אדום?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

4-1. הבירור של תלונת המשפחה הסתיים.

מהבירור שנערך עולה, כי בשעה 04:42 נתקבלה במוקד מגן-דוד-אדום קריאת המשפחה לבדיקת רופא, שירות רופא לילה שאינו רופא מגן-דוד-אדום. הבעיה הרפואית שתוארה היתה שלשולים והקאות ממושכים. נמסר למשפחה על המתנה משוערת של כ-30 דקות, היות שהרופא היה באותה שעה בטיפול במקרה אחר.

בשעה 05:28 הודיע הרופא שאינו יכול לבוא לביקור היות שנגמרו לו הקבלות. ההודעה נמסרה למשפחה והוצע לה פינוי באמבולנס לחדר מיון, כפי שאכן נעשה.

אי-היענות הרופא בגלל "חוסר קבלות" הינה חמורה ביותר ואינה מקובלת על משרד הבריאות. לפיכך הושעה הרופא מעבודתו עד לסיום ההליכים.

כבר לפני חודשים מספר מונתה ועדה לקביעת נהלי עבודה חדשים ומחייבים לכל רופאי שירותי תורנות לילה המופעלים במוקדי מגן-דוד-אדום. הוועדה סיימה בימים אלה את עבודתה והיא תגיש את מסקנותיה בקרוב, ואנחנו בוודאי נקבל אותן.

היו"ר ע' מאור:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שמאי.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני רוצה לתקן אי-אלו אי-דיוקים באינפורמציה שקיבלתם במסגרת הבירור שערכתם. ראשית, המשפחה חיכתה למעלה משעה וחצי. כאשר מסרו לה, מסרו שהרופא מסרב להגיע. אני מבין שלא כך מסרת, אדוני סגן השר, כי האינפורמציה שקיבלת היא אחרת.

אכן, החולה פונתה, אבל נזקקה אחר כך לטיפול מסוג כזה, שלו היתה מאחרת עוד בכמה דקות – מי יודע אם היה בכלל למי לתת אותו.

כתוצאה מהמצב הזה, אני מציע לכם לבדוק את הצורה של הבירורים שאתם מקיימים.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת שמאי, ברשותך.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני כבר מסיים.

אתה אומר שהסתיים הבירור. מדי שבוע בשבוע המשפחה מבקשת לדעת מה קרה לבירור. מדוע עד שנשאלה השאלתא לא קיבלה המשפחה תשובה?

שאלה שנייה: מתי בדיוק תוציאו הנחיות ברורות בנושא הזה לכל הצוותים הרפואיים? אני מבקש תשובה מדויקת.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

קודם כול, מבחינת העובדות, חבר הכנסת שמאי, אני חוזר לשאילתא שלך. אתה כותב שלבני המשפחה הובטח שבתוך מחצית השעה יגיע רופא לבית החולה. אתה עצמך טוען בשאילתא שאמרו להם לחכות חצי שעה, וכאן החלה הסחבת. אנחנו נגד סחבת, אני חושב שהמשפחה צודקת, גם בתשובתי אמרתי שהמשפחה צודקת.

יעקב שמאי (הליכוד):

תקרא את הפסקה השנייה.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

יש לי השאילתא שלך עם חתימתך, מייד כשארד אראה לך מה כתבת.

דבר שני, אני רוצה שנבין כולנו, יש אירועים רבים שמצריכים ועדות בדיקה. מיניתי ועדה, הוועדה עבדה שנה, ואני מאיץ בה כל שבוע. בינתיים החולה טופלה, אתה בעצמך אומר זאת. אנחנו מתכוונים להסיק מהר מאוד את המסקנות וליישם אותן, כדי שמקרים כאלה לא יישנו.

יעקב שמאי (הליכוד):

מתי תקבל המשפחה את התשובה?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

ממש בקרוב. הרופא הושעה. אנחנו נודיע למשפחה.

היו"ר ע' מאור:

תודה.

מוצרי דם ופלסמה נגועים בנגיף האיידס

חבר הכנסת ב' טמקין שאל את שר הבריאות ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):

כמה ימים לאחר חשיפת "שערוריית האיידס" בגרמניה, כאשר פלסמה ומוצרי דם נגועים בנגיף האיידס שווקו ביודעין על-ידי מעבדת UB PLASMA, נמסר על-ידי מנהל המרכז לחולי המופיליה, כי "המוצרים שהגיעו לארץ אינם מהסדרות שיוצרו במעבדה זו".

ברצוני לשאול:

1. נוסף על דברי ד"ר מרטינוביץ', האם יצא שר הבריאות בהצהרה מוסמכת הקובעת כי אין מוצרים מהמעבדה הנ"ל בנמצא בארץ?

2. האם הוציא משרדך הוראה הדורשת מכל החברות שלא להשתמש במוצרי אותה מעבדה, במקרה שהם נמצאים ברשותן?

3. האם יצא צו האוסר לרכוש בעתיד ממוצרי מעבדה זו?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

1. בעקבות הידיעות שהתפרסמו בעיתונות בנושא מוצרי דם ופלסמה הנגועים באיידס יצאה תגובה של משרד הבריאות בתאריך 9 בנובמבר 1993, ובה נמסר כי כל מוצרי הדם המגיעים לישראל נבדקים, כך שאין כל חשש לקבלת מוצרי דם נגועים.

כמו-כן נמסר, כי משרד הבריאות חוזר ובודק את כל החברות הקשורות באספקת מוצרי דם לארץ, למרות רמת הבטיחות הגבוהה הקיימת כבר היום.

2. משרד הבריאות דרש, לאחר הפרסומים הנ"ל, מכל החברות המספקות מוצרי דם כי יצהירו על אי-שיווק בארץ של תכשירים המופקים מפלסמה מתוצרת UB PLASMA. נוסף על כך יש הצהרות בכל תיק תכשיר, כי מנות הדם נבדקו, בין היתר, לאי-נוכחות נוגדני איידס, נוסף על תהליכי ייצור שבהם נערכות פעולות לביטול כל פעילות אפשרית של וירוסים.

3. יש דרישה של אגף הרוקחות במשרד הבריאות, כי מנות הדם המשמשות לייצור תכשירים יגיעו ממעבדות מוכרות ומאושרות על-ידי שלטונות הבריאות בארץ המוצא ובישראל. לפיכך, אין כל חשש כי מוצרים מחברת UB PLASMA יגיעו בעתיד לישראל. אנחנו עושים את כל הבדיקות האפשריות. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה.

פירות וירקות נגועים בחומרים רעילים

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שר הבריאות ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):

פורסם כי פירות וירקות משווקים בישראל כשהם נגועים בחומרים רעילים, כמעט בלי פיקוח, וראש שירותי המזון במשרד הבריאות עזב את תפקידו על רקע זה.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה, וכיצד פועל משרדך בנושא?

2. כמה תביעות הוגשו בחמש השנים האחרונות בנושא זה, ואילו עונשים הוטלו?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

1. הידיעות שפורסמו אינן נכונות. הפרסומים בעיתונות בנושא התבססו על תוצאות דגימות שנבדקו על-ידי רשות שמורות הטבע, והן התבצעו בשטחי חקלאות חשופים לשימוש מוגבר בחומרי הדברה בזמנים שונים לפני הקטיף. אין הם משקפים את הנעשה על המדפים, ולכן פרסומם מהווה הטעיה של הציבור.

האירוע של פיטורי ד"ר וסטין משירות המזון התרחש לפני עשר שנים ולא בשנה החולפת. יש הבדל של תשע שנים. למיטב ידיעתנו, היו אלה פיטורי מנכ"ל.

2. בידי משרד הבריאות נמצאים נתונים החל משנת 1990 בלבד. יש לציין כי תחילה מוזהר החקלאי המגדל, ובפעם הבאה מוגשת תביעה משפטית נגדו.

בשנת 1990 הוגשה תביעה אחת, ב-1991 – ארבע תביעות, ב-1992 – תביעה אחת, וב-1993 – ארבע תביעות. בעקבות כל תביעה הוטל קנס מינהלי בגובה 1,000 ש"ח.

אגב, אני מוסיף עוד דבר אחד, ברשות היושבת-ראש. או שאנחנו יעילים מדי או שאנחנו לא בסדר, כי תלונה אחת או שתיים בשנה – אני מקווה שאשים לב בישיבה הקרובה של שירות המזון, ושלשכות הבריאות ייתנו לי דיווחים מדויקים ממש, חצי-שנתיים לפחות, ואני אודיע לך.

היו"ר ע' מאור:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם רביץ.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני סגן השר, אני מודה לך על תשובתך המלאה. אני מבקש לשאול: האם משרד הבריאות נערך לבדיקת חומרים רעילים בתוצרת מזון, פירות וירקות, שמגיעה אלינו מאזורים כמו עזה ואזורים אחרים שלא יהיו כל כך בשליטת ישראל? תודה.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

כל מה שמגיע לארץ בדרך חוקית – אנחנו ערוכים. אבל אני אומר, עם כל האחריות, כולנו יודעים שתוצרת חקלאית רבה מהגדה ומעזה מגיעה בדרכים לא חוקיות. לכן, אנחנו אפילו לא יודעים.

העסקת סטודנטים לרפואה בתפקידי סיעוד בבתי-חולים

חבר הכנסת י' שמאי שאל את שר הבריאות ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

בחוזר שנשלח על-ידי ראש אגף הסיעוד במשרד הבריאות נמסר, כי בהתאם לתיקון תקנה 4 לתקנות בריאות העם (העוסקים בסיעוד בבתי-חולים), המשך העסקתם של סטודנטים לרפואה בשנים הקליניות בתפקידי סיעוד בבתי-חולים הינו אסור.

ברצוני לשאול:

1. איזה תחליף מקצועי מציע משרד הבריאות לסטודנטים אלה, שהעבודה הסיעודית תורמת רבות להכשרתם כרופאים?

2. כיצד יובטחו להם מקורות תעסוקה אלטרנטיביים?

3. האם נשקל לשנות תקנה זו?

חבר הכנסת י' לס שאל את שר הבריאות ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

חוזר החתום על-ידי ראש אגף סיעוד במשרד הבריאות אוסר העסקת סטודנטים לרפואה בבתי-חולים בתפקידי סיעוד. החלטה זו גוזלת מקור פרנסה מסורתית של הסטודנטים לרפואה, אשר נוסף על התרומה הכלכלית תורם להכשרתו הקלינית של הסטודנט.

ברצוני לשאול:

1. האם השינוי בעמדת המשרד נובע משיקולים מקצועיים גרידא, או שמא התגנבו אינטרסים אחרים להחלטה זו?

2. האם תבטל התקנה, הפוגעת בסטודנטים לרפואה בכל הארץ?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

עמדת המשרד מתבססת על שיקולים מקצועיים בלבד. שיקולים אלה מונחים על-ידי זכותו של הציבור לטיפול הטוב ביותר שניתן, על-ידי בעלי מקצוע מורשים לעסוק במקצועם, קרי בחיי אדם. חובתם של אנשי המקצוע כלפי מקבל השירות לספק טיפול בהתאם לחוק ולתקנות.

התקנה באה להגדיר את העוסקים בסיעוד, על מנת להבטיח את שלום הציבור ומקבלי השירות. זכותם של החולים לקבל טיפול סיעודי על-ידי מי שהוכשר לכך, נבחן או עבר בחינת רישוי ממשלתית וקיבל רישיון מהמדינה לעסוק בסיעוד. כמו כן, חובתם של העוסקים בסיעוד להיות אחראים ומחויבים לרשיון שניתן להם.

היו"ר ע' מאור:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת לס; אחר כך – חבר הכנסת שמאי.

יורם לס (העבודה):

אדוני סגן שר הבריאות, אני מודה על התשובה ומבקש להפנות אליך בעיה נוספת של סטודנטים לרפואה. הסטודנט לרפואה היום, אחרי שלוש שנים מקבל תואר ראשון אבל לא מכירים בו באוניברסיטה כסטודנט לתואר שני, כי הוא הולך למסלול ישיר לדוקטורט, בניגוד לסטודנט בפקולטה אחרת, שהולך לתואר שני, ואז הוא זכאי למלגות קיום וזכאי להנחות בשכר לימוד. יש כאן אפליה ברורה של סטודנטים לרפואה בנושא של מלגות באוניברסיטה. אגודת הסטודנטים לרפואה בירושלים פנתה אלי בעניין הזה. אני מתכבד להביא את זה בפניך, בתקווה שמשרד הבריאות יוכל לעזור בביטול האפליה של סטודנטים לרפואה במוסדות ההשכלה הגבוהה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יעקב שמאי, בבקשה, שאלה נוספת.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני סגן השר, מהתשובה משתמע כאילו נגרמו נזקים, ואני רוצה לדעת, האם אכן נגרמו נזקים כתוצאה מכך שסטודנטים לרפואה שירתו במוסדות סיעודיים? אם כן – אני רוצה לדעת כמה ומתי.

לשאלה הנוספת, אני מבקש לדעת, מה אתם מבטיחים להם כמקורות תעסוקה חלופיים?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

קודם כול, לשאלה של חבר הכנסת יורם לס, אני מבטיח ומתחייב להביא את זה להנהלה. אני מודע לזה, גם באופן אינדיבידואלי, לא רק עקרוני, כידוע לך, גם אתה בזמנך דיברת על הנושא הזה, ומנסה להסדיר בדרך ישירה וחוקית עבודה לסטודנטים האלה. אני אביא את זה להנהלה בהמלצה שננסה לבדוק את מצבם ונתחשב בו, בלי לפגוע לא בחולים ולא בחוק. אני מבטיח שאתה תקבל תשובה.

לחבר הכנסת שמאי, אנחנו עוסקים ברפואה. מי שלא הוסמך לרפואה, אנחנו לא מעסיקים אותו ומחכים אחר כך כדי שנראה אם הוא עשה נזק או לא. אנחנו ממונים על אכיפת התקנות – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

יש שיקולים זרים.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

תאמין לי שלא. אתה יודע מי הם הסטודנטים? הבן שלי והבן שלו, אז איזה שיקול זר? לא היו נזקים.

בעניין התעסוקה, משרד הבריאות עושה, כולכם יודעים, במסגרת האפשרויות שלו והתקנים שלו, כדי לקלוט ולהתרחב בכל המקצועות. אנחנו לא יכולים לתת תשובה – באופן עקרוני אני אומר, לא אינדיבידואלי – לאנשים שעוד לא סיימו את הבחינות שלהם ואין להם תעודות.

אנחנו לא הכתובת היחידה, ואני לא רוצה להתחמק מאחריות, להעסקתם של סטודנטים אלה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אנחנו חוזרים לשאילתא של חבר הכנסת רון נחמן, מס' 2034. בבקשה.

ליקויים בטיחותיים בבתי-חולים

חבר הכנסת ר' נחמן שאל את שר הבריאות ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):

דוח ועדת-ורדי, שהוגש לאחרונה, מצביע על ליקויים חמורים בבטיחות האש בבתי-חולים שונים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא תוקנו הליקויים עד כה?

2. מה יעשה משרד הבריאות בנדון?

3. מה הוא התקציב הנדרש לתיקון הליקויים?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הנושא הוא בטיחות אש בבתי-חולים. אני מתכבד להשיב לחבר הכנסת רון נחמן.

1. ביוזמת משרד הבריאות הוקמה במהלך שנת 1993 ועדה לקביעת נהלים ותקנות לבטיחות אש, אשר סיימה את עבודתה בימים אלה.

אתה רואה? אחרי השאילתות שלכם אנחנו אומרים: בימים אלה. אתם מזרזים את העבודה שלנו.

רון נחמן (הליכוד):

טוב שיש שאילתות.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

זה חשוב. זה מכשיר חשוב מאוד, פרלמנטרי.

רוב ההמלצות התקבלו פה-אחד. בנושאים מספר לא היתה הסכמה, במיוחד בנושא התקנת מערכת כיבוי אוטומטית בחדרי אשפוז – – –

רון נחמן (הליכוד):

לא הבנתי. איפה?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

– – – במיוחד בנושא התקנת מערכת כיבוי אוטומטית בחדרי אשפוז. נציגי משרד הבריאות – אני מפרש – נציגי משרד הבריאות טענו כי אין מקום להתקנת מתזים באזורים המאוישים 24 שעות ביממה. יתירה מכך, קיים חשש שפעולות מתזים עשויות לגרום לנזקים, ואף לסיכון חיי אדם, בעקבות התחשמלות וכדומה. אתה יודע, לא אתה חשמלאי ולא אני, ואני חושב שכדאי לנו להאמין למומחים, כי זאת ועדה בודקת.

המלצות הוועדה ייושמו בשנת 1994; זה התחיל השבוע, בעיקר לגבי מבנים ישנים. המבנים החדשים נבנים בהתאם לכל הדרישות של כיבוי האש, כל מבנה חדש.

למרות האמור לעיל, וגם בטרם הוקמה הוועדה, פעל המשרד וממשיך לפעול ליישום הדרישות של כיבוי אש, בהתאם לדוחות רשויות הכיבוי המקומיות.

2. כאמור, בכוונת משרד הבריאות לפעול ליישום ההמלצות. נוסף על כך פועל המשרד להגברת המודעות לנושא זה בכל מוסדותיו. חוברת בנושא בטיחות אש ובה נהלים והוראות הועברה לכל בתי-החולים במדינה.

נוסף על כך, השר הורה לאגף התכנון והבינוי של משרד הבריאות לערוך פיקוח וביקורת בכל המוסדות. אנחנו בוודאי נעקוב אם הם אכן עושים את הפיקוח, או עורכים אותו, ונותנים לנו תשובות.

3. במטרה להשלים את הדרישות המתחייבות לגבי מבנים ישנים בתוך תקופה קצרה, הגיש שר הבריאות למזכיר הממשלה דרישה תקציבית להשלמת פערים בנושא בטיחות מפני אש בסך כולל של 55 מיליון ש"ח.

היו"ר ע' מאור:

שאלה נוספת לחבר הכנסת נחמן רון.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני סגן השר, אני שמח לקבל את התשובות שנתת, ואני מקווה שיהיה לך גם ביטוי בתקציב בפועל, לא רק בבקשה שהגיש השר למזכיר הממשלה. זה צריך לעבור את האוצר ואת ועדת הכספים. טרם ראיתי את הדבר הזה, ואני מקווה שנראה את זה בוועדה.

עם זה, הייתי רוצה לבקש מסגן השר שיבוא בעתיד וימסור לכנסת, מבחינת המעקב, מי הם הגופים שמשתפים אתכם פעולה. אני מדבר כאן על נציבות כיבוי האש והרשויות המקומיות. מי הם הגופים ברשויות המקומיות שבתחום שיפוטן נמצאים בתי-החולים או המוסדות הללו שמחייבים את הטיפול הזה? מה הקשר בין אותן רשויות מקומיות לבין המוסדות הרפואיים? איך נסגרים הדברים ברמת הטיפול האדמיניסטרטיבי בין כל הגופים האלה, זה עם זה, ומה היא צורת המעקב שתבטיח שמה שאמרת כאן, לגבי יישום המסקנות והפקת הלקחים, אכן יבוא לידי ביטוי באופן שוטף במהלך השנה הזאת, ויתוקנו הליקויים, גם ההיסטוריים וגם הדברים החדשים באותם מוסדות חדשים, שאכן עומדים בתקנים, בדרישות התקן, ונמצאים תחת הפיקוח המתאים, כדי למנוע סכנה לחיי אדם?

היו"ר ע' מאור:

תודה.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

חבר הכנסת רון נחמן, אתה כל כך צודק. אני אעשה הכול כדי שלפני הפגרה, במרס, אני אתייצב בפני הכנסת ואמסור, גם השר, וגם במושב הקיץ; אם יהיה לנו מעקב של פעמיים לפחות בתוך שישה חודשים, אולי נראה איזו אינדיקציה של הוויכוח שלנו עם המוסדות. אתה צודק.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים לשאילתא של חבר הכנסת רפאל אלול, מס' 2148.

מחירי שירותי נידודות טיפול נמרץ

חבר הכנסת ר' אלול שאל את שר הבריאות ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

על רקע סכסוך בין עיריית באר-שבע לבין מגן-דוד-אדום, הכפיל האחרון את המחיר עבור שירות הניידת לטיפול נמרץ, מ-250 ש"ח ל-500 ש"ח. בעיה זו קיימת גם בלוד-רמלה, שם משלמים התושבים לנט"ן את מלוא 500 השקלים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע יש שוני בדרך חישוב התשלום בין מגן-דוד-אדום לבין העירייה? האין חוק או תקנה המגדירים בבירור את אופן התשלום של העירייה למגן-דוד-אדום?
2. מדוע אין הביטוח הלאומי מכיר בחלק מהוצאה זו של נט"ן לקשישים שאינם יכולים לתפקד מפאת מחלתם?
3. איזה גוף מפקח על הגבייה של מגן-דוד-אדום?
4. מאחר שתופעה זו קיימת בכמה ערים ויישובים בארץ, מה ייעשה בנדון?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

גברתי היושבת-ראש, הנושא הוא הכפלת מחירי שירותי נט"ן. הריני מתכבד להשיב:

1. מגן-דוד-אדום לא שינה כלל את אופן החישוב שעליו הוסכם עם עיריית באר-שבע. חישוב התשלום נקבע לפני כעשר שנים על-ידי ועדת נט"ן עליונה, שהיא הגוף המוסמך והאחראי לשירותי הנט"ן, ובו חבר גם נציג מרכז השלטון המקומי המייצג את הרשויות המקומיות.
 2. שאלה זו, שאלה שנייה, יש להפנות למשרד העבודה והרווחה.
- אגב, השאלה היא: למה לא משלמים לקשישים, עבור אלה שאין להם כסף?

3. מגן-דוד-אדום, שהינו הגוף המפעיל את שירותי הנט"ן, מבצע ישירות את הגבייה מהגופים המממנים את הנט"ן, הכוללים את משרד הבריאות, קופת-חולים והרשויות המקומיות. אם יש ערעורים או דרישות לשינוי אופן התשלום, הם צריכים להידון במסגרת ועדת נט"ן עליונה, אשר בה חברים, כאמור, נציגי הגופים המממנים את השירות יחד עם נציגי מגן-דוד-אדום ובכירי הרופאים העוסקים בתחום.

4. לפני ימים מספר שילמה עיריית באר-שבע את חובה, ולפיכך מגן-דוד-אדום הפסיק לגבות תשלום כפול מתושבי העיר. עם זאת, משרד הבריאות רואה בחומרה את סירובן של חלק מהרשויות המקומיות לשלם את חובן למגן-דוד-אדום, מצב הגורר בעקבותיו הגדלת התשלומים הנגבים מהתושבים. מגן-דוד-אדום עושה ככל יכולתו בגביית החובות עבור הפעלת הנט".

היו"ר ע' מאור:

שאלה נוספת לחבר הכנסת רפי אלול, בבקשה.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני סגן השר, תודה על התשובה. השבוע ביקרתי במגן-דוד-אדום ברחובות, וכידוע לך, המוקד ברחובות וברמלה הועבר לראשון-לציון. אני הייתי בשעת הפעולה, ראיתי שנגרם סבל לאנשים, אנחנו פוגעים בחיי אדם, וכל זה כביכול בגלל הרצון לצמצם תקן אחד במוקד.

אני חושב שטוב יעשה משרדך אם בהוראה ברורה, עוד הערב, יחזיר את המצב לקדמותו, ובכך נפעל להצלת 200,000 איש שנשארים ללא מוקד בלילה. תודה רבה, אדוני.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

גברתי היושבת-ראש, השאלה השנייה, הנוספת, של חבר הכנסת רפי אלול, היא אותה שאלתא שהייתי אמור להישאל היום על-ידי חבר הכנסת אבי יחזקאל, והוא איננו. אני אענה לך, היות ששאלת שאלה נוספת באותו נושא – רחובות. ניתוב מוקד הקשר מרחובות למוקד האזורי בראשון-לציון לא ישפיע על זמן ההגעה של האמבולנסים, זאת אומרת – – –

רפאל אלול (העבודה):

חד וחלק, זה לא נכון.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אתה יודע – – –

רפאל אלול (העבודה):

30 שנה לא עובדים. חבל על חיי אדם.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

זה לא נכון, מה שאתה אומר – – –

רפאל אלול (העבודה):

– – –

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

– – – כי זאת ועדה – – –

רפאל אלול (העבודה):

– – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת אלול, ברשותך, תרשה לסגן השר להשיב.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אני מודיע לך – – –

רפאל אלול (העבודה):

מדובר בחיי אדם. גם אם אני מתפרץ – – – מכשירי הקשר לא עובדים – – –

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

תשמע את התשובה עד תום. אזרח שיחייג 101 – בסך הכול, החיוג מרחובות, ייענה מייד, בכל שעה. זה עונה לך, חבר הכנסת רפי אלול, אני לא רוצה להתווכח אתך. הייתי בחדרה, גם כן העבירו נט", זה האזור שלי, ישבתי בראש הישיבה, הבאתי את סגנו של אדלר, מנכ"ל מגן-דוד-אדום, ולקחתי את מסקנות הוועדה שמינה השר הקודם, אהוד אולמרט, שהוא אימץ אותן, ואנחנו. לא מה שנכתב כאן, תאמין לי, אני חקרת' – – –

רפאל אלול (העבודה):

אין קשר אלחוטי – – –

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

רק רגע, תקבל על כך תשובה אחרי התשובה על השאלתא, הרי זו שאלה נוספת שלך.

ניתוב המוקד נעשה במסגרת תוכנית ההבראה של מגן-דוד-אדום, שבה הוחלט על ניתוב חלק גדול – אגב, גם בכרמיאל אותו דבר, הוא הועבר לעכו, רק שתדע, אתה בחברה טובה – ממוקדי הקשר ברחבי הארץ למוקדים מרכזיים, וזאת במסגרת שיפור וייעול השירותים הניתנים לתושבים, אולם אין כל כוונה לסגור תחנות מגן-דוד-אדום. לא סוגרים.

לפיכך, האמבולנסים וכן נט"ן הנמצאים ברחובות ימשיכו לפעול כרגיל. זו תשובה של סגן השר והשר.

כמו כן, מוקד שירות רופאים פועל בתחנה בלילות וכן בשבתות ובחגים.

משרד הבריאות – וזה מה שחשוב, אולי אחרי הביקור שלך – יזם פגישה עם ראש העיר, יחד עם נציגי מגן-דוד-אדום, שבה הובהר כי תחנת מגן-דוד-אדום ברחובות לא תיסגר ומצבת האמבולנסים תישאר כרגיל. יש סיכום עם השר, ותבורך על היוזמה שלך. היתה ישיבה – – –

רפאל אלול (העבודה):

– – –

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

זו שאלה אחרת. אתה לא יכול לשאול שאלה נוספת שלישית.

היו"ר ע' מאור:

אני מצטערת, תמשיכו בליבון הנושא החשוב והחיוני לאחר ישיבת מליאת הכנסת.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אני יודע מה שאני אומר. אם תהיינה עוד בעיות – אתה בוודאי תשאל.

רפאל אלול (העבודה):

לפני שימות מישהו, או אחרי?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

למה לך? אם יש עוד בעיות, תפנה אלי, תרים אלי טלפון למשרד, אני מוכן לנסוע יחד אתך.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת אלול, סגן השר הזמין אותך להמשיך במעקב אחר הנושא המאוד-חיוני.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אני מזמין אותך למשרד, נדבר עם רחובות, ואם צריך לנסוע לרחובות, אני אסע אתך.

נוהל החלטה על אשפוז כפוי

חבר הכנסת ב' טמקין שאל את שר הבריאות ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

בעיתון "כל העיר" מתאריך 3 בדצמבר 1993 פורסמה ידיעה ובה מידע על מקרה, שבו רופא מבית-החולים "איתנים" השתתף בוועדה שהחליטה על אשפוז כפוי של חולה מ"איתנים". כמו כן, על-פי הכתבה, זה אינו מקרה חריג.

ברצוני לשאול:

1. האם מקובל כי בוועדה פסיכיאטרית המחליטה על המשך אשפוזם של חולים ישב רופא מאותו בית-חולים שבו הם מאושפדים?

2. אם כן – כיצד זה מתיישב עם החוק, שלפיו הוועדה אמורה להיות אובייקטיבית ומנותקת מהגורמים המטפלים בחולה?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

1. על-פי החוק לטיפול בחולי נפש, אין מניעה כי פסיכיאטר מאותו בית-חולים שבו מאושפד החולה יהיה חבר בוועדה הפסיכיאטרית המחוזית. תשמע גם את ההשלמה: עם זאת, יש הקפדה כי בכל מקרה לא יהיה בוועדה רופא מהמחלקה שבה מאושפד החולה. זאת אומרת, רופא מאותו בית-חולים, שיש בו עשרות או מאות רופאים – אפשרי, אבל לא מאותה מחלקה שהחולה מטופל בה, שכאילו הוא ייתן חוות דעת מוקדמת.

2. הנושא נדון בעבר הן בוועדה שהכינה את החוק לטיפול בחולי נפש והן בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, והן הגיעו למסקנה שלא ניתן למנוע כליל מקרים שבהם יהיה חבר בוועדה רופא מאותה יחידה שבה מאושפד החולה. אבל אני מודיע לך, ואני אבקש מהאחראי לנושא במשרד, ד"ר מרקוביץ, או רופא אחר, שאנחנו לפחות נקפיד – אני מקבל את הרישא – שאם חברות בוועדה של מישהו מבית-החולים אני לא יכול למנוע, יש המון ועדות, שלא יהיה מאותה יחידה. נעשה צדק לחולים.

היו"ר ע' מאור:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת בנימין טמקין, בבקשה.

בנימין טמקין (מרצ):

תודה על התשובה, אדוני סגן השר. ובכל זאת, אני מבקש, הרי לא מדובר על איזה מקום נידח ובעייתי. אנחנו מדברים, למשל, במקרה הזה על מקום כמו ירושלים. לא יכול להיות שאי-אפשר למצוא פסיכיאטרים שלא קשורים ישירות לבית-החולים עצמו. אנחנו יודעים שבדברים האלה יש בכל זאת קשרים חברתיים כאלה או אחרים, והחוק ברוחו בא להגן על כך שהוועדה שתשפוט את המקרה, כאשר מדובר על נושא של אשפוז כפוי של אדם בבית-חולים לחולי נפש – אני מציע למשרד הבריאות להתאמץ יותר ולא להסתפק בכך שהרופא לא מאותה מחלקה.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

מקובל.

היו"ר ע' מאור:

שאילתא אחרונה – של חבר הכנסת שאול עמור, מס' 2186. בבקשה, אדוני סגן השר.

מחלקות סיעודיות בבתי-אבות

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר הבריאות ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

במחלקות הסיעודיות בבתי-האבות נמצאים כיום קשישים חולים ותשושים הזקוקים לכוח-עזר רב. התקנים הקיימים אינם מספיקים וקשישים רבים חסרים טיפול הולם.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא יוסיף שר הבריאות תקנים לכוח-עזר במחלקות הסיעודיות בבתי-האבות?

2. כיצד נקבעת כמות התקנים למחלקות אלו?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

הנושא הוא תוספת כוח-אדם למחלקות סיעודיות.

1. למשרד הבריאות לא ידוע על חוסר כוח-אדם במחלקות הסיעודיות. צוותי הבקרה של משרד הבריאות מקיימים בקרה שוטפת ורציפה אחר הטיפול בחולים בכל המוסדות הסיעודיים. על-פי דוחות הבקרה, אין כל מחסור בכוח-עזר.

2. התקנים במחלקות הסיעודיות בנויים על-פי שיעורי כוח-אדם שסוכמו במשותף על-ידי משרדי הבריאות והרווחה. שיעורים אלה נבחנים מדי פעם כדי לשקף תוספת שירות מקצועי כלשהו.

מחיר יום אשפוז מבטא את שיעור כוח-האדם, בהתאם לסוגי המטופלים – חולים סיעודיים, תשושים, תשושי נפש ועצמאים, וכן את השינויים הנגזרים מהעסקת כוח-אדם זה על-פי הסכמי העבודה הקיבוציים.

היו"ר ע' מאור:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת שאול עמור, בבקשה.

שאול עמור (הליכוד):

אדוני סגן השר, אני שמח לשמוע שאין בעיה של תקנים, או שכביכול כוח-האדם בבתי-אבות מספק את הצרכים. אני מציע לסגן השר ולשר לבקר בבתי-אבות. אני הגשתי את השאילתא לאחר ביקורים ושיחות עם כוח-האדם הנאנק וזועק לסיוע. לכן אני גם רוצה להוסיף: עכשיו אנחנו הולכים לקראת חוק ביטוח בריאות ממלכתי. אני שומע שהחוק לא מתייחס לפיקוח על בתי-אבות פרטיים. ובכן, לא רק שאנחנו אומרים "אל תשליכני לעת זיקנה", אלא גם: "אל תשליכני בעת זיקנה". אני מציע לבדוק זאת.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

גברתי היושבת-ראש, חבר הכנסת שאול עמור, חברי הכנסת, אני בא ממש עכשיו, רבע שעה לפני שהתחלתי לענות על השאילתות, מבית-החולים "שמואל הרופא". אני ישבתי שם בראש הישיבה, כי קיבלתי את נושא הגריאטריה מהשר חיים רמון, עם כל האגף הגריאטרי. זו היתה ישיבה בראשותי, שהתחילה בשעה 13:30. אני קיבלתי נתונים. אני יכול לתת לך.

אני מודע לבעיה. יש לנו היום בתור 1,200 חולים סיעודיים שאין להם מיטות, אף שאנחנו הוספנו מאות מיטות בשנה שעברה ובשנה הזאת; זאת אומרת, תוספת גדולה מתקציב משרד הבריאות בשנים 1993-1994. לא אני אומר זאת אלא הסטטיסטיקה אומרת זאת. בתוכנית שלנו, עד 1996 תהיה תוספת של מעל 1,000 מיטות סיעודיות. אנחנו גם עוזרים לבתי-חולים גריאטריים וסיעודיים פרטיים. אנחנו גם קונים – זה נקרא קודים, זה נקרא מיטה. אני לא אומר שהכול שפיר, אני אומר שהכול משתפר.

במצב הקיים אין מחסור, יחסית. זאת אומרת, אם צריך בבית-חולים עשר אחיות או עשרה אחים סיעודיים – יש. אין שמונה. אילו זה היה שמונה, אני הראשון שהיה זועק. למשל, בשירות בריאות הציבור, שאני ממונה עליו, אני יודע כמה חסר – 170 אחיות. הגשתי זאת גם לשר האוצר. זאת אומרת, אני לא בא לטשטש כאן.

אבל, יחסית המצב לא רע. אני אומר לך, שהאוכלוסייה במדינת ישראל מזדקנת, תוחלת החיים עולה אפילו בתוך בתי-החולים משישה חודשים לשנתיים. מה זה אומר? שהחולים המטופלים, במקום שחיכו חצי שנה, רובם נפטרים אחרי שנתיים, הודות למאמץ של בית-החולים. אני יודע שלשם כך דרושים משאבים רבים. אני לא אומר שהכול שפיר.

קיבלתי את ההערה שלך ברוח טובה, עובדה שהיום גם הייתי שם. אני מקווה שאנחנו נמשיך לשפר. אבל לסיעוד, יותר מכל דבר אחר, קיבלנו בשנתיים האחרונות תוספת תקציב ממשרד הבריאות. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, מטעם ועדת הכנסת, החלטה בדבר שכר חברי הכנסת (תשלומים לכיסוי הוצאות עיתונות), התשנ"ד–1993. תודה.

יוסף בא-גד (מולדת):

האם אפשר לקבל הסבר, מה השינוי לעומת מה שהיה עד כה? האם זה לא אותו דבר? היו שני עיתוניים יומיים – זה אותו דבר כמו שהיה. אני לא מבין מה השינוי. אין פה מי שייתן תשובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה יודע היטב את דרכי הכנסת ואת המהלכים, לפי זה תברר.

דוד מגן (הליכוד):

אתה יכול להזמין עיתון ערב, שמגיע לפני עיתון הבוקר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בא-גד, לידיעתך, אם לך זה לא מובן, אולי גם לחברי כנסת אחרים זה לא מובן. עד עכשיו אפשר היה להזמין שני עיתוני בוקר. עכשיו אפשר להזמין, אם רוצים, במקום שני עיתונים או במקום אחד מהם – עיתון ערב. אתם יודעים, הרי עיתוני הערב אצלנו הם כבר גם עיתוני בוקר.

הצעת חוק יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל (תיקון מס' 3)

(היעדרות קרוב משפחה מעבודה), התשנ"ד–1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, סעיף חשוב מאוד, אנושי, לאומי, ואבקש באמת הרבה תשומת לב, זו הצעת חוק יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל (תיקון מס' 3) (היעדרות קרוב משפחה מעבודה), התשנ"ד–1994, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד, ויש לומר גם שמח, להביא בפני המליאה לקריאה שנייה, ואני מקווה – גם לקריאה שלישית, תיקון בחוק יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל.

מקורה של הצעת החוק הזאת בהצעת חוק פרטית של חבר הכנסת חיים אורון. בשלב מאוחר יותר היתה גם הצעת חוק זהה של חבר הכנסת קהלני, אלא שעקב שגגה שנפלה מעם מי שהיה באותו זמן יושב-ראש הישיבה, הצעתו הועברה לוועדה אחרת, ולכן היא התעכבה. אבל אני בכל אופן רוצה לציין גם את רצונו העז של חבר הכנסת קהלני להעביר הצעה זהה או דומה.

אדוני היושב-ראש, מטרתה של הצעת החוק הזאת להשוות את המצב בשוק הפרטי למה שנהוג היום בפועל במשק הציבורי; כלומר לאפשר לקרוב משפחה להיעדר מעבודתו עקב הנסיבות הטרגיות שהוא נקלע אליהן, כאשר בן משפחתו, קרוב משפחתו, נפל, ויום האבל מצוין ביום הזיכרון.

למי תתאפשר ההיעדרות הזאת? ההיעדרות שתשולם, ההיעדרות שתיחשב כאילו עבד העובד תתאפשר לקרוב משפחה, והגדרנו מהו קרוב משפחה. קרוב משפחה כולל הורים, הורי הורים, בן זוג, ילדים, אחים ואחיות. לכל אלה יתאפשר להיעדר מעבודה, וההיעדרות תיחשב כאילו עבד העובד באותו יום קשה שבו הוא נדרש לבית-העלמין.

אני מבקש להדגיש, שניסוח החוק וכוונת הוועדה כאשר חוקקה את החוק היו לאפשר באמת ובתמים לקרובי המשפחה, אלה שהחוק מגדיר, להיעדר לאותן שעות שהם זקוקים להן להיעדרות. אין הכוונה, כמובן – אני מציין את המובן מאליו – לניצול העניין להיעדרות ארוכה יותר. אין הכוונה שמי שישהה בחופשה או בחופשה ללא תשלום, או עובד במשמרת מאוחרת יותר או מוקדמת יותר, שהוא יזוכה

ביום עבודה. כל הכוונה היא פשוטה, אנושית ונקודתית, לראות את קרוב המשפחה שנעדר עקב האזכרה, עקב יום הזיכרון, כאילו עבד, וייחשב לו כעבודה אותו פרק זמן שבו נעדר מן העבודה.

כאמור, אנחנו מסדירים פה עניין שכבר נהוג במשק הציבורי, אם כי לא בתוקף חוק. ועכשיו, בהסכמתם המלאה של ארגוני המעסיקים, של התאחדות התעשיינים, ובתמיכתם, אנחנו מבקשים על בסיס חוק, לא רק על בסיס של נהגים וכללים אנושיים, שאינם חוק, לאפשר לכל קרוב משפחה לציין את היום הזה, בלי שההיעדרות שלו גם תעלה לו בממון.

אני מבקש את תמיכת הבית בהצעת החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. לחוק הזה אין הסתייגויות. יש פה כמה חברי כנסת שמשוחחים ביניהם. אני ממליץ להם לשבת, כדי שתהיה להם הזכות להוסיף גם את תמיכתם. אני בטוח שהם מצביעים בעד החוק. אני ניהלתי את הישיבה כשהיה הדיון בחוק הזה, והכנסת אז התעלטה, ובאמת היה דיון מאוד מאוד אנושי, לאומי, ולכבוד הכנסת. ובכן, אנחנו מצביעים על החוק בקריאה שנייה.

הצבעה מס' 1

בעד סעיף 1 – 15

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

15 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שחוק יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל (תיקון מס' 3) (היעדרות קרוב משפחה מעבודה), התשנ"ד–1994, התקבל בקריאה שנייה. עכשיו נצביע על החוק גם בקריאה השלישית. חברי הכנסת, הודעתי על הצבעה בקריאה שלישית. לא הייתם די עירניים.

הצבעה מס' 2

בעד החוק – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל (תיקון מס' 3) (היעדרות קרוב משפחה מעבודה), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

11 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע – – –

דוד מגן (הליכוד):

אני מבקש להוסיף את קולי ואת קולו של חבר הכנסת תיכון.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההצבעה של חבר הכנסת מגן לא נקלטה. שיתי לב לכך.

אפרים גור (הליכוד):

גם ההצבעה שלי לא נקלטה.

קריאה:

גם ההצבעה של חבר הכנסת שאול עמור.

אליעזר זנדברג (צומת):

גם שלי.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אולי נצביע עוד הפעם?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא. נסיף את קולותיהם של חברי הכנסת שאול עמור, דוד מגן, אליעזר זנדברג ואפרים גור. ובכן, 15 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שחוק יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל (תיקון מס' 3) (היעדרות קרוב משפחה מעבודה), התשנ"ד-1994, התקבל גם בקריאה שלישית.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (גזבר הרשות), התשנ"ד-1993

(הצעת חבר הכנסת י' מצא)

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצעת חוק עם הנמקה מהמקום, אני מבין שזה עניין של דקה, זו הצעת חוק תתקבל, הצעת חוק הרשויות המקומיות (גזבר הרשות), התשנ"ד-1993, של חבר הכנסת יהושע מצא. בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד):

ברשותך, אדוני, זה לא עניין לדקה, אלא קצת יותר. היה פה משגה בהערכה שלי. אני מבקש לנמק את ההצעה מהדוק, אם אפשר. זה לכבודו של החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה. יש כאן הבדל מבחינת המכסה שיש לחבר הכנסת. כלומר, זו לא הנמקה מהמקום. אני יכול לאפשר לך לומר את כל מה שיש לך לומר מהמקום.

יהושע מצא (הליכוד):

המכסה לא מפריעה לי, אדוני. עד עכשיו לא נתקלתי בבעיות של מכסה.

קריאה:

האם הממשלה מתנגדת להצעת החוק?

יהושע מצא (הליכוד):

לא. לכן הטעות, לכן אמרו שההנמקה היא מהמקום.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד בפניכם לקריאה טרומית את הצעת חוק הרשויות המקומיות (גזבר הרשות), התשנ"ד–1993.

בשנים האחרונות הוסדר בחקיקה מעמדם של חלק מהעובדים הבכירים ברשויות המקומיות, כמו מבקר הרשות, המהנדס והיועץ המשפטי. נקבעו בפירוט סמכויותיהם וחובותיהם, הוגדרו תחומי אחריותם, וגם ניתנו להם הגנות מפני פיטורים שרירותיים. לעומת זאת, גזבר הרשות המקומית לא זכה עד כה להסדרת מעמדו בחקיקה המוניציפלית, אף שהינו דמות מרכזית בכל רשות מקומית ואף שתפקידו האחראי והרגיש מחייב מצד אחד הגדרה מדויקת של תחומי אחריותו, חובותיו וסמכויותיו, ומצד שני הוא מחייב לתת לגזבר הגנה שתאפשר לו למלא את עבודתו בנאמנות. החוק המוצע בזה נועד למלא את החסר.

על-פי הצעת החוק, ראש הרשות הוא שימנה את הגזבר, ולא מועצת הרשות, כפי שקובע החוק הקיים, שכן ראש הרשות, אשר נבחר בבחירה ישירה על-ידי התושבים, הוא הזרוע המבצעת של הרשות, והגזבר חייב להיות יד ימינו. אולם המינוי יוכל להיעשות רק מבין אלה הממלאים תנאי כשירות שאותם יקבע שר הפנים בתקנות.

החוק המוצע מפרט במדויק את תפקידיו של הגזבר כמי שאחראי למשק הכספים של הרשות המקומית, ומטיל עליו איסור מפורש לחתום על כל התחייבות כספית שאין לה כיסוי בתקציב המאושר. החוק גם מעניק לגזבר כלים שיקלו עליו את הבקרה והפיקוח על כך שלא יתבצעו חריגות מהמסגרת התקציבית.

חידוש חשוב יש בהצעה בכך שבמקרה שהגזבר איננו ממלא כשורה את התפקיד של שמירה על המסגרת התקציבית, ניתנת סמכות לשר הפנים למנות לרשות המקומית לתקופה מוגבלת חותם שלישי, כלומר אדם שחתימתו חייבת להיתוסף על חתימת ראש הרשות והגזבר על כל ההתחייבויות הכספיות של הרשות, כדי שיהיה להתחייבויות אלה תוקף. זהו, מצד אחד, כלי יעיל ביותר לריסון "השתוללות" כספית של רשות מקומית, ומצד שני, אמצעי זה הינו מתון יחסית ואין בו משום התערבות קיצונית בהליכים הדמוקרטיים, לעומת האלטרנטיבה של פיזור מועצת הרשות.

כפי שכבר הזכרתי, תפקידו של הגזבר הינו רגיש ביותר, והוא חשוף ללחצים מצד נבחרי הרשות המקומית בכיוון של התעלמות ממגבלות התקציב, תוך איום מוסווה, לפעמים אפילו גלוי, של פיטורין, אם לא ייענה לדרישות.

בתשובה על כך מוצע בחוק, שלא תהיה אפשרות לפטר את הגזבר אלא על-פי החלטה של בית-הדין למשמעת או על-פי החלטת מועצת הרשות, שהתקבלה ברוב של שלושה-רבעים מחבריה, ובאישור ועדה מקצועית המורכבת מנציגי שרי האוצר, המשפטים והפנים.

הצעת חוק זו, אדוני היושב-ראש, מקובלת על שר האוצר, מקובלת על שר הפנים ועל הממשלה כולה, ואם יש מקום במהלך הקריאה הראשונה, והקריאה השנייה והשלישית, להכניס בה תיקונים, ויהיו כאלה, לשפצה ולהשלימה, אנחנו נעשה זאת בוועדת הפנים בתיאום מלא עם כל הגורמים ונציגי הממשלה.

לסיום, אדוני היושב-ראש, זה פרק נוסף בחקיקה להכנת חוקה לשלטון המקומי. הפרק הזה ישלים פרקים קודמים הנוגעים למבקר וליועץ משפטי, ויבואו פרקים נוספים של מנכ"ל עירייה, ובכך אני מקווה שבתוך חודשים אחדים נוכל להביא לידי שלמות, בחקיקה אחת שקשורה לשלטון המקומי.

על כן, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אבקש לאשר הצעה זו בקריאה טרומית, ואני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת מצא, כפי ששמענו, שר האוצר תומך, כל הממשלה תומכת, אבל חברך דוד מגן כנראה לא כל כך תומך.

יהושע מצא (הליכוד):

חברי דוד מגן הוא אחד החרוצים בבית הזה, ויש לו ניסיון עשיר כראש רשות, לכן הערותיו בוודאי חשובות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין את חבר הכנסת דוד מגן.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, יש לי בקשה אל חבר הכנסת מצא. אם הצעת החוק שלך תאושר, ואני מאוד מקווה שתאושר, אני מבקש ממך לאחד אותה עם הצעת החוק שלי, חוק הרשויות המקומיות (מינוי חשב), כי זו הצעה דומה.

יהושע מצא (הליכוד):

ידידי, אני אבדוק את זה, אני לא יכול להתחייב. אני אבדוק את האפשרות, אם זה לא יעכב את הצעת החוק הזאת, שאני רוצה להריץ אותה מהר מאוד.

אברהם פורז (מרצ):

זה לא יעכב, תבדוק זאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

בוודאי תקיימו שיחה. אני בטוח שברצון טוב תפתרו את הבעיה.

חבר הכנסת דוד מגן, לא רק חבר הכנסת יהושע מצא רוצה לשמוע את דבריך אלא כולנו קשב.

יהושע מצא (הליכוד):

ניסיונו כראש רשות בוודאי יעשיר אותנו בנושא הזה גם כן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כדי שחברי חבר הכנסת מצא לא יטרח לגייס רוב להצעה, אני רוצה להרגיע אותו: בשלב הקריאה המוקדמת אני אמנע, ובדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה אשתדל לנסות לשכנע אותך כי אין מקום לייחד דווקא את מעמדו של גזבר הרשות המקומית.

פקודת העיריות האנכרוניסטית מדברת על סקציה, על חטיבה של מזכיר הרשות, גזבר הרשות, מהנדס הרשות והתברואן. אלו ארבעת בעלי התפקידים, שמשום-מה קבעו בעבר שיש להם מעמד מיוחד והרשות המקומית אינה יכולה לתפקד בלעדיהם. בינתיים התקדמנו. הזכרת בדבריך את מבקר הפנים של הרשות המקומית – – –

יהושע מצא (הליכוד):

את היועץ המשפטי.

דוד מגן (הליכוד):

אנחנו שומעים על רשויות מקומיות רבות שמינו מנכ"לים, דבר שלא מוגדר בדיוק – – –

יהושע מצא (הליכוד):

לא שלא מוגדר, נוגד את החוק של השלטון המקומי. שם מוזכר מזכיר, מתקופת שלטון המנדט, מזכיר העירייה.

דוד מגן (הליכוד):

נכון מאוד.

עמנואל זיסמן (העבודה):

כל אלה יחד אין להם המשכורת של מזכירת ראש העיר.

דוד מגן (הליכוד):

ולכן יש מקום לרפורמה. אבל אם רפורמה – שהיא תהיה יסודית דיה ורחבה דיה ותכלול את כל בעלי תפקידי המפתח ברשות המקומית.

אני מודע לכך, אדוני היושב-ראש, שאיגוד גזברי הרשויות המקומיות במרכז השלטון המקומי הוא איגוד חזק. אני מניח שהוא פנה בנפרד והציע את ההצעה הזאת – אני מניח, אני לא יודע – לחברי חבר הכנסת מצא. אני פונה אליך, חבר הכנסת מצא: אם אתה רוצה לערוך רפורמה בהגדרת תפקידי המפתח ברשות המקומית, אנא ממך, תגדיר את כל בעלי התפקידים שאנחנו מכירים כבעלי תפקידי מפתח, ולא דווקא את גזבר הרשות המקומית. כל זאת כדי למנוע מחר פנייה של איגוד מזכירי הרשויות המקומיות, מחרתיים פנייה של איגוד מבקרי הפנים, יום אחרי זה – של היועצים המשפטיים, ואנחנו ניכנס לסחרור שיהיה לנו קשה לצאת ממנו.

כזכור, אדוני היושב-ראש, בשלב הזה אני אמנע, ואני מקווה שתינתן לי הזכות והאפשרות בוועדת הפנים ואיכות הסביבה לשכנע את היושב-ראש, שהוא חבר הכנסת מצא, לערוך רפורמה מקיפה יותר, יסודית יותר וצודקת יותר. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבין שפורמלית אתה מציע להוריד.

דוד מגן (הליכוד):

פורמלית – כן.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני, תשובה קצרה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה. אתה תבקש גם מחבר הכנסת מגן שיצביע להורדה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אנחנו פועלים בדיוק כפי שחבר הכנסת דוד מגן מבקש. הוא קרא לחוקה "חוקה אנכרוניסטית", וזה נכון שהיא ירושה עוד מזמן הטורקים, ובא המנדט ותיקן אותה, ואנחנו אימצנו אותה. האנכרוניסטי ביותר הוא, שיש היום מזכיר עירייה, דבר שכבר אין לו כל משמעות של מהות עבודה.

מה אנחנו עושים? מכניסים לחוקה הזאת של פקודת העיריות פרק אחר פרק. טוב היה לו הממשלה היה לה הזמן הנכון לעסוק בזה – והממשלה עסקה בזה, אבל היא מורחת את זה על פני שנים – והיתה מביאה בפנינו חוקה שלמה אחת. משרד הפנים עובד היום על הנושא של חוק התכנון והבנייה, וגם שם צריך כבר את כל הפרקים למיניהם והתיקונים. אנחנו עובדים כעת על תיקון 38, תיקון 39, אין לזה סוף, במקום שיביאו לנו הצעת חוק תכנון אחת. אומרים שהולכים להביא, כבר עומדים להגיש אותה, ורוצים לקחת אותה בחזרה כי היא לא שלמה.

מה אנחנו עושים, חבר הכנסת דוד מגן? פרק אחר פרק. היה כבר בנושא הזה יועץ משפטי, היה בנושא הזה מבקר, היה בנושא הזה פרק המהנדס, ואישרנו את זה. שלושה פרקים כבר אושרו בנושא הזה. עכשיו אני הנחתי את חוק הגזברים, אחרי שאני מתדיין – שים לב – עם איגוד הגזברים החזק הזה, והם חזקים, למעלה משנה וחצי. כבר בקדנציה הקודמת – –

דוד מגן (הליכוד):

ניחשתי נכון.

יהושע מצא (הליכוד):

– – אני הנחתי את זה עם תיקונים שלי, והתווכחתי אתם. למה הממשלה מסכימה לזאת? למה שר הפנים מסכים?

דוד מגן (הליכוד):

כי איגוד הגזברים הוא איגוד חזק.

יהושע מצא (הליכוד):

לא, אדוני. למה השר ליבאי, בוועדת שרים לענייני חקיקה, אחרי שהתייעץ עם כל הגורמים, אמר – תביא את זה? כי הכניסו את התיקונים מכיוונים שונים. לא "כזה ראה וקדש" – מה שרצה איגוד הגזברים. שנה וחצי אני דנתי אתם. עכשיו, כשהגענו למצב ששרים הנוגעים בדבר מסכימים לכך, היה ויתור מצד איגוד הגזברים והורידו תביעות ודרישות שלהם, אחרי ויכוח תיקנו מה שניתן לתקן – עכשיו אנחנו מביאים את הפרק הזה.

אתה צריך לעזור לנו, חבר הכנסת דוד מגן, בקדנציה הזאת, כל עוד הכנסת הזאת מכהנת, להתקרב לכך שנוכל להשלים את יתר הפרקים, כדי שתהיה, פעם אחת ולתמיד, חוקה מתקדמת לשלטון המקומי. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. הפעלתי את הלוח.

דוד מגן (הליכוד):

אחרי ששמעתי שהממשלה תומכת, החלטתי להתנגד, לא רק להימנע.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (גזבר הרשות), התשנ"ד–1993,

לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

12 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. נוסיף את חבר הכנסת בא-גד, שראינו אותו רץ, רץ. בריצה כנראה אתה לא ניצחת את השעון, השעון ניצח אותך. אז 13 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

חבר הכנסת בא-גד, יש תקדים, אתה יכול לצרף את הקול שלך.

יוסף בא-גד (מולדת):

הוא יצרף את קולי.

היו"ר ד' שילנסקי:

גם אתה ראית אותו רץ, אבל השעון רץ מהר יותר ממנו.

אני קובע שהצעת חוק הרשויות המקומיות (גזבר הרשות), התשנ"ד–1993, כפי שהביא אותה בפנינו חבר הכנסת יהושע מצא, תעבור לוועדת הפנים – יש הסכמה על ועדת הפנים – להכנה לקריאה ראשונה.

סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה

לדוח נציב תלונות הציבור מס' 20

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדוח נציב תלונות הציבור מס' 20. אדוני יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת דן תיכון, הבמה לרשותך.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנו מניחים על שולחן הכנסת את סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדוח נציב תלונות הציבור מס' 20.

לפני שאדון בתוכנו של הדוח, אני רוצה לומר שהוועדה לתלונות הציבור חידשה את עבודתה בכנסת השלוש-עשרה, לאחר שעברה מן העולם בכנסות האחת-עשרה והשתים-עשרה, ולאחרונה כיהנה ועדה כזאת ליד הוועדה לענייני ביקורת המדינה בכנסת העשירית, בראשותו של חבר הכנסת יאיר צבן.

לא הבנתי מדוע קודמי לתפקיד, שר המשפטים הנוכחי דוד ליבאי, בחר שלא להפעיל את הוועדה לתלונות הציבור. לדעתי, זוהי ועדה חשובה ביותר, ולכן שמחתי על שחבר הכנסת דוד מגן נטל על עצמו את ראשות הוועדה, וזו החלה לתפקד כאחת הוועדות הפעילות ביותר במסגרת ועדת משנה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

כמה מלים על הוועדה לענייני ביקורת המדינה בכנסת השלוש-עשרה. לוועדה במליאתה כשלוש עד ארבע ישיבות מדי שבוע. הוועדה מפעילה כמה ועדות משנה באופן סדיר. למשל, ועדת משנה לענייני הדוח העוסק במשרד הביטחון, בראשותו של חבר הכנסת עוזי לנדאו. זוהי ועדה חשובה ביותר, היא מתכנסת ברציפות, ואת המלצותיה אנחנו מניחים מפעם לפעם על שולחן הכנסת.

ועדה נוספת על הוועדה לענייני נציב תלונות הציבור, שאת הדוח שלה אנחנו מניחים היום, עוסקת בענייני צרכנות, והיא בראשותו של חבר הכנסת ד"ר רענן כהן. גם זה נושא שזוכה לתהודה רבה, ואף היא מתכנסת לעתים קרובות.

יש עוד ועדה אחת המתכנסת, ולא כאן המקום לאזכר אותה.

יש שתי ועדות, שלצערי בשלב הזה, נכון לזה הרגע, לא הצלחנו לכנס אותן, על אף העובדה שהן עוסקות בנושאים חשובים. כוונתי לוועדה העוסקת בענייני תאגידים ממשלתיים ולוועדה נוספת העוסקת בדוח המבקרת בענייני הרשויות המקומיות. לצערי הרב, היושבים-ראש שנתמנו לא מכנסים את הוועדות, ועל כך אני מצר. אם לא יחול שיפור בתוך פרק זמן קצר, ניאלץ למנות יושבים-ראש חדשים לשתי הוועדות הללו, כדי שהן תתפקדנה כהלכה בשני נושאים שאני מחשיב אותם ביותר, וזאת בעקבות דוחות של מבקרת המדינה.

הוועדה לענייני ביקורת המדינה היא אחת הוועדות העמוסות ביותר. מספר הישיבות שלה ושל התת-ועדות הוא רב. העומס המוטל על משרד מבקר המדינה ועל מבקרת המדינה בפרט הוא גדול, שכן מבקרת המדינה מלווה כמעט תמיד את ישיבות מליאת הוועדה, ולעתים קרובות גם את ישיבות ועדות המשנה.

כאמור, אנחנו עוסקים כאן בדוח חשוב מאוד – דוח נציב תלונות הציבור. אני רוצה לברך את מר רביד, שנתמנה כנציב תלונות הציבור, וכמדומני שזה הדוח הראשון שהוא מניח על שולחנו.

קצת סטטיסטיקה, כי חשוב מאוד לראות מה קורה לנציב תלונות הציבור. נדמה לי שהמוסד הזה זוכה לעדנה. הציבור מאמין במוסד המבקרת, מרבה להפנות תלונות לנציב תלונות הציבור. כך קרה שמספטמבר 1990 ועד ספטמבר 1991 עסקו בטיפול ב-6,784 תלונות, מהן כ-3,900 תלונות שהטיפול בהן לגופו של עניין הסתיים.

כ-1,400 תלונות נמצאו מוצדקות, וזה שיעור של כ-33%, שנחשב לשיעור גבוה ביותר. מעניין עד כמה האזרחים מרבים לפנות בתלונות, ויותר מזה מפליא עד כמה גדול מספר התלונות שנמצאו מוצדקות.

הטיפול בכ-1,090 תלונות הופסק, בדרך כלל בשל הוראות סעיפים 36 ו-37 לחוק. בסוף שנת התשנ"א נשארו לטיפול כ-3,000 תלונות.

הדוח מונח על שולחנו של כל חבר כנסת, ואני רוצה לסקור מקצת מן התלונות שהוגשו, כדי להצביע על המגוון הרחב של הנושאים, עד כמה הנושא מסובך, עד כמה מסובך לדון ולבדוק כל נושא לגופו ולעשות גם צדק, שכן הפונים בדרך כלל יש להם משקע די קשה והם מצפים שיעשה צדק לעניינם והוא יבדק לגופו. לפעמים ההליך מזכיר החלטות של בתי-משפט, כאשר הנושא נבדק מלגו ומלבר.

בעמוד 4 – תלונה מס' 3 עוסקת בהחתמת גמלאי על יפוי-כוח לגבייה ישירה של סכומים מחשבונו של אזרח בבנק שלו. הסיפור מדבר על כך שגמלאי של צה"ל הוחתם על הצהרה המייפה את כוחו של צה"ל למשוך כספים מחשבון הבנק שלו.

הוועדה מודעת לחשש שהביעו נציגי צה"ל מפני הפקדת תשלומי יתר בסכומי עתק בחשבונות הגמלאים, בשל טעות אנוש או תקלה במערכת המיכון. אולם אין בכך כדי להצדיק כניסה לחשבון הבנק של הגמלאי, ועל צה"ל למצוא דרכי בקרה נאותות למניעת תקלות כאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אודה לכם אם תאזינו, כי זה מאוד מעניין. בעיקר המקרה האחרון שהוא מספר, מקרה מאוד אנושי.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

חבר הכנסת מירום, מי שיושב במקום ההוא בספסלי הליכוד – כל מה שאתה אומר נשמע. זה מקום שהתהודה ממנו חזקה מאוד, כך שכל מי שמדבר שם צריך להביא בחשבון שהיושב-ראש והעומד ליד הדוכן שומעים.

היו"ר ד' שילנסקי:

למה אתה מגלה את הסוד? לפעמים אנחנו שומעים דברים מעניינים.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אני אומר את זה מניסיוני כסגן יושב-ראש במשך שנים רבות.

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו אנחנו נפסיד ולא נשמע את הסודות של הפינה ההיא.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אני חוזר וממשיך. תלונה מס' 6 – נוהל לטיפול בחשד להעתקה בבחינת בגרות. כאן מביעה הוועדה דאגה רבה מהיקף התופעה של העתקות בבחינות הבגרות. מנהלת אגף הבחינות במשרד החינוך והתרבות מסרה לוועדה, כי מדי שנה נפסלות בחשד להעתקה כ-2,300 מחברות בחינה. מספר הנבחנים בשנה הוא כ-180,000 תלמידים. מנהלת המחלקה ציינה, כי אין בלבה ספק שהתופעה רחבה הרבה מעבר למשתקף מנתונים אלה.

כאמור, הוועדה סבורה כי נעשה מאמץ רציני מצד המשרד להתמודד עם תופעת ההעתקות, ואולם התוצאות אינן משביעות רצון. מי שזוכר, כשהיינו צעירים, בבית-הספר "כדורי" לא היו משגיחים על תהליך בחינות הבגרות; התלמידים היו משגיחים בעצמם. משנתפס תלמיד – ויש כאן שרים שהם בוגרי בית-הספר "כדורי", והם זוכרים את הנוהל – התלמידים עצמם החליטו על סילוקו מבית-הספר. מסתבר שזו מכת מדינה.

קריאה:

יש שרים?

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

יש שרים, כן.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אתה רוצה להגיד שהשרים לא העתיקו?

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

יש שרים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל הם לא נתפסו בהעתקת בחינה.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

לא, לא, בשום פנים ואופן.

בעמוד 12 יש התייחסות לתלונה מס' 8 – רישום פלילי לא מבוסס. הוועדה מביעה דאגה רבה מן העובדה, כי למאות אלפי אזרחים קיים רישום פלילי במשטרת ישראל, ללא ידיעתם, ומקיומם של רישומים שלא היתה להם הצדקה. נושא זה זכה לפרק מקיף בדוח מס' 43 של מבקרת המדינה. הדוח זכה לדיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה. שר המשטרה קיבל את עיקרי הממצאים, ועתה מדווחים לכל אזרח במדינת ישראל על מצבו, כך שהוא לא יוכל עוד להיות מופתע. זהו מבצע אזרחי ממדרגה ראשונה. אחד מן הדוחות החשובים ביותר שפרסמה מבקרת המדינה בא על תיקונו, נתקבל כולו ללא יוצא מן הכלל, והאזרח ייהנה מן ההמלצות.

כאמור, אני מציין את הדברים על קצה המזלג. בעמוד 15 – משרד העבודה והרווחה – תלונה מס' 11. סיכומיה והצעותיה של הוועדה היו כדלקמן: "הוועדה רואה בחומרה אי-הענקת רשיון של חשמלאי מוסמך למי שעמד בכל התנאים לקבלת הרשיון, בנימוקים שאין להם תימוכין בתקנות החשמל". כאמור, משטופל העניין הוא זכה לתיקון ובא על פתרונו. מעניין מה אנחנו עושים בנושאים דומים.

חבר הכנסת ויינשטיין, אני מברך אותך על נוכחותך לראשונה כאן. אני לא יודע למה ציינו באחד העיתונים שאני לא נכחתי בטקס ההשבעה. אני מצטער על כך. אינני יודע לשם מה פירשו זאת בצורה לא נכונה. אבל אם מזכירים את החשמלאי, רצוי להזכיר גם את השמאים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מודה לך, אבל אני מבקש שלא יירשם בפרוטוקול שאני מודה לך, כדי שזה לא יהיה נאום הבכורה שלי.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

לא, לא, בשום פנים ואופן לא. אבל מעניין איך העניין זכה לפרשנות נלוזה.

בעמוד 17 – משרד הפנים – תלונה מס' 12.

חגי מירום (העבודה):

דן, אנחנו יודעים לקרוא.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אני יודע שאתה יודע. אבל יש עוד כמה שלא יודעים מה כתוב כאן.

הוועדה מבקשת ממשרד הפנים לדווח לה על השפעת ביטול מס הנסיעות וחובת ההצגה של אישור יציאה לחוץ-לארץ מצה"ל בביקורת הגבולות, ועל מספר הישראלים שביקשו לוותר על אזרחותם. משרד הפנים התבקש לדווח לוועדה על מספר הפניות של אזרחי ישראל בבקשה לוותר על אזרחותם במהלך שנת 1993.

מסתבר מאוד שלא קל להיות אזרח מדינת ישראל, אבל עוד יותר קשה לוותר על האזרחות. אנשים רבים פונים ומבקשים לוותר על האזרחות הישראלית שלהם, והדבר לא מתבצע. הוועדה עסקה בעניין הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תסלח לי, מאחר שהטלוויזיה מצלמת ועם ישראל שומע, אני מבקש שתבהיר משהו. אמרת: אזרחים רבים. אולי אתה יכול לנקוב במספר? בעיני, כל מי שמבקש הוא יותר מדי. אבל, בכל אופן, כשמדובר ברבים – אנשים יכולים לחשוב שזו מפולת.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

לא, לא, בשום פנים ואופן.

היו"ר ד' שילנסקי:

לכן אני מבקש שתבהיר.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

מה שאני רוצה לומר הוא, שאזרחים ישראלים היגרו במשך שנים רבות לארצות אחרות. לא אזרחים תושבי מדינת ישראל מבקשים לוותר על אזרחותם, אלא אזרחים ישראלים שהיגרו לארצות שונות מעבר לים, והם מחזיקים באזרחות של המדינה שלהם, ביקשו לוותר על אזרחותם, לעתים, בשל אילוצים שהחוק הישראלי גרם. למשל, היטל מס נסיעות שהיה קיים. בכל פעם שהם הגיעו לארץ הם נאלצו לשלם מס נסיעות, ולכן הם רצו לוותר על האזרחות הישראלית, אבל הדבר לא עלה בידם. כאמור, אין נתונים, אבל הבעיה היא בעיה. אנחנו פשוט רוצים להעריך מה היקף הבעיה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה שהבהרת, על מנת שלא תתקבל תמונה לא נכונה.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

בעמוד 19 – שינוי ברישום בעלות על רכב בלי לזהות את המוכר והקונה. מסתבר שבמדינת ישראל היו כמה מקרי רמאויות. אנשים לא נזקקו להזדהות, ואנשים שרכשו לעצמם מסמכים מזויפים דאגו להעביר את הבעלות על מכונית בלי ידיעת הבעלים האמיתיים. העניין הסתבך כי הם לא נדרשו לזהות את עצמם בעת שבאו לבצע את ההעברה. הם ביצעו העברה מזויפת, מישהו שלישי קנה את המכונית שנגנבה, ובצורה כזאת עברה הבעלות לאדם שלישי בלי שהאדם מספר אחת היה מודע בכלל לעניין. כאן ממליצים לזהות את האיש שמבקש להעביר את המכונית ממוכר לקונה, כך שהעניין לא יעשה על סמך מסמכים מזויפים, שגרמו, כאמור, אי-הבנות ובעיות.

בעמוד 28 יש התייחסות לנושא חשוב מאוד ואקטואלי מאין כמותו. חבר הכנסת זיסמן, תשמע סיפור; ודאי לא ידעת, כמותי. הנושא הוא רשויות מקומיות. הוועדה מבקשת משר הפנים להפיץ בקרב כל הרשויות המקומיות את החלטת נציב תלונות הציבור, שלפיה אין רשות מקומית זכאית לתבוע תשלום חוב ארנונה מבעל נכס בגין תקופה שבה היה הנכס מושכר לאחר ובעל הנכס הודיע על כך לרשות המקומית. העובדה שקשה או בלתי אפשרי להיפרע מהשוכר אין בה כשלעצמה כדי להצדיק דרישה שלא כדין מידי בעל הנכס. מסתבר שעל-פי החוק, חובת תשלום הארנונה חלה על השוכר ולא על המשכיר. הרשויות המקומיות צפצפו על החוק והן דאגו לכך שבעל הנכס, המשכיר, הוא שיישא בנטל. אני עצמי לא ידעתי, ובאחד המקרים מישהו שכר את דירתי, לא שילם את הארנונה, ואני נתבקשתי

לשלם את דמי הארנונה. עד שקראתי את הדוח הזה לא ידעתי שאכן חובת התשלום היא על השוכר ולא על המשכיר. אני רצתי ושילמתי את הארנונה כמה וכמה פעמים.

דוד מגן (הליכוד):

לפי ייעוץ משפטי שקיבלתי, אתה רשאי לתבוע את הכסף הזה בחזרה.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

כן, אבל אספר לך, חבר הכנסת מגן, אכן שמחתי לקרוא – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

זה אם הוא מוצא את השוכר. אבל מה קורה אם הוא לא מוצא אותו?

דוד מגן (הליכוד):

זה עניינה של הרשות המקומית.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

זה עניינה של הרשות המקומית. אני לא ידעתי ואני שילמתי. נתבקשתי לשלם ושילמתי כאזרח טוב וממושמע. אמרו לי: הדייר שלך ברח, התחמק מן הקן, לכן אתה צריך לשלם, אם אתה רוצה שנחדש לך את חיבור המים לדירה. אני לא ידעתי עד שקראתי את ההמלצות האלה, אליבא דדוד מגן.

אבל הופתעתי אתמול, פתחתי את העיתון, את "מעריב", ומה אני קורא? – חבר הכנסת פניני בדש הגיש הצעת חוק, שלפיה החובה לתשלום הארנונה תחול על המשכיר ולא על השוכר. אני יכול מעל הדוכן הזה לומר לחבר הכנסת פניני בדש: עצור, בחור צעיר, אתה ראש הרשות, אל לך לטפל בעניין הזה, אני חושב שהחוק הקודם היה חוק טוב, אל תהיה לנו בעל עניין בנושא הזה. וטוב עושה חבר הכנסת מגן, וטוב עושה נציב תלונות הציבור, וטוב עושה שר הפנים כשהוא שולח ומוודא, שראשי הרשויות יהיו מודעים לעניין הזה. כאמור, זה נושא חשוב ביותר.

כאמור, אני רוצה להודות למבקרת המדינה, שמכבדת אותנו בנוכחותה. אני רוצה להודות לנציב תלונות הציבור, מר רביד, שמכבד אותנו בנוכחותו. אני רוצה להודות לעובדי נציבות תלונות הציבור, שעניינם בא לכלל ביטוי בעת שאנחנו מניחים את הדוח הזה על שולחן חברי הכנסת. אני רוצה להודות לחבר הכנסת דוד מגן, שעושה עבודה מצוינת. זו ועדה חשובה ביותר. טוב שהאזרחים יודעים שעניינם זוכה גם להארה מסוימת ולבקרה באמצעות הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

אני רוצה להודות לעובדי הוועדה לענייני ביקורת המדינה, למזכיר ברוך פרידנר, למזכירה ריקי ולמזכירה הנוספת סימה. כל הכבוד לאותם אנשים.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אין להן שמות משפחה?

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

יש להן. ריקי אליה.

מה שאני רוצה לומר, חבר הכנסת זיסמן, כאמור, חידוש מרנין. אחרי יעלה חבר הכנסת דוד מגן וירחיב ויספר לנו על אירועים נוספים, מקרים נוספים. טוב שהאזרחים ידעו שהנושא הזה מטופל כהלכה ותלונתם זוכה לשימוע, לבדיקה מדוקדקת. אי-אפשר לטפל בכולם טיפול שוויוני, שכן בין הפונים יש כאלה שצריכים לקבל תשובה שלילית, ואכן הם נענים בשלילה. תשובה שלילית תמיד מעוררת פניות נוספות ותמיהה. אבל, כאמור, המוסד הזה, שנקרא נציב תלונות הציבור, זוכה גם הוא לעדנה וראוי לעדנה, ונציב תלונות הציבור מצוי היום כמעט בכל משרד ממשלתי, בכל רשות מקומית, בכל מוסד ציבורי, וטוב שאנחנו שמים את הדגש בקיומו של המוסד הזה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

כן, בהסכמת חבר הכנסת תיכון.

חבר הכנסת זיסמן רוצה לשאול שאלה, אתה מסכים?

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

בכל הדוח אתם דורשים שהשרים הנוגעים בדבר ידווחו עד 31 במרס על יישום המסקנות. האם אנחנו נקבל, כחברי הכנסת, אחרי שאתם תקבלו את הדוח, דיווח באיזו מידה הם מיישמים?

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

בהחלט. אני מתחייב בשם חבר הכנסת דוד מגן, אנחנו נעקוב אחר ביצוע המלצות והחלטות. לכשנניח את דוח הסיכומים של הוועדה לענייני ביקורת המדינה בתוך פרק זמן קצר, גם נחזור ונדווח על מה שנעשה בתוך המשרדים.

כאמור, אני ממליץ מאוד שחבר הכנסת דוד מגן יסביר לנו ביתר פירוט על עבודת הוועדה הזו. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני חושב שעל דעת כולם אנחנו יכולים להודות ליושב-ראש הוועדה על הדוח ועל העבודה המאומצת שאנחנו שמענו שהוועדה עושה. אנחנו לא רק שמענו, אנחנו יודעים. חבר הכנסת מגן, תודה מראש, וכמובן, לכל חברי הוועדה. אל נשכח, לא שוכחים גם את עובדי הוועדה, שבוודאי כשהפעילות רבה מאוד – המעמסה עליהם גדולה יותר.

חבר הכנסת חגי מירום רצה לשאול משהו. את מי רצית לשאול?

חגי מירום (העבודה):

אותך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

בכל הכבוד לשני חברי, חברי הכנסת דן תיכון ודוד מגן, שהשקיעו עבודה גדולה, אני לא מכיר נוהל שעולה יושב-ראש ועדה ואחריו עולה יושב-ראש ועדת משנה כדי להציג אותו נושא.

דוד מגן (הליכוד):

אלא אם כן סוכם מראש.

חגי מירום (העבודה):

עובדים בכנסת לפי נהלים, ואני למדתי ממך, חבר הכנסת דוד מגן, להקפיד עליהם. אני לא חושב שזה נכון ותקין. אפשר בכל נושא בוועדה – יסכימו שיושב-ראש ועדה ויושב-ראש ועדת משנה בתוך הוועדה יעלו וידברו. נדמה לי שמן הראוי שבהצעת חוק ובכל עניין אחר, עולה מי שמחליטים שעולה.

יהושע מצא (הליכוד):

בהצעות חוק עולה בעל ההצעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אילו היו שואלים אותי מראש, הייתי מציע סדר הפוך: קודם חבר הכנסת דוד מגן ואחר כך יושב-ראש הוועדה. אבל, כפי שהם תיאמו ביניהם, אתה עוררת שאלה שצריכה עיון. נענין בשאלה, אבל, כמובן, עכשיו כולם רוצים לשמוע את חבר הכנסת דוד מגן.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אני רק יכול לענות לחבר הכנסת מירום, שעל-פי התקנון הוא צודק. אבל זכותו של חבר הכנסת מגן לסכם בשמי את הדיון.

חגי מירום (העבודה):

זה נכון.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

חבר הכנסת דוד מגן נטל על עצמו את זכות הדיבור, ואם תעמוד על כך שהוא יסכם – – –

חגי מירום (העבודה):

אני לא עומד על כך.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא לא יעמוד על כך. הרי הדיון הוא ברוח טובה, וגם השאלה שעורר חבר הכנסת חגי מירום היא לשם שמים, לשם ליבון בעיה.

הנה כולנו עדים לכך שחברי הכנסת ויינשטיין ותיכון, בניגוד למה שהיה כתוב בעיתון, לא רק הושיטו יד אלא אפילו התחבקו והתנשקו.

בבקשה, חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש למנוע בלבול מיותר בקרב חברי הכנסת אשר אינם מצויים בדיוק בסדרי הדיון, בסדרים האקטואליים, בנושא דוח נציב תלונות הציבור. אנחנו דנים היום על-פי חוק בסיכומיה ובהצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדוח 20 של נציב תלונות הציבור, דוח אשר הונח על שולחן הכנסת לפני למעלה משנה, נבדק, נבחן, נלמד בוועדה לענייני ביקורת המדינה, ועכשיו אנחנו מגישים לפי רוח החוק את הסיכומים וההצעות של הוועדה לאישור הכנסת.

אני אומר זאת משום שאני יודע כי בעתיד הקרוב יניח נציב תלונות הציבור את דוח 21 על שולחן הכנסת, וכמובן, הוא דוח נפרד. אני אומר זאת גם משום שהכנסת אישרה הכללת סעיף בסדר-היום של הכנסת והוא: דיון בדוח 21, שטרם הונח, ואני משער שהדיון בעניין הזה יהיה בערך בעוד שלושה חודשים, אולי קצת יותר. סדרת הדיונים הזאת נקבעה בתמיכת נשיאות הכנסת ובתמיכת הכנסת, כדי שעניין תלונות הציבור, בכל הקשור למודעות ולחשיבות של התלונה המוגשת בתום לב, לא ירד מסדר-היום, והציבור ידע שגם נציב תלונות הציבור וגם הכנסת מתייחסים בכובד ראש לכל תלונה ותלונה המוגשת לפי הפרמטרים שנקבעו בחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב], הפרק השביעי.

אדוני היושב-ראש, כאשר התחלתי ללמוד את דוח 20, ניסיתי להביט עליו משלוש זוויות שונות. האחת – לנסות ולאתר מהן התלונות הנובעות מטעויות אנוש, אולי אפילו גם מחוסר עירנות, ונתנו לכך ביטוי גם בנוסח הדברים לגבי כמה תלונות, שעליהן חשבנו בוועדה, יחד עם נציב תלונות הציבור, שהן נבעו מחוסר עירנות. היו חברים אחרים שחשבו שזה גבל ברשלנות, אבל גם אם חשבו שזה גבל ברשלנות, אפשר לומר שהעניין עדיין נסלח, אם אנחנו יוצאים מתוך הנחה שהעניין יתוקן.

הזווית השנייה היתה, כיצד אנחנו ממשיכים להילחם במפלצת הנוראה, בבירוקרטיה הארורה. אני רוצה להעיד בפניכם מהתרשמותי, גם מלימוד הדוח הזה, גם מהדיונים בוועדה, כי הבירוקרטיה לא

צומצמה. שיטותיה הורחבו, ונדמה כי גלגליה מונעים בשמן סמיך של חוסר יעילות משווע. הביורוקרטיה מולידה, כידוע, עוגמת נפש וחוסר אמון של הפרט כלפי רשויות השלטון.

אני תקווה כי בעקבות סדרת הדיונים הפומביים שנקבעו בעניינים הללו בכנסת, הציבור יביע אמון במוסד תלונות הציבור, ובכל מקום שהוא יגלה שחיתות או חשש לשחיתות, אי-צדק בולט או נוקשות יתירה, לא יהסס לפנות לנציב תלונות הציבור. כי הנציבים הוכיחו בעבר, ונציב תלונות הציבור דהיום הגברת מרים בן-פורת מוכיחה בשנים האחרונות, שיש התייחסות בכבוד ראש לכל תלונה ותלונה. ואחריה מחרה-מחזיקה הוועדה לענייני ביקורת המדינה במפגש עם גורם התלונה, בבדיקת הנושאים בחלוף פרק זמן, בניסיון לתקן, בהבאת הממצאים ובהנחתם על שולחן הכנסת, לפי החוק.

הזווית השלישית – מי שמעיין בדוח יכול לראות זאת בסיכומיה ובהצעותיה של הוועדה לגבי תלונה מס' 18, בנושא המוסד לביטוח לאומי – תוקפת את עניין החיפוי והטיח, תופעה שיש לעקור אותה מן השורש. פניית הנציב צריכה לעורר בדיקה יסודית ולהוליד פתרון אמת, לא תשובה לשם מתן תשובה.

בבואנו לראות את סיכומיה והצעותיה של הוועדה בעניין הזה, אני לא מצטער על אשר בדעה אחת עם נציב תלונות הציבור ניסחנו בלשון חריפה את הביקורת שלנו כלפי המוסד לביטוח לאומי, גם מפני שהוא לא נטה להתייחס בכבוד הראש הראוי לתלונה ולפנייה של נציב תלונות הציבור.

אני מצטט את הסיכום בנושא קביעת סכום החזר הלוואה עומדת שאושרה לנכה מוגבל בניידות: "1. הוועדה רואה בחומרה את דרישת המוסד לביטוח לאומי להשיב לו תשלומי קרן וריבית בסכומי יתר, ללא הצדקה; 2. הוועדה רואה במשנה חומרה את התנהגות מנהלת מחלקת הניידות שבמוסד, אשר התעלמה מסעיפים מפורשים בהסכם הניידות שבין האוצר למוסד, והתבצרה בעמדתה המוטעית, גם לאחר שנציבות תלונות הציבור העמידה אותה על סעיפי ההסכם לאשורם; 3. כן רואה הוועדה בחומרה את העובדה כי למרות שבעבר כבר התעוררה שאלת חיוב הריבית בגין משך הזמן שבו טיפל המוסד בבקשה, שב המוסד וטעה בנושא זה; 4. הוועדה רשמה לפניה את הודעת המוסד לפיה חדלה מנהלת המחלקה לעבוד במוסד".

אני חושב שבמקרה הזה, בסופו של דבר, המוסד נהג כהלכה כאשר העניש את מי שהוא חשב שצריך להעניש בגלל התייחסותו לתלונה, התייחסות לא נכונה לתלונה וכמעט זלזול בפניית נציב תלונות הציבור.

הבאתי דוגמה זו כדי להבהיר לחברי הכנסת, כי לא נרתענו מלבדוק כל תלונה עד היסוד, לפשפש במניעיה ומולידיה של התלונה ולקרוא לסדר את מי שצריך לקרוא.

אינני רוצה להוסיף על דברי יושב-ראש הוועדה, אדגיש רק כי הוועדה קיימה 13 ישיבות ובהן דנה בכל התלונות המופיעות בדוח, למדה אותן ועקבה אחר הפעולות המתבקשות מהדוח. מתוך דברים שלמדנו יזמה הוועדה תיקון לחוק מבקר המדינה. במקור קבענו תיקון מס' 19, אני כבר יודע שזה יהיה תיקון מס' 20, ואולי מספר גדול יותר, כי בינתיים היו תיקונים אחרים. על כל פנים, התיקון המדבר על חובת הופעה של אדם המוזמן לוועדה לענייני ביקורת המדינה גם בעניינים שנציב תלונות הציבור התייחס אליהם, ולא רק מבקר המדינה; התיקון נמצא בשלבי חקיקה מתקדמים.

חברי הכנסת, הזכרתי שהוועדה דנה בכל התלונות המופיעות בדוח, לרבות אלה שנציב תלונות הציבור קבע בדוח שאינן מוצדקות. יוזם התלונה מס' 10 אף הוזמן לוועדה ודיבר בהקשר רחב יותר של העניין.

מעבר לדיון בדוח קיבלה הוועדה סקירות מפי מנהל נציבות תלונות הציבור, עורך-הדין אביגדור רביד, ועוזריו, ולאור החומר שנלמד והניסיון שהצטבר גיבשה את הסיכומים וההצעות המונחים עתה על שולחן הכנסת.

אני מבקש להוסיף על דברי יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, להודות ולהביע הערכה גדולה לנציב תלונות הציבור, שהיא, כידוע, מבקרת המדינה הגברת מרים בן-פורת, המכבדת אותנו כאן בנוכחותה, למנהל נציבות תלונות הציבור, עורך-הדין אביגדור רביד, לעוזר בכיר לנציבות תלונות הציבור, עורכת-הדין הגברת מירלה במברגר, שנבצר ממנה להגיע היום, ולמזכיר הוועדה לענייני ביקורת המדינה, מר ברוך פרידנר, אשר ליוו בהתמדה וביסודיות את הוועדה בכל ישיבותיה, ללא יוצאת מן הכלל, ובכל פעולותיה.

בניגוד להבטחתו של יושב-ראש הוועדה כי אני אלאה את עמיתי חברי הכנסת בדוגמאות נרחבות מהסיכומים ומההצעות, בחרתי, ברשות היושב-ראש, להתייחס רק לדוגמאות שאני חושב שהן חשובות, ושיושב-ראש הוועדה לא התייחס אליהן.

תלונה מס' 1 – הפרת התחייבות של המשרד לאיכות הסביבה. אומר מהו הלקח. הלקח הוא, ש"על משרדי הממשלה לקבוע נוהל אשר יסדיר את נושא מתן החסות לכנסים ואירועים והשתתפות המשרד בהוצאות למימונם" – הכול כדי שהממשלה על זרועותיה השונות תעמוד בהתחייבויותיה.

בתלונה מס' 2 – של יוצאת צבא שקיבלה פטור מטעמי בריאות וביקשה בדיקה רפואית חוזרת – אני רוצה להדגיש את הסעיפים 2 ו-4 בסיכומים ובהצעות. אני מצטט זאת באוזני חברי הכנסת: "2. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת נציגי צה"ל לפיה הוקמה ועדה מייעצת לראש אכ"א אשר תשמש כתובת לפונים בעניין זה ותאפשר בדיקה רפואית לפנים משורת הדין – – – 4. הוועדה מתכוונת ליזום הצעת חוק אשר תהפוך את הפרופיל הצבאי לנתון חסוי, אשר ייקבע לצרכים צבאיים פנימיים בלבד, וכי מסירתו לגורם אחר תהווה עבירה בת עונשין".

חברי הכנסת, אני מבקש להפנות את תשומת לבכם לתלונה מס' 8, להתייחסות הוועדה לתלונה זו בנושא רישום פלילי לא מבוסס. הביקורת היתה על משטרת ישראל, ואני מדגיש את המלה "היתה", בלשון עבר, משום שכאן יש לנו דוגמה של התערבות נציב תלונות הציבור, של התערבות הוועדה לענייני ביקורת המדינה, של חוסר רצון, יותר נכון חוסר התלהבות של משטרת ישראל למלא אחר המלצת נציב תלונות הציבור, ובסופו של דבר אפשר לומר כי לאחר הדיון בוועדה, אולי גם בעקבות הלחץ המתון שהפעילה הוועדה על נציגי משטרת ישראל ופנייה בכתב לשר המשטרה, אנחנו קובעים בסיכומיה ובהצעותיה של הוועדה: "1. הוועדה מביעה דאגה רבה מן העובדה כי למאות אלפי אזרחים קיים רישום פלילי במשטרת ישראל ללא ידיעתם ומקיומם של רישומים שלא היתה להם הצדקה". אנחנו מוסיפים ואומרים: "3. לצורך יישום המלצת הנציב דרשה הוועדה ממשטרת ישראל לפנות בכתב לכל אזרח שיש לגביו רישום פלילי, ולאפשר לו לברר את נסיבות הרישום, ולבטל את הרישום אם יתברר כי הוא חסר הצדקה; 4. הוועדה מברכת על העובדה כי דרישתה נתקבלה ושר המשטרה החליט כי המשטרה תודיע לכ-360,000 בעלי רישום פלילי על דבר קיומו של הרישום ועל זכותם של האזרחים לברר נסיבות הרישום".

אני שמח מאוד כי הטיפול בנושא זה נמצא בעיצומו. לולא התערבות נציב תלונות הציבור בעניין הזה ולולא הגיבוי שהעניקה הוועדה לענייני ביקורת המדינה לנציב תלונות הציבור בעניין הזה, אני לא בטוח שהיינו יכולים היום לברך על פעילות מבורכת של הממשלה, פעילות שנבעה, כזכור, מתלונה שהוגשה לנציב תלונות הציבור ונציב תלונות הציבור התייחס אליה.

אדוני היושב-ראש, הנושא האחרון מופיע בתלונה מס' 21, המתארת את שרירות לבה של רשות מקומית מסוימת אשר, אם אעשה הקבלה ל"אצבע קלה על ההדק", ידה היתה קלה על שיבר המים.

היו"ר ד' שילנסקי:

מבחינת הדוחות, אתם לא נוהגים להצביע על הרשות? זה אנונימי?

דוד מגן (הליכוד):

מדובר במועצה המקומית גבעת-שמואל. ראש המועצה התנגד למגוריו של אזרח חדש בתחום המוניציפלי שלו. ועדת האכלוס המקומית קבעה שאותו אזרח יגור באותו תחום מוניציפלי, בניגוד לדעתו של נציג הרשות המקומית בוועדת האכלוס, ואז היתה תגובת הרשות המקומית, שהיא לא מספקת מים לאותה דירה. כאן אנחנו פונים לא רק לגבעת-שמואל אלא לכל רשות מקומית אשר מנסה לפתור את בעיותיה באמצעות אי-אספקת מים, גם כשהעניינים בינה לבין הפרט הגר בתחומה אינם קשורים באספקת מים – להימנע מזאת בעתיד.

אנחנו קובעים וכותבים, כי הוועדה רואה בחומרה רבה ניתוק מים בדירת מגורים בשל התנגדות הרשות המקומית לקבלתו של אדם בתחומיה, כאשר הוא יושב בדירה כדין.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש תשומת לב. אנחנו שומעים עכשיו דבר חשוב מאוד וכדאי שכולם יאזינו, כי זו תופעה שחוזרת במקומות רבים.

דוד מגן (הליכוד):

הוספנו בעניין האכלוס דבר שהוא אקטואלי היום בפניות ובדין ודברים בין ראשי רשויות מקומיות לבין השלטון המרכזי. אנחנו ממליצים שחברי ועדת האכלוס העליונה ימונו גם בידי שר העבודה והרווחה, כדי שההיבט החברתי-השיקומי יקבל ביטוי בשיקולי הוועדה. זה דבר שאני חשבתי כי טוב להעלות אותו כהמלצה, לאחר שלמדנו את המקרה הזה של גבעת-שמואל. אבל ציינתי לגנאי בעיקר את התופעה, שרשות מקומית נלחמת כנגד אזרח אשר יש לו דין ודברים עמה, באספקה או באי-אספקה של המים.

אדוני היושב-ראש, אני בטוח שבמהלך הדיון חברי הכנסת יתרמו רעיונות חדשים. אנחנו נקשיב להם, נשתדל ללמוד מהרעיונות הטובים שיועלו. אני רוצה לסיים את דברי בחלק זה של הדיון בהבעת תודה גם לעמיתי חברי ועדת המשנה; אחד החברים הפעילים בוועדה, חבר הכנסת אלכס גולדפרב, נמצא כאן. בלי שהדבר יישמע מוגזם, אני רוצה להודות שוב לנציבות תלונות הציבור על העבודה הנפלאה שאנשיה עושים, ולהודות לנציב תלונות הציבור, הגברת מרים בן-פורת, על ההתמדה ועל שיתוף הפעולה הפורה והמבורך עם הוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני חושב שיהיה זה נכון שאני אצטרף, אני בטוח כי על דעת כל חברי הכנסת, לתודה ולהערכה שהשמיעו חברי הכנסת דן תיכון ודוד מגן לנציבות תלונות הציבור ולמבקרת המדינה הגברת מרים בן-פורת, למנהל נציבות תלונות הציבור ולכל חבר העובדים שעבדו יחד אתם ועשו את העבודה הגדולה והחשובה.

אני מתחיל בדיון. מסגרת הדיון היא חמש דקות. הרשימה ארוכה. אני מקווה שכולם נמצאים. אני סוגר בזה את הרשימה. מי שלא יהיה באולם – מפסיד את רשות הדיבור.

לפני שאני מתחיל בדיון אני רוצה להודיע, שתשובותיו של סגן שר הבריאות על שאלות של אותם חברי כנסת שלא היו – יימסרו לפרוטוקול.

שאלות ותשובות

העסקת סטודנטים לרפואה בתפקידי סיעוד בבתי-חולים

חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר הבריאות ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):

תקנות בריאות העם, התשמ"ט–1988, אוסרות למעשה העסקת סטודנטים לרפואה ככוח עזר סיעודי בבתי-חולים, ואוסרות באופן חלקי העסקת תלמידי סיעוד בעבודה זו.

מאידך גיסא, המחסור בכוח האדם בבתי-החולים גובר על דרישות התקנה, ואנשים אלה כן מועסקים ככוח עזר, בניגוד לתקנות, ומכורח המציאות.

ברצוני לשאול:

1. האם המצב הקיים חושף את בתי-החולים לסכנת תביעות נזיקין מצד המטופלים?

2. מה ייעשה לגבי תקנות 3 ו-4 לתקנות אלה, בעניין העסקתם של אותם סטודנטים המועסקים ממילא בעבודות אלו?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. טיפול בחולים על-ידי אדם לא מורשה, אשר לא למד, נבחן וקיבל רישוי לעסוק במיומנויות סיעודיות, מסכן את שלום החולים.

תביעת נזיקין היא תוצר בלבד של מעידות אלה. לא כל טעות מובילה בהכרח לתביעת נזיקין. עם זאת, כל טעות מקטינה את איכות הטיפול שהציבור זכאי לה ואנשי המקצוע מחויבים לה.

2. תקנה 3 מבטיחה את זכותו של הציבור לטיפול איכותי ואת חובתו של מקצוע הסיעוד לספקו. אין זה מן האחריות לאפשר המשך פעולות המתבצעות "ממילא", כאשר הן מסכנות את שלום הציבור.

תיקון תקנה 4 והוספת המלים "במסגרת לימודיהם" יאפשר לתלמידי סיעוד להתנסות בכל הפעולות המכשירות אותם כאנשי מקצוע, תוך פיקוח ושמירה מרבית של בטיחותו של החולה.

בשיקולי פרנסת סטודנטים מול אבטחת איכות ומחויבות מקצועית של הסיעוד כלפי המטופלים, טובת הציבור מקבל השירות היא מעל לכול.

נוהלי תרומת איברים

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את שר הבריאות ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

תרומת איברים להצלת חיי אדם הינה תופעה ברוכה שיש לעודדה. לעומת זאת, לאחרונה פורסמו מקרים המצביעים על אי-סדרים בהליך חשוב זה.

ברצוני לשאול:

1. מה הם ממדי תופעת תרומת האיברים בישראל?

2. מדוע אין השיטה פועלת באופן מסודר, כלומר מדוע אין קרובי המשפחה והרופאים מוחתמים על גבי טופס קבוע ואחיד לכל בתי-החולים?

3. האם יקוימו מבצעים מיוחדים להגברת המודעות בקרב הציבור והחתמת אזרחים על אישור תרומת איבריהם במקרה מוות?

4. מה היא מידת שיתוף הפעולה בין בתי-החולים בארץ בתחום זה?

5. מה היא מידת שיתוף הפעולה בין בתי-חולים בארץ לבין בתי-חולים בחוץ-לארץ בתחום זה?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תרומת איברים בישראל הינה בהיקף של כ-45 תרומות בשנה. נוסף על כך, על-פי סקר שנערך לאחרונה, כ-40% מבני המשפחות מסכימים לתרום איברים מקרוב משפחה.

2-3. בתקופה האחרונה התקיימו מבצעים לחינוך הצוותים הרפואיים לנושא, וכמו כן נעשות פעולות הסברה במוסדות האשפוז השונים. לתחילת שנת 1994 מתוכנן מבצע כלל-ארצי להגברת מודעות הציבור לתרומת איברים, שבו ייטול חלק המרכז הישראלי להשתלות איברים, נוסף על משרד הבריאות.

4. קיים שיתוף פעולה נרחב בין בתי-החולים בארץ בנושא ההשתלות. לפני כחצי שנה הוקם ביוזמת משרד הבריאות המרכז הישראלי להשתלות איברים, שבו שותפים כל המרכזים הרפואיים העוסקים בהשתלות איברים למיניהם במדינת ישראל, כך שכל נושא ההשתלות בארץ נמצא תחת מעקב ותיאום צמודים של המרכז. כמו כן, חלה חובה על כל המרכזים הרפואיים לדווח למרכז להשתלות על כל השתלה המתבצעת על-ידם.

5. קיים שיתוף פעולה בין בתי-חולים בארץ לבין בתי-חולים בחוץ-לארץ, וזאת באמצעות המרכז הישראלי להשתלות איברים. במסגרת שיתוף הפעולה קיימים קשרים מדעיים וחילופי רופאים להשתלמויות בין בתי-החולים בארץ ובחוץ-לארץ.

איתור מנות דם ומוצרי דם הנגועים בנגיף האיידס

חבר הכנסת ז' המר שאל את שר הבריאות ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

לאחרונה רבו פרסומים על-אודות העברת נגיף האיידס באמצעות מנות דם נגועות במקומות שונים בעולם.

ברצוני לשאול:

1. האם מנות הדם ומוצרי הדם המשמשים תרופה לחולים – המופיליה, ניתוחים ועוד – בארץ נבדקים לאיתור נגיף האיידס?

2. מה הן דרכי הבדיקה?

3. האם יכול משרד הבריאות להבטיח לתושבי ישראל שהם בטוחים מבחינה זאת?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כל מנות הדם ומוצרי דם שונים, כגון פקטור 8 לחולי המופיליה, עוברים בדיקה לנוכחות נוגדי איידס. זאת על-פי הוראה של משרד הבריאות.

2. כל מנת דם נבדקת לנוכחות נוגדני איידס, נוסף על בדיקות בטיחות אחרות כנגד צהבת וכדומה. הבדיקה מבוצעת בשיטות החדישות ביותר הנהוגות בעולם ובמכשור מתקדם ביותר. כל מנות הדם ומוצרים המופקים בבנק הדם מוכנסים להסגר עד לסיום כל הבדיקות. רק מנות דם שנמצאו תקינות מבחינת הבדיקות וללא נתונים בעייתיים לגבי תרומות קודמות משוחררות לשימוש. מנות חיוביות או מנות שקיימים לגביהן ספקות – מושמדות.

3. מדינת ישראל הינה בין המדינות בעלות רמת הבטיחות הגבוהה ביותר בעולם בהספקת הדם שלה, זאת בשל שיעור ההדבקה הנמוך בכלל האוכלוסייה מחד גיסא, ובשל הבדיקות הקפדניות ביותר הנערכות מאידך גיסא.

ביטול מוקד מגן-דוד-אדום ברחובות

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את שר הבריאות ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

נודע לי על המגמה לבטל את מוקד מגן-דוד-אדום ברחובות.

ברצוני לשאול:

1. האם יפגע ביטול המוקד ביכולת להגיע במהירות האפשרית לנזקים לשירותי מגן-דוד-אדום?

2. האם מדובר בצמצום שתחילתו המוקד וסופו סגירת תחנת מגן-דוד-אדום רחובות?

3. האם נשקל להודיע על כך לרשות המקומית ולהתייעץ עמה על השינויים הצפויים במגן-דוד-אדום רחובות?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ניתוב מוקד הקשר מרחובות למוקד האזורי בראשון-לציון לא ישפיע על זמן ההגעה של האמבולנסים. האזרח שיחייג 101 מרחובות יענה מייד בכל שעה.

2. ניתוב המוקד נעשה במסגרת תוכנית ההבראה של מגן-דוד-אדום, שבה הוחלט על ניתוב חלק גדול ממוקדי הקשר ברחבי הארץ למוקדים מרכזיים, וזאת במסגרת שיפור וייעול השירותים הניתנים לתושבים, אולם אין כל כוונה לסגור תחנות מגן-דוד-אדום. לפיכך, האמבולנסים וכן הנט"ן הנמצאים ברחובות ימשיכו לפעול כרגיל – כמו גם מוקד שירות רופאים הפועל בתחנה בלילות וכן בשבתות ובחגים.

3. משרד הבריאות יזם פגישה עם ראש העיר, יחד עם נציגי מגן-דוד-אדום, שבה הובהר כי תחנת מגן-דוד-אדום רחובות לא תיסגר ומצבת האמבולנסים תישאר כרגיל.

מקרי צהבת ודלקת קרום המוח באזור ירושלים

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שר הבריאות ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

העיתון "ירושלים" (רצ"ב צילומי הידיעות) מדווח על 81 מקרי צהבת שנתגלו בחודש אוקטובר בירושלים ובבית-שמש ועל שישה תינוקות שחלו בדלקת קרום המוח בירושלים.

ברצוני לשאול:

1. האם מדובר בתופעה ובמגפה?

2. האם ידועות הסיבות לכך?

3. האם ייערך מבצע חיסון?

4. מה עושה משרדך?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא מדובר במגפה במחוז ירושלים. התחלואה בדלקת קרום המוח דומה למה שדווח בשנים הקודמות באותה עונה. לגבי צהבת זיהומית, קיימת בשנת 1993 עלייה משמעותית בדלקת כבד נגיפית מסוג A. אולם, כאמור, אין מדובר במגפה.

2. צהבת זיהומית הינה מחלה המועברת על-ידי נגיף המופרש בצואה ומגיע ממנה בתנאים של היגיינה ירודה למזון ולפה. יש כמה סיבות לעלייה בתחלואה. בעבר נחשבה מחלה זו כמחלה של ילדים קטנים. בשנים האחרונות, עקב שיפור בתנאי התברואה וההיגיינה בארץ, אנו עדים לירידה משמעותית בתחלואה זו בגיל הרך, ובאופן פרדוקסלי – להגברת החשיפה אצל מבוגרים יותר בשל ירידה ברמת הנוגדנים. סיבה נוספת הינה השיפור המשמעותי שחל השנה באיכות הדיווח; זאת בשל הדיווח המגיע החל משנה זו גם ממעבדות ולא רק מהרופאים המטפלים, כפי שהיה נהוג בעבר. לפיכך, כל שיפור בתהליך הדיווח גורם לעלייה מלאכותית במספרים הנוגעים לתחלואה.

3. אין כל הצדקה אפידמיולוגית למבצע חיסון במחוז ירושלים.

4. תרכיב חיסון ראשון נגד נגיף זה אושר לשימוש בארץ רק בחודש נובמבר 1993, אצל מבוגרים בלבד.

משרד הבריאות כינס בחודש האחרון את הוועדה המייעצת לחיסונים העוסקת בנושא החיסון נגד הנגיף באוכלוסיות יעד בארץ כולה, וכאשר היא תקבל את כל הנתונים מהארץ ומהעולם, היא תוכל להמליץ על גיבוש מדיניות.

סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה

לדוח נציב תלונות הציבור מס' 20

היו"ר ד' שילנסקי:

ראשון המשתתפים הוא חבר הכנסת האשם מחאמיד – איננו. אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע; איננו. אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית, ואם הוא לא יהיה – יקבל את רשות הדיבור חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מברך את חברי הכנסת דן תיכון ודוד מגן על הדוח ועל העבודה היסודית והטובה. להם היה זמן בלתי מוגבל. לי יש שלוש דקות.

יוסף בא-גד (מולדת):

חמש דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

כשאני שומע שיש ברכות, ואני תמיד בעד ברכות, אני מעכב את לחיצת האצבע על הכפתור. רק בתום הברכות אני לוחץ על השעון.

עמנואל זיסמן (העבודה):

חברי הכנסת, מלאו 20 שנה לפעילותה הרשמית של נציבות תלונות הציבור. 20 שנה מציינים באופן מיוחד מאז תוקן תיקון מס' 5 לחוק מבקר המדינה. כזכור, תיקון זה הטיל על מבקר המדינה גם את התפקיד של נציב תלונות הציבור.

מאז, כפי שמציינת בדוח 20 מבקרת המדינה הגברת מרים בן-פורת, נמצא כי בשל קיומם של שטחי חיכוך גדלים והולכים בין האזרח לבין המינהל הציבורי, שטחי חיכוך שפירושם מעורבות השלטון ברווחה, בחינוך, בשיקום ובמקומות נוספים רבים – הם שהביאו ויצרו את הצורך של האזרח בגורם ובכתובת מתאימים, שיטפלו בצורה עניינית, רצינית ומכובדת בכל זמן שהאזרח חש רגשות קיפוח, רגשות תסכול, על עוול שנגרם לו או לסביבתו.

אני משוכנע, ואני מחזק את דבריו של חבר הכנסת דן תיכון, שעצם הפניות הרבות והעלייה במספר התלונות, גם אם אחוז גבוה לא נמצא מוצדק – זה מעיד על כך שהציבור רוחש אמון גובר והולך למוסד של נציבות תלונות הציבור.

אני רוצה להתייחס לכמה דברים בדוח. למשל, מוזכרת משטרת ישראל. אני רואה שמתוך 601 תלונות, 121 נמצאו מוצדקות. לעומת זה, במשרד האוצר, מתוך 489 תלונות, 179 תלונות נמצאו מוצדקות. זה מעל לממוצע של 36% תלונות מוצדקות.

כלומר, הדוח הנוכחי מראה לנו שיש גידול במספר התלונות בכלל, אבל יש גם גידול במספר התלונות שנמצאות מוצדקות.

השאלה שנשאלת היא, אף שאין ספק שיש טיפול ויש אופן קשבת ועושים כדי ליישם את המסקנות, האם יש היערכות נכונה במשרדי הממשלה כדי להיאבק במחלת הביורוקרטיה, כדי לצמצם את היקף התלונות, וכיצד מתמודדים עם כמה וכמה נושאים רגישים וקשים.

אני חייב לומר שהקשבת לשני חברי הכנסת, דן תיכון ודוד מגן. קראתי את ההמלצות, ואני מסכים עם כולן, פרט לשתיים. האחת נוגעת לצבא-הגנה לישראל. בעניין זה נאמר שרוצים ליזום הצעת חוק – אני מבין שאתם רוצים ליזום את הצעת החוק כהצעת חוק פרטית, אתם לא יכולים ליזום את זה כהצעת חוק של הוועדה – ובהצעת החוק הזאת רוצים להביא לכך שהפרופיל הצבאי יהיה חסוי.

תרשו לי להביע התנגדות לכך, מפני שאומנם יש פרופיל צבאי, וצריך לשמור על צנעת הפרט, אבל יש פרופיל צבאי, ואנחנו חייבים לדעת מהו, כדי להגן על כלל הציבור ועל טובתו. למשל, אני מאוד רוצה לדעת מהו הפרופיל הצבאי כשאני נותן רשיון נהיגה, כשאני נותן עבודה בעיסוקים מסוימים ורגישים. זכות התעסוקה והעבודה היא זכות בסיסית יסודית במדינה דמוקרטית, אבל אדם שיש לו פרופיל צבאי נמוך כיוון שהוא היה ארטיסט או מופרע, הוא יכול לעבוד בכל עיסוק ועיסוק? לא.

דוד מגן (הליכוד):

פרופיל נקבע לצורכי הצבא, והצבא אינו כלי שרת – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

אפשר לעשות בדיקה. אבל בהצעת החוק, כפי שהיא מנוסחת כאן, אתם רוצים ליצור מצב שלפיו הפרופיל הצבאי יהיה חסוי באופן מוחלט. אם הכוונה היא שנוכל להגן על עצמנו ונדע היכן שאנחנו צריכים לדעת, תחשבו ותשקלו כשאתם מגישים את הצעת החוק. היא לא צריכה להיות לפי הנוסח הזה.

דוד מגן (הליכוד):

אני מוכן להתפשר, לא היכן שצריכים לדעת, היכן שמותר לדעת.

עמנואל זיסמן (העבודה):

דבר שני ואחרון נוגע לעניין מפעל הפיס.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, רק רגע. שמעתי פה צפצוף. אני מבקש מכולם, אני גם אעביר את זה ליושב-ראש הכנסת, כל מי שיש לו פלאפון, לא להיכנס לאולם עם פלאפון.

גדליה גל (העבודה):

זה לא פלאפון, זה פקס.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש סליחה. אם כבר התחלתי, אני מנצל את ההזדמנות ומודיע: לא איתורית – כבר הודעתי את זה גם לעיתונאים – ולא פלאפון. עכשיו חברי כנסת רכשו, זה מודרניזציה, הם הולכים עם פלאפון קטן בכיס. את האיתורית אפשר להשתיק. העיתונאים כבר למדו את זה והם משתיקים את האיתורית, בפרט כשאני יושב פה, כי הם יודעים שאני אוציא אותם גם מהיצי. אבל כנראה את הפלאפון אי-אפשר להשתיק. אני מודיע ומבקש מכל החברים שלא להיכנס עם הפלאפון לאולם. אוטומטית אני אתן אזהרה לחבר הכנסת כאילו הוא הפריע בישיבה.

דוד מנע (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

זה מפריע. אפילו לנואם זה מפריע.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לאופוזיציה אין פלאפונים, הכול בקואליציה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מכיר חברים באופוזיציה שרכשו פלאפון כל כך יפה וקטן, והוא מונח בכיס.

נוכחתי לדעת שכשהנואם שומע את הצלצול, בלהט הדיבור הוא לא מבחין בין הצלצול של השעון לבין הצלצול ששומעים באולם, והוא חושב שהיושב-ראש מצלצל לו כדי שיסיים את דבריו.

בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

ובכן, ההערה האחרונה שלי נוגעת לסיכומים ולהצעות לגבי מפעל הפיס. בסעיף 3 נאמר: "הוועדה מבקשת ממפעל הפיס להקים קרן לפרסים אבודים, שהזוכים בהם לא באו לקבלם, ולפרסם מדי פעם את דבר קיומה של קרן זו ואת מספרי הכרטיסים שזכו בהגרלות השונות ומועדיהם". למיטב זיכרוני, זו לא הפעם הראשונה שיש המלצה מסוג זה. הרי מפעל הפיס לא קם לפני שנה, זה עניין ידוע. ואז נשאלת השאלה, מדוע מפעל הפיס לא עושה כן? אני שואל גם את השאלה, מה עושים אם במשך תקופה ממושכת יש תלונות על כך שמסיבות שונות המשרד והממונים על המשרד לא מקבלים את ההמלצה ולא מיישמים אותה? אם בפרק זמן סביר לא ניתן, אז אפשר לדחות את זה. אבל אם באופן כרוני ורצוף יש תלונות כאלה, אין לעבור על כך לסדר-היום. ואני שואל: מדוע הנהלת מפעל הפיס לא עושה את זה מיידית, עוד לפני 31 במרס 1994, שזה המועד שאתם, כממונים על הנושא, תצטרכו לקבל את הדיווח, וכפי שנאמר בתשובה על שאלתי, גם אנחנו נקבל אחרי זה דיווח על מה שאתם קיבלתם?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת מאיר שטרית, ואחריו – חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

אני רוצה להזכיר לחברים שלא היו בתחילת הדיון, שהזמן מוגבל לחמש דקות. כשחבר הכנסת עמנואל זיסמן דיבר, בעצם הוא היה ראשון המשתתפים בדיון, ראיתי שנכנס בריצה חבר הכנסת האשם מחאמיד, ותיארת לי שאקבל ממנו פתק לחנינה. ובכן, "העבירה" היא על הסף, איחור של שתי דקות. אני אתן לך את רשות הדיבור, אבל על איחור שתי הדקות נדחה אותך בשני נואמים, על כל דקה נואם אחד, כך שתוכל לדבר אחרי חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני מודה לך מאוד.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני הייתי מוותר על החנינה והייתי מעניק לו מעמד מועדף כחבר ועדת המשנה.

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו אני עוד יותר משוכנע שהחלטתי היתה נכונה. חבר הכנסת שטרית, בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני רוצה לברך את ועדת המשנה ואת העומד בראשה, ידידי חבר הכנסת דוד מגן, על העבודה שהושקעה בדוח הזה. אילולא עבודתה של ועדת המשנה, שקיימה בדוח הזה 13 ישיבות, אינני חושב שנתונים שמופיעים בדוח היו מגיעים לידיעת הציבור, ובוודאי לא היו מגיעים לדיון בכנסת. אני מברך את היושב-ראש, חבר הכנסת דוד מגן, שכדרכו עשה עבודה יסודית, בדק את התלונות, את הערות המבקרת, התייחס אליהן, הגיש המלצות ודורש ממשרדי הממשלה לדווח אחת לאחת על התלונות שהוגשו לו. אני מברך אותו ואת חברי הוועדה על כך.

שנית, מהדוח הזה, ידידי חברי הכנסת, מאוד מאוד ברור שהאזרחים ממשיכים להישחק בין גלגלי הביורוקרטיה, כל משרד בתחומו, כמעט כל משרד מופיע בדוח הזה. זה מראה שיש תלונות רבות וצודקות של אזרחים על טיפול כושל של המשרדים בהם. החל ממשרד החינוך, שמסתבר שאין בו מדיניות אחידה לגבי ענישה על ההעסקה בבחינות; אין בו מדיניות ברורה לגבי פטורין של עובדת במערכת החינוך הדתי כיוון שבן משפחה שלה החליט לעבור בית-ספר. זה נשמע לי בכלל מטורף לגמרי – מה, היא אחראית לבן שלה אם הוא לומד בבית-ספר א' או ב'? אולי היא אחראית, אבל למה זה פוסל אותה מלהיות מורה, אם היא עצמה דתית ושומרת כשרות? וכלה בעניין של גביית כפל אגרה לא-מוצדקת על-ידי משרד הפנים, ואותו אדם שגבו ממנו אינו יכול לקבל את הכסף חזרה, כי יש ויכוח בין המשרדים; שינוי ברישום בעלות על רכב, מחוסר מדיניות שמזהה את הקונה ואת המוכר. אדם יכול בעצם לגנוב רכב ולמכור אותו, אחר כך – שהבעלים יחפש למי נמכר הרכב; התליית רשיון של חשמלאי על-ידי משרד העבודה והרווחה, כתוצאה מנהלים לא ברורים – מתי מתלים ומתי לא מתלים – וכשהתברר שהאיש צודק, לקח הרבה זמן עד שהוא קיבל את הרשיון שלו בחזרה; תשלום למפרע של קצבת ילדים, שבו בעצם אשה איננה בטוחה שקצבת הילדים תגיע אליה, אם בעלה עשה איזה "טריק", והביטוח הלאומי שילם את הקצבאות לחשבוננו שלו. אין נהלים ברורים בעניין הזה. רכישת רכב למוגבלים בניידות, שוב הביטוח הלאומי, שגם בעניין הזה, כאשר הסתבר שלאדם אולי לא היתה זכאות לקבלת הכסף לרכישת רכב ניידות, חייבו אותו בריבית ובהצמדה, והיתה ביורוקרטיה שלמה, גם בהתערבות הוועדה, כדי שהדבר יוסדר, ועוד כהנה וכהנה, כמעט כל נושא שנגע בו הדוח.

מבקרת המדינה מצביעה על ליקויים חמורים מאוד בהתייחסות של השלטון לאזרח.

יכולתי להמשיך למנות, את כל התלונות, עוד שורה ארוכה, כמו עיריית קריית-מוצקין, שמחייבת את הבעלים של דירה, שהוא השכיר אותה למישהו, הוא הודיע לעירייה, והוא לא שילם מס – מחייבים את הבעלים של הדירה לשלם, ושהוא יחפש את השוכר. זה בהחלט לא צודק. הוועדה ממליצה שכאשר הבעלים באמת הודיעו לעירייה – חובתה של העירייה לגבות מס מהשוכר, והיא לא יכולה לדרוש אותו מהבעלים.

התנהגות לא הולמת של נהג ב"דן", נהג שהוא בעצם משרת ציבור, וחי במידה מסוימת על חשבון הציבור, כי, כידוע, התחבורה הציבורית מסובסדת על-ידי המדינה בצורה די כבדה.

הצגת חברה-בת כחלק מהטכניון, כשמסתבר שלא דובים ולא יער, ורק התערבות של נציבות תלונות הציבור מחקה את שמו של הטכניון מהדפים, מהלוגו שלה, ועוד כהנה וכהנה.

רבותי, אני רוצה להזכיר למוסדות השלטון, שהשלטון נועד לשרת, לא להפעיל שררה על אזרחים. אני חושש שפעמים רבות הפקידים והאחראים לשלטון שוכחים את המטרה של השלטון, ויכול להיות שהגיעה השעה שהאחראים לכל משרד, דהיינו השרים, יטילו את מרותם על הפקידים שלהם, שיענו בנימוס לאזרחים, שיגיבו על התלונות שהם מקבלים, שיבדקו אותן לאשורן, שבן-אדם יוכל לבדוק את התלונה שלו בטלפון ולקבל עליה תשובה בצורה מסודרת ומוסמכת, ולא יטרטרו אותו לא, לב' או לג'.

כדי להחריף את הדברים אני אביא בפניכם, רבותי חברי הכנסת, דוגמה של תלונה שהייתי מעורב בה, שלא הגיעה לוועדה הזאת. לפני חודש בערך פנתה אלי אשה קשישה שהיתה במוסד לקשישים, בבית-אבות, וקיבלה במשך כל השנים מט"בית, דהיינו מטפלת בית, וחיתולים חד-פעמיים, כי היא היתה צריכה חיתולים כאלה בגלל מצבה. לפתע פתאום הפסיקו הביטוח הלאומי ומשרד העבודה והרווחה לממן את המט"ביות ואת התשלום עבור החיתולים. פניתי, אחרי שקיבלתי את המכתב, ביררתי מי אחראי לדבר הזה במשרד העבודה והרווחה, מצאתי את המפקחת האחראית, פניתי אליה במכתב מנומק היטב, ושאלתי: מה פתאום הפסקתם לתת את החיתולים ואת המט"ביות לאשה קשישה שנמצאת בבית-חולים סיעודי, שאיננה יכולה לעזור לעצמה? למה לא תחזירו לה את השירות הזה? עבר מאז בערך חודש וחצי, קיבלתי תשובה אתמול, שמסתבר שהיה בנושא הביטוח הלאומי סעיף בחוק הסיעוד, שאומר שאדם שנמצא בבית-חולים, בבית-אבות סיעודי, איננו יכול לקבל מט"ביות ואיננו יכול לקבל חיתולים. המפקחת כתבה לי שהחוק הזה, או הסעיף הזה, לא הופעל ארבע שנים, מאז הופעל חוק הסיעוד, ולפתע פתאום החליטו להפעילו. אלא מה? לצערי הרב התשובה שלה, שאיננה מספקת, הגיעה אלי, לצערי, יומיים אחרי שהגברת שפנתה אלי נפטרה.

כתבתי תשובה למפקחת ואמרתי לה – ואני רוצה לחזור על תשובתי לאותה מפקחת – בכמה מעט רצון טוב ובכמה מעט כסף יכולתם להמתיק את ימיה האחרונים של הקשישה הזאת, שנפטרה תוך תחושה שהנה נוטשים אותה בסוף ימיה בגלל כסף קטן לחיתולים, כאשר לא היה לה שום מקור אחר לכסות אותם. זה באמת נשמע לי מטורף, זה חוסר רגישות ואטימות מוחלטת של המערכת לצורכיהם של האזרחים.

אני חולק גם על עמדת משרד העבודה והרווחה. מה פתאום הם החליטו, אחרי ארבע שנים שהסעיף לא הופעל, פתאום להטיל גזירה על הקשישים? איזה היגיון היה בתשובה הזאת? היא בכלל לא נראתה לי. זאת רק דוגמה נוספת, לדעתי, להתעמרות של שלטון באזרחים, וככל שהוועדה לענייני ביקורת המדינה, וועדת המשנה בראשותו של חבר הכנסת דוד מגן, היום חבר הכנסת דוד מגן הוא יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה – – –

דוד מגן (הליכוד):

עוד לא.

מאיר שטרית (הליכוד):

הולך להיות.

דוד מגן (הליכוד):

בסוף מרס.

מאיר שטרית (הליכוד):

ככל שהוועדה הזאת תשים יד על הדופק ותעקוב אחר הפעולות של השלטון כלפי האזרחים, אני בטוח שהשירותים שהשלטון יספק לאזרחים יהיו הרבה יותר טובים, הרבה יותר יעילים. ועל כן יורשה לי, אדוני היושב-ראש, לאחל לוועדה שלך הרבה המשך הצלחה.

הייתי מרשה לעצמי להציע לך, ידידי חבר הכנסת דוד מגן, שתפתח גם בוועדה עצמה, אם אין די נציבים – וראיתי מהערות הוועדה, שבמשרדים רבים אין בכלל נציב תלונות הציבור, למשל במוסד לביטוח לאומי. אחת ההערות של הוועדה היתה, שאתם סבורים שהביטוח הלאומי, מוסד גדול כל כך, שיש לו השלכות על חיי אזרחים רבים כל כך בארץ, צריך שיהיה לו נציב תלונות הציבור. אם יש עובדים רבים כל כך כמו שיש בביטוח הלאומי, אין סיבה בעולם שלא יהיה שם נציב תלונות הציבור. אבל בינתיים הייתי מציע לידידי חבר הכנסת מגן, שוועדת המשנה שלו תהווה כתובת שתפורסם לאזרחים ותאמר להם: רבותי, מי שיש לו תלונה נגד השלטון על ביורוקרטיה מיותרת, על חוסר טיפול, שלא יהסס, אם הוא פנה למשרד ולא ענו לו, לפנות לוועדת המשנה. תשמשו כתובת נוספת, מעל השלטון, שתוכל לבקר ולדחוף את העניינים. אני מקווה שעל-ידי זה תביא ברכה רבה לאזרחים. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת אלכס גולדפרב, ואחריו – את חבר הכנסת חגי מירום.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני, אני אחרי.

היו"ר ש' וייס:

מייד נסתדר, חבר הכנסת האשם מחאמיד. אם כך, אחרי חבר הכנסת אלכס גולדפרב מופיע אצלי חבר הכנסת רענן כהן, וכו' וכו'. חבר הכנסת האשם מחאמיד, אתה היית ראשון – –

האשם מחאמיד (חד"ש):

היו"ר ש' וייס:

אני מבין. מייד נסדיר זאת. בבקשה.

אלכס גולדפרב (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כחבר בוועדה לענייני ביקורת המדינה וכחבר בוועדת המשנה לתלונות הציבור ברצוני לברך את מבקרת המדינה, הגברת מרים בן-פורת, את יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, חבר הכנסת דן תיכון, את יושב-ראש ועדת המשנה, חבר הכנסת דוד מגן, שהכניס רוח של לוחם אמיתי לתוך הוועדה, את מזכיר הוועדה, ברוך פרידנר, המזכיר שמניע את הוועדה, שעומד מאחורי עבודת הוועדה, ואת הממונה במשרד מבקר המדינה על נושא תלונות הציבור, עורך-הדין אביגדור רביד. אני מוכרח לציין שמר אביגדור רביד, כאשר הוא מציג את תלונות הציבור, הוא מציג אותן בצורה כזאת, שהוא לא משאיר מקום להרבה שאלות של חברי הכנסת. וכן ברצוני לברך את חברי ועדת המשנה לתלונות הציבור על עבודתם הממצה מתוך דוחות נציבות תלונות הציבור.

כיום, המוסד לתלונות הציבור שבמשרד מבקר המדינה הפך למשרד המוצף ביותר בפניות ובתלונות מהציבור, וכל מי שנתקל באי-סדרים ובפגיעה אישית, בעוול שנעשה לו, פונה למשרד. כתוצאה מכך המשרד עמוס מאוד בפניות רבות.

כפי שאני מכיר את המשרד, הוא עושה את עבודתו נאמנה, ואל לאנשים להתאכזב כאשר הטיפול בתלונותיהם אורך זמן, וזאת מהסיבה האובייקטיבית של הצפה מצד הציבור. אמרתי: אובייקטיבית, אך לא צודקת, לגבי אותו אדם שהתלונן ומצפה שבתוך זמן קצר ביותר יתייחסו לתלונתו. השאיפה היא, בהחלט, להגיע למענה מידי, אך האילוצים מחייבים להתאים טיפול ממושך. האנשים המתלוננים סובלים סבל כפול, הן בגלל הפגיעה והן בגלל האיחור בתשובות.

הוועדה לענייני ביקורת המדינה בראשות חבר הכנסת דן תיכון וחבר הכנסת דוד מגן מצד אחד, ואנוכי וחבר הכנסת גולדשמידט, הגשנו הצעות חוק שבאות לתקן את המצב הקיים ולהפחית את הסבל שעלול להיגרם למתלונן אשר יש בסיס לתלונתו. הוועדה וחברי הכנסת לא יכפו ולא יטפלו בשום תלונה לא מוצדקת, אלא להיפך.

בוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקלתי במקרים רבים מאוד שהנחו אותי בעבודה הפרלמנטרית ובחקיקה, ובדרכי הפעולה והטיפול בבית הזה. אני מברך את נציב תלונות הציבור, את חברי הוועדה ואת ראשי הוועדה, ופונה מעל במה זאת למתלוננים: תשקלו היטב אם יש הצדקה לפנייתכם לנציב תלונות הציבור, כי כל פנייה מוצדקת פחות תופסת את מקומן של תלונות מוצדקות יותר. הטיפול בכל

תלונה יארך זמן רב יותר, והזמן במקרים אלה הוא לפעמים קריטי. אורך הזמן מוכר לי גם מטיפול אישי בתלונות הציבור, ומטיפול בתלונה אחת שארך זמן רב.

הוועדה מטפלת רבות גם בביורוקרטיה ובהתנהגות של עובדי ציבור כלפי אזרחים.

אני מאחל למשרד מבקרת המדינה ולחברי הוועדה המשך הצלחה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת האשם מחאמיד, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

היתה פה אי-הבנה ואני לא ניהלתי את הישיבה. אתה תדבר בעוד חמש דקות.

רענן כהן (העבודה):

אני מוקיר ומעריך את חבר הכנסת האשם מחאמיד, אבל זה לא בסדר.

היו"ר ש' וייס:

אני קראתי לשניכם. אני לא קראתי רק בשמך. קראתי בשמך, ואז אמר לי חבר הכנסת האשם מחאמיד שתורו לדבר. ביררתי והסתבר שאכן כך. זו לא היתה קריאה, זו היתה התרעה. מכיוון שאתה תמיד באולם, אין בעיה אתך, חבר הכנסת רענן כהן.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, מי אחרי חבר הכנסת רענן כהן?

היו"ר ש' וייס:

אני לא מודיע יותר, עד שאברר מה קרה פה ברשימה.

יוסף בא-גד (מולדת):

ביקשתי צג אלקטרוני, שנוכל תמיד לראות.

היו"ר ש' וייס:

בבקשותיך יש לפעמים טעם.

יוסף בא-גד (מולדת):

תודה על המחמאה.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת מחאמיד.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אתחיל את דברי בציון פועלם החשוב של נציב תלונות הציבור ומשרדו, אשר הפך פינה חמה לאזרחים במדינת ישראל – לאלה אשר נרמסו ונפלו בין הכיסאות. אדוני היושב-ראש, אני חייב גם לציין את פועלו של יושב-ראש ועדת המשנה, חבר הכנסת דוד מגן, שהייתי בצוות שעבד אתו בצורה מאוד פעילה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לדבר באופן כללי ולומר, שהעלייה במספר התלונות המוגשות מדי שנה הינה תופעה מעודדת, המעידה על אמון הציבור בנציבות, אשר קמה כדי לטפל בתלונות האזרח.

אך יש צורך לבדוק אם יש מקרים דומים לתלונה הבודדת, שכן סביר להניח שהמקרה הספציפי אינו אלא טיפה בים של בעיות דומות. על כן, תפקידה של הנציבות אינו רק להתמודד ולברר את התלונה הבודדת, אלא הדעת צריכה להינתן גם ובעיקר לשאלה אם העלה הבירור ליקוי כללי יותר, שהשלכותיו הן מעבר לתלונה הבודדת. בטוחני שמכונת הביורוקרטיה האדירה והמשומנת משאירה

אנשים רבים, אזרחים רבים מאוד, במצב של אין-אונים ואובדן כל תקווה מול גופים ממסדיים שונים. צריך להביא למצב של תיקון כללי של הליקוי ולהסרת העילה לתלונות נוספות באותו נושא.

זכותו של כל אדם לזהות, לכבוד, לתעודת זהות, לבית, להגנה מפני איום השלטון על חייו, סגנון חייו, דרך חייו ועל צרכיו הבסיסיים.

לנציבות יש הרבה מה לעשות בשטח זה, אך אינני חושב שרק הנציבות, או שבכוחה של הנציבות לעמוד בפני עוול קבוצתי או אינדיבידואלי הנעשה בארץ.

קחו משפחות ללא קורת גג, או משפחות בכפרים וביישובים בתוך מדינת ישראל – הבלתי-מוכרים – את הבדואים בנגב, אשר מנסים באופן מכני לרכזם בגטאות ובצורת חיים לא להם. או, חיפושים על גופם וחיטוט בכבודתם של נוסעים ערבים בשדה התעופה והפגיעה בכבודם האנושי. או בדואים החיים בנגב, שאין להם תעודות זהות, המסתובבים וחיים כאילו לא בתוך מדינה; מספרם מגיע למאות. אני שואל: איפה משרד הפנים? לערבים רבים שנולדו בארץ אין אזרחות ישראלית. איך ייתכן דבר כזה? האם הנציבות יכולה להתמודד עם בעיות כלליות כאלה?

אדוני היושב-ראש, נישואי ערבים ישראלים לבנות מהשטחים הכבושים – מדוע אין הן מקבלות תעודות זהות? ובחורות ערביות ישראליות הנישאות לבחורים מהשטחים נדרשות ונאלצות לעתים קרובות, בלי שיבינו את פשר הדבר ואת משמעותו, לוותר על אזרחותן הישראלית. גם כאשר בעלה של הבחורה מת, או שהיא התגרשה ממנו – משרד הפנים נוהג באטימות לא אנושית ובלתי סבירה, ומסרב לתת לאותה בחורה תעודת זהות, כפי שהיה המצב קודם.

אדוני היושב-ראש, אינני רוצה להביא עוד דוגמאות, אשר עוד ועוד נציבויות לא יספיקו לתקן. מה שדרוש, אדוני היושב-ראש, הוא חיזוק מערכת הנציבות, מתן אפשרויות נוספות והכלים הדרושים כדי להיענות ולטפל בנושאים ובתלונות הרבות. אבל בראש ובראשונה, אחריות המשרדים השונים, פיקוח מיניסטריאלי ואחריות מיניסטריאלית, כי התופעה של אלימות ואטימות ממסדית היא כללית ואינה ניתנת לטיפול, לעקירה ולשירוש על-ידי נציב תלונות הציבור בלבד. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת האשם מחאמיד.

חבר הכנסת רענן כהן, ואחריו – סוף סוף למדנו את המסלול כאן – חבר הכנסת שאול גוטמן.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חשוב שגם בנושא שכזה, שהוא מרתק ומעניין את הציבור, אחד משריה של הממשלה ישתתף בדיון וישמע גם את רחשי לב החברים בבית. אני מפנה את ההערה הזאת ליושב-ראש, כי אני חושב שזה גם מוסיף כבוד ומעמד לכנסת.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש לפנות לאחד השרים התורנים – השר ברעם או השרה אורה נמיר, הרשומים אצלי כתורנים היום – ואם אפשר, לזמן אותם לאולם. נא להמשיך.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה לברך את ידידי וחברי, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, שהצטרף אלינו.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת דן תיכון, יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, שהוועדה הזאת הפכה להיות ועדה חשובה מאוד בכנסת, ועדה שדנה בנושאים בצורה יסודית. ועדת המשנה – ואני מדבר כיושב-ראש ועדת משנה לצרכנות – מעמדה ועבודתה כמו ועדה רגילה ומלאה שנמצאת בכנסת.

מאשה לובלסקי (העבודה):

רענן כהן (העבודה):

תודה רבה.

אני יכול להעיד על היקף הפעולה של הוועדה, על היכולת ועל התוצאות שלה.

אני מצטרף לכל הברכות, למזכיר ברוך ולכולם.

את הזמן העומד לרשותי אני רוצה לנצל לכמה דברים, שבחלק מהם אולי גם אני הייתי מעורב.

תלונה מס' 2: יוצאי צבא שקיבלו פטור מטעמי בריאות – אני חושב שהסוגיה הזאת היא סוגיה סבוכה, מורכבת. היום אנחנו נמצאים במצב שבגלל מחזורי הגיוס הגדולים והמבורכים לצבא, יש פטורים רבים מצה"ל, ולפעמים רבים ממי שמקבלים את הפטורים לא רוצים לקבל את הפטור ורוצים לשרת בצבא, והם נופלים בין הכיסאות. לפעמים הם עוברים מדורי גיהנום, ולבסוף נשארים עם הסטיגמה החברתית של אנשים סוג ב' בחברה במדינת ישראל.

אני מברך את מבקרת המדינה ואת ועדת המשנה. יש לנו כאן דוגמה אחת של אדם אחד שמצא פתרון, אבל יש רבים רבים שלא מוצאים פתרון. ואם אנחנו יכולים לעזור פה, הרי אנחנו מושיעים אדם בישראל. וככל שנרבה בכך, גם ניתן תוצאות טובות יותר.

גם היום, בישיבה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה, שבה השתתפה גם חברתי סגנית השר מאשה לובלסקי, ראינו איך דברים נופלים בין הכיסאות, בין המשרדים השונים. והציבור, הצרכנים, הם בעצם המסכנים. באחת התלונות כאן מדובר על סחבת בטיפול. אני רוצה להביא לדוגמה את מה שדנו בו היום, בנושא הבריאות, בנושא ההיגיינה במסעדות. הצעתי למשרד הבריאות ולרשויות המקומיות המופקדות על החוק, שישימו שלט גדול במסעדות הנמצאות בפיקוח של משרד הבריאות, שיעיד על כך שהן בפיקוח. וזה כדי להבטיח את בריאותם של אלה שנכנסים למסעדה, ולא יצאו ממנה עם קלקול קיבה או עם איזו מחלה. כי מה שקורה בתחום הזה הוא בלתי נסבל. אנחנו רואים את הסחבת בטיפול. לא במקרה אני קורא בתלונה מס' 9, שמדובר על סחבת בטיפול בתלונה. לפעמים אדם יכול לעבור הרבה מדורי גיהנום עד שהוא מגיע לתוצאה, וכשהוא כבר מגיע לתוצאה, אין לה ערך, לאחר שהוא עבר תקופה של סבל, תקופה לא קלה.

אני רוצה לעבור לתלונה מס' 21. אני הייתי שותף לטיפול בתלונה. מדובר במקרה שאני מכיר אישית, ביישוב גבעת-שמואל. והתלונה היא על ניתוק אספקת מים לדירה בשל מחלוקת בין המועצה המקומית לבין משרד הבינוי והשיכון. רבותי, התופעה הזאת היא בלתי נסבלת. כאמור, אני מכיר אישית את המקרה. מדובר באדם שגר בדירה, שעובר הרבה מדורי גיהנום מפני שהעניין לא סודר. במקום שהוויכוח יתנהל בין המשרדים, הולכים לטרף הקל ביותר, לצרכן, ומנתקים את המים. הוא "הופך" את המשרדים השונים, עם מעורבות של חברי כנסת, עד שהוא זוכה בזכות האלמנטרית שלו ומקבל את המים בחזרה. והמשברים שהוא עובר הם קשים מאוד, וההרגשה אינה נעימה.

לסיום, אנחנו חייבים לתת תוקף לוועדה העוסקת בנושאים אלה. חברי וידידי חבר הכנסת דוד מגן, המלאכה הזאת היא חשובה מאוד, לעזור לאותם אנשים מסכנים שצריכים לעבור הרבה מדורי גיהנום כדי לקבל את העזרה האלמנטרית שאנחנו יכולים לתת. ואם ניתן להם את העזרה הזאת, אנחנו בעצם מסייעים לאנשים שלא יודעים לאן לפנות, לא יודעים באיזו צורה להשיג את זכויותיהם, וכך העזרה שלנו יכולה להיות לתועלת לציבור כולו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה; אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להתייחס לפרק שדן במשטרת ישראל, בקשר לשני נושאים. הראשון הוא הנושא של רישום פלילי לא מבוסס. אני שמח מאוד לברך את כל הגורמים, את הוועדה לענייני ביקורת המדינה, את המשטרה ואת חברי הכנסת שעסקו בנושא זה. יש מאות אלפי אזרחים במדינת ישראל שקיים לגביהם רישום פלילי. משטרת ישראל מנהלת איזה מאגר מידע כזה, ואדם יכול היה להיקלע לתוך המאגר הזה בכלל ללא ידיעתו, בלי שהוא יודע כלל על קיומו ברשימה השחורה הזאת של אלה שיש להם רישום פלילי.

אני מבין את האילוצים. מובן שאני רוצה להדגיש, שמדובר באנשים שלא הוגש נגדם כתב אישום, לא הורשעו בדין. ואני יכול להבין שלציבור יש עניין שלמשטרה יהיה מידע מסוים כזה, גם לגבי הצורך למנוע עבירות בעתיד. זה יכול להיות מאגר, שיש בו משום סיוע לעבודת המשטרה. עם זאת, אני רוצה לברך את הוועדה, את מבקרת המדינה ואת חברי הכנסת שגרמו לכך שהמשטרה מחויבת להודיע לכל מי ששמו מצוי במאגר הזה, כדי שיוכל להשיג על היותו רשום שם. יש לי הרושם, שבעקבות הבירורים האלה המאגר הזה יצטמצם.

הייתי רוצה להסביר עד כמה חשוב העניין. יש, למשל, החלטות אדמיניסטרטיביות. אביא דוגמה אחת, בקשר לרשיון לקבלת נשק. הפקיד במשרד הפנים יכול לסרב לבקשה, ללא הנמקה. מה קורה בפועל? יכול להיות שהפקיד הזה פונה לרישום הפלילי, הוא מוצא שם של אדם שנרשם לגביו רישום פלילי בגין איזה חשד, שאחר כך אפילו לא נחקר, לגבי עבירה מסוימת, ועל סמך הרישום הפלילי הזה הוא כותב תשובה לא מנומקת, שדוחה את הבקשה של האזרח לרשיון. ואילו האזרח מקבל תשובה לא מנומקת, אין לו הנימוקים, הוא לא יודע שזה בגין אותו רישום פלילי, שייתכן שבכלל אין לו שום הצדקה ושום קשר לעניין. זו דוגמה של סיפור קפקאי.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

הוא לא יודע בכלל שיש רישום פלילי לגביו.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה מה שאני אומר, הוא לא יודע שיש לגביו רישום פלילי, הוא לא יודע ששמו מופיע במאגר הזה. זו דוגמה לסיפור קפקאי, ודברים כאלה קיימים היום. ותמיד מצדיקים את הסיפורים האלה באילוצים ובצרכים של ביטחון המדינה, ביטחון הציבור; אסור להזניח אותם, אבל מוכרחים להגיע לאיזה שביל זהב בעניין הזה.

אני חושב שההצעה כאן היא נכונה, לחייב את המשטרה להודיע לכל אזרח שלגביו יש רישום פלילי, וכל אזרח יוכל כמובן גם להתנגד להיותו מצוי באותו מאגר, אם יש לו הטעמים הנכונים לכך.

נדמה לי שהרחבתי בנקודה הזאת. אינני רוצה להתחיל בנושא חדש, אלא אם כן יש לי די זמן. כמה זמן נשאר לי?

היו"ר ש' וייס:

מיכאל איתן (הליכוד):

את 53 השניות האלה אני אתרום, אני מקווה שהיושב-ראש יפתח איזו "קופת חיסכון", ולא אפתח כעת בעניין חדש.

היו"ר ש' וייס:

לגבי חבר הכנסת איתן זה תקדים.

דוד מגן (הליכוד):

על-פי ההרגלים של השבועיים הקודמים אתה יכול לומר: בהסתייגות הבאה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת איתן. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה; אחריה – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עבודתה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה, ובמיוחד עבודתה של ועדת המשנה העוסקת בתלונות הציבור, היא דוגמה חשובה מאוד לעבודת הכנסת המטפלת בפרטים. אנחנו בכנסת יודעים שיש עבודה לרוחב, או עבודה שנוגעת לכלל האזרחים, אם זה חקיקה ואם זה דיונים כלליים. אבל חלק לא מבוטל מזמן עבודתם של חברי הכנסת מוקדש לטיפול בתלונות פרטניות, בתלונות של אנשים שקופחו, של ציבורים שקופחו. אך במיוחד אני רוצה להדגיש את חשיבות הטיפול באזרח שנמצא מול הרשויות למיניהן, וסובל מכך שהוא נמצא בעמדה נחותה וזקוק לסיוע, אם זה הסיוע של מבקרת המדינה ואם זה הסיוע של הכנסת בדמות הוועדה. ואני חושבת שצריך לשבח את עבודתה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה, ובמיוחד את הוועדה שעוסקת בתלונות האזרחים.

בהקשר זה אני רוצה להצביע על אחת הבעיות של האפליה שהיתה קיימת עד היום, ואני מקווה כי בעקבות חקיקתו של חוק ביטוח בריאות ממלכתי היא תיעלם בהדרגה.

אני מדברת על כך שהיתה אפליה חמורה כאשר קופות-חולים הגבילו, בצורות שונות, את כניסת המבוטחים אליהן; היו בקופות-חולים הגבלות של מצב בריאותי, היו הגבלות של מצב משפחתי, היו הגבלות של גיל וכו' וכו'. בהקשר זה אני חושבת שהחוק, שהוועדה המיוחדת לעניין חוק ביטוח בריאות משלימה את חקיקתו היום, ישנה את המצב ויבטל את האפשרות להפלות בין אזרח לאזרח,

בין מבוטח למבוטח בשל השתייכותו הלאומית, או בשל גילו, או בשל מצבו המשפחתי, בריאותו וכן הלאה.

בהקשר זה ברצוני להדגיש את הנושא שעמד היום לדיון, ואשר, נדמה לי, דווח עליו שלא באופן מדויק על-ידי כלי התקשורת. היום נערכה בוועדה המיוחדת הצבעה בנושא חופש האזרח לבחור בקופה. הסעיף הזה קיבל תמיכה כוללת, כמעט של כל חברי הוועדה, וגם אני תמכתי בו בהתלהבות רבה. אלא שאמצעי התקשורת דיווחו על הסעיף הזה כאילו הוא סעיף ביטול הזיקה, ודיווחו שהנה רוב חברי הוועדה החליטו לבטל את הזיקה שבין קופת-החולים הכללית לבין ההסתדרות. ואני רוצה להדגיש ולומר: הסעיף שאושר ברוב קולות גדול מאוד היה סעיף שקבע את חופש הבחירה של האזרח, של המבוטח, בקופה.

לאחר מכן היתה הצבעה על תוספת שאני הצעתי. התוספת שאני הצעתי אמרה כך: ארגון עובדים – למשל, ההסתדרות – רשאי, לא חייב, ליצור זיקה בין החברות בו לבין החברות בקופת-החולים הקשורה בו. לצערי הרב, ההסתייגות הזאת קיבלה רק כשליש מקולות חברי הוועדה ולא עברה. לכן, אפשר לומר שסעיף הזיקה לא עבר, אבל לא באותו יחס שעליו דובר, וודאי שלא צריך להתפרש שאני או כמה חברי כנסת אחרים מתנגדים לזיקה.

ואני רוצה להסביר מה בדיוק הרעיון, כדי שחברי הבית וגם הצופים יבינו. הכוונה שלי ברורה בהחלט.

היו"ר ש' וייס:

חברי הבית. הצופים מבינים הכול.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

נכון. חברי הבית והיושב-ראש ומי ששומע – יבינו.

היו"ר ש' וייס:

הפנייה הישירה לצופים לא מקובלת בשום פרלמנט. אנחנו מאוד מעריכים את הצופים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני מאוד מודה לך על ההערה.

הכוונה שלי היא פשוטה: כל אזרח במדינת ישראל יוכל ללכת לכל קופה, לרבות קופת-חולים הכללית, והקופה תהיה חייבת לרשום אותו, ואסור יהיה לפקיד הרושם לשאול: האם אתה חבר הסתדרות?

מהי הכנסתך? מה מצב בריאותך? וכל מיני שאלות אחרות. מכאן, שבקופת-חולים הכללית יוכלו להיות חברי הסתדרות ושאינם חברי הסתדרות. אבל מי שמרצונו החופשי החליט להיות חבר בהסתדרות הכללית, או בהסתדרות העובדים הלאומית, או בכל הסתדרות עובדים אחרת, ובתקנונה יהיה כתוב, בצורה זו או אחרת, שיש זיקה בין החברות בארגון לבין החברות בקופה, 'וכל הארגון לומר לחבריו: אני מבקש, אני מציע, אני קובע – תהיו חברים בקופת-חולים.

אני חושבת שהזיקה במובן המצומצם הזה לא רק שלא פוגעת בחופש הבחירה בקופת-החולים, אלא היא יוצרת את האיזון הנכון שבין חופש הבחירה בקופת-החולים לבין החופש להיות באיגוד מקצועי, להיות בהסתדרות, שיכולים לקבוע בתקנונם כללים כאלה או אחרים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחברת הכנסת גוז'נסקי.

חבר הכנסת יוסף בא-גד, ואחריו – חבר הכנסת לס.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לשאול את חבר הכנסת דוד מגן, שנמצא אתנו, כמה שאלות, שאולי אקבל עליהן הבהרה. אבל אני רוצה לפתוח בשבח לעבודה הנפלאה שעשית, לזמן שהשקעת.

אני רואה שקבעתם לכל משרדי הממשלה, לגופים הנוגעים, להשיב תשובות עד 31 במרס 1994. זאת אומרת, עוד שלושה חודשים מהיום. מאחר שאני מתאר לי שהדיונים בוועדה כבר היו, כי החוברת מודפסת, ומאחר שבוודאי כבר עברה שנה מאז הגשת התלונות, פלוס מינוס, או אולי פלוס, אני שואל: למה להמשיך את עינוי הדין כל כך הרבה זמן? למה גופים ממשלתיים מבוקרים לא יכולים, אחרי כל התהליכים, לענות לוועדה בתוך חודש? למה להמשיך את עינוי הדין שלושה חודשים מרגע שזה מוגש? הייתי רוצה תשובה על זה.

שאלה שנייה: אמר חבר הכנסת דן תיכון שהוגשו 6,674 תלונות, ומהן 1,400 תלונות מוצדקות. פה יש 29 תלונות בלבד. מה זה, מדגם? זה מקרי? זו נבחרת? לא הצלחתי להבין. האם אלה המקרים הקלים ביותר או החמורים ביותר?

דוד מגן (הליכוד):

זה לא מדגם, זה מבחר.

יוסף בא-גד (מולדת):

אבל המבחר לא משקף. 29 תלונות מתוך 1,400 תלונות צודקות, מתוך 6,674 תלונות – זה מבחר קטן מדי.

אני רוצה להתעכב, בעמוד 4, על גמלאי צה"ל: חדירה לחשבונם הפרטי, שמא אי-פעם המחשב עשה טעות והזרים למישהו כסף שלא בצדק. טוב שהגבתם בתקיפות, אבל אם מזרימים למישהו כסף שלא בצדק, פונים אליו להחזיר, או אחר כך הוא ממשיך לקבל כספים. כניסה לחשבונם הפרטי? מה אני רוצה להדגיש? "אם בארזים נפלה שלהבת", אם משרדי הממשלה מרשים לעצמם לחדור לחשבונם הפרטי של האזרח, זה הרי דבר מזעזע מאין כמוהו.

למה אני אומר את זה? פניתי ליושב-ראש, והוא אמר לי שזה לא תפקידו. אבל אני עוד לא מצאתי כתובת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בא-גד, איזה יושב-ראש?

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד יושב-ראש הכנסת, שהוא במקרה גם יושב-ראש – – –

היו"ר ש' וייס:

כי גם ערפאת עכשיו היושב-ראש, ואני שמחתי לשמוע שפנית אליו.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא לומר את זה בנשימה אחת. הוא בכלל ראש מדינה פלשתינית, נשיא.

פניתי ליושב-ראש, כי בעוד שלושה שבועות מחליפים בבית את קבלן המטבח. היתה ועדה, החליטו. יש לי הרבה שאלות, אבל לא כאן הכתובת. שאלתי אותו: מי יגן על עובדי המטבח? זו בעיה של הקבלן החדש. אני עומד נדהם. אם אני רוצה לפטר עובדת – איזה בעיות.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בא-גד, ברשותך, שלא תהיינה אי-הבנות: היה מכרז ויש ועדת מכרזים, שיושב-ראש הכנסת לא מעורב בה, ואוי ואבוי אם היה מעורב בה. זו דרכם של המשק והחוק במדינה. העובדים של המזנון אינם עובדי הכנסת, ואני משער שחלק מהם בוודאי יישארו, אם הקבלן החדש ירצה. זה הסיפור – הם לא עובדי הבית – המזנון מופעל על-ידי קבלנים.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד היושב-ראש, איך תגיב אם עובדים שיפוטרו במשכן הכנסת, שהם לא שלנו, שהם של קבלן פרטי, יפנו אליך או אל חבר הכנסת דוד מגן ויצעקו "געוואלד" ויגידו: פיטרו אותנו? שאלתי אותם, הם כבר עובדים ארבע שנים. אני יודע שיש חוקים במדינה, שאי-אפשר לפטר אחרי חצי שנה.

היו"ר ש' וייס:

אבל הם לא עובדי הכנסת, שלא תהיה אי-הבנה. אתה מערבב מין בשאינו מינו. תתאר לעצמך שאנחנו בונים את האגף החדש, והקבלן מביא אתו 30-40 עובדי בניין, ונניח שהוא לא עומד בחוזה וכעבור שנתיים מחליפים אותו, והקבלן מחליט להחליף שבעה-שמונה עובדי בניין. הרי הכנסת לא יכולה, עם כל הרצון ועם הלב הפתוח שלה, לאמץ את כל האנשים שעובדים בסביבתה. היא אחראית לעובדיה, ועל עובדיה היא סוככת חזק מאוד.

יוסף בא-גד (מולדת):

אבל נדמה לי שאנחנו, בית-המחוקקים – – –

היו"ר ש' וייס:

במישור האנושי צריך לעזור, כמובן, וכן הלאה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אבל כמדומני שאנחנו בית-המחוקקים של מדינת ישראל ואנחנו קובעים את החוקים שלא יפטרו – –

היו"ר ש' וייס:

כן, ואחד החוקים הוא שלקבלן יש עובדים. טוב, אחר כך אני אסביר לך את הסידורים האלה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אם לוקחים קבלן, צריך להתנות אתו שהוא יפעל בהתאם לחוקים.

היו"ר ש' וייס:

אבל זה מה שהוא עושה. חבר הכנסת בא-גד, הוא כאן, אבל ברגע שהוא לא יהיה כאן, אני לא יכול להכריח אותו להעסיק את העובדים האלה במקום שהוא יזכה במכרז.

יוסף בא-גד (מולדת):

אנחנו נראה יפה מאוד אם אחר כך הם יפנו בתלונות לוועדת תלונות הציבור, וזה לגבי עובדים בתוך בניין הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

נו? התשובה שהם יקבלו זאת התשובה שנתתי לך עכשיו באופן מדויק, קצת יותר ארוכה.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת בא-גד, לא פונים לוועדה לתלונות הציבור, פונים לנציב תלונות הציבור.

יוסף בא-גד (מולדת):

תודה, אבל אני לא מקבל את התשובה של היושב-ראש.

אני ראיתי דבר נוסף: רישום פלילי לא מבוסס. בעמוד 12 נכתב, לגבי רישום פלילי לא מבוסס, שהמשטרה רושמת. "אבי געזונט". היא רושמת. האזרח לא יודע, פתאום מתברר לו שיש לו רישום.

אני שמעתי היום על מקרה מזעזע. ליד משרד החוץ הפגינו שתי נשים, נדמה לי נגד שר החוץ הבריטי

— — —

היו"ר ש' וייס:

גם שר החוץ הבריטי וגם שר החוץ הסלובקי.

יוסף בא-גד (מולדת):

הפגינו שתי נשים, והשלישית היתה בצד השני. ניגש אליהן שוטר ואמר: זאת הפגנה בלתי חוקית. הן אמרו: מה זה הפגנה בלתי חוקית? אנחנו שתי נשים, והשלישית נמצאת בצד השני. אתם לא תאמינו מה עשו להן. ברגע שהשלישית התקרבה, הכניסו את שלושתן לניידת ולקחו אותן למגרש-הרוסים, ארבע שעות בלי לתת להן לשתות מים. הגשתי מייד תלונה.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להאריך לי את הזמן, כי היה לנו ויכוח.

היו"ר ש' וייס:

אני הארכת לי בדקה, עוד חצי דקה. לא היה לנו ויכוח, היה כאן הסבר.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני רוצה להדגיש, שנגרמות עוולות, ואחר כך עוברות שנים עד שבודקים ועד שמטפלים. נדמה לי שאנחנו צריכים למצוא דרך שהצדק יופעל. טוב שכבוד שר המשפטים נכנס לאולם. אני תמיד שמח כשאתה מצטרף אלינו, והפעם במיוחד. חייבים למצוא פתרון של תגובה מיידית על עוול, ולא לתת לטחנות הצדק לטחון לאט לאט. אני אומר לכם, שהסחבת במדינת ישראל, הביורוקרטיה, השירות הלקוי לאזרח – אחד הסממנים של מדינה מתוקנת זה תיקון כל הדברים האלה. ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך כבתחילה.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת בא-גד. עכשיו – חבר הכנסת יורם לס, ואחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה לברך את יושב-ראש ועדת המשנה על הדוח שהוא הניח לפנינו. אבל כמו קודמתי, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אני רוצה תחילה להתייחס בכמה מלים לנושא של חוק ביטוח בריאות, שנדון והוצבע היום בוועדת הבריאות. אני רוצה לקבוע, שהבריאות במדינת ישראל הפכה סמרטוט בידיהם של פוליטיקאים.

אם התקיימה ישיבת ועדה שיש בה ארבעה נציגים לליכוד, והופיעו 15 חברי כנסת מהליכוד, נכנסו ויצאו דחופים ומבוהלים, הצביעו למעלה ולמטה אנשים שלא היו בשום ישיבה בחצי השנה האחרונה; ומנגד עמדה מפלגת העבודה – בושה וכלימה, מפורקת לחתיכות, כל אחד מצביע איך שהוא רוצה ומה שהוא רוצה – – –

אליעזר זנדברג (צומת):

חבר הכנסת לס, מקליטים אותך. מחר יהיה דיון על זה.

יורם לס (העבודה):

אני יודע, אני אומר את זה ישירות. אני מציג את העובדות כפי שאני ראיתי אותן.

היו"ר ש' וייס:

על איזו ועדה אדוני מדבר?

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מתייחס לוועדת הבריאיות.

היו"ר ש' וייס:

לא לוועדה של חבר הכנסת מגן? היתה פה אי-הבנה.

יורם לס (העבודה):

לא, לא, אמרתי בפירוש שאני מברך את חבר הכנסת מגן. אבל בהמשך לדברים של חברת הכנסת גוז'נסקי, החלטתי שגם אני אומר כמה מלים על מה שקורה. לצערי, בגלל שיקולים של פריימריס, בגלל איומי התפטרות של זה או אחר, מה שנפגע – זו הבריאיות.

אפילו על סל הבריאיות, שזה הלב של החוק, עוד לא היה דיון רציני בוועדה, וכבר היא נדרשה להצביע, על-ידי אנשים שלא ראו את החוק ולא קראו אותו. אני מצר על התהליך הזה. בסופו של דבר, רק החולים במדינת ישראל יסבלו מזה.

לעצם העניין, בדקות הספורות שנשארו לי – – –

היו"ר ש' וייס:

שתי דקות וחצי.

יורם לס (העבודה):

בנושא תלונות הציבור אני מבקש להתייחס רק לקטע מסוים, לקטע של תלונות הציבור שאני עצמי חשוף אליהן גם כחבר בוועדת המשנה. אני מתכוון לתלונות של הציבור על הטיפול הרפואי שאנשים מקבלים.

בנושא הזה יש רגישות גדולה מאוד, כי אין אנו עוסקים בענייני כסף, אלא אנחנו עוסקים לפעמים בחיי בני אדם, ובוודאי באיכות החיים שלהם, ובנזקים גופניים שנגרמו להם באשמה של זה או אחר.

אני מנצל את ההזדמנות הזאת כדי להציע לעשות איזה סדר בנושא של טיפול ברשלנות רפואית, טיפול בתלונות של ציבור על טיפול רפואי זה או אחר. והסדר שאני מציע לעשות בעקבות הרבה מאוד אירועים אישיים, שלא אפרט אותם כאן, שאני נחשף אליהם, הוא בחקיקה שדומה במשהו לחקיקה של חוק בעניין נפגעים בתאונות דרכים.

בחוק בעניין נפגעים בתאונות דרכים אין צורך להוכיח רשלנות. זו הנקודה המרכזית שאני רוצה להדגיש. אין כוונתי להגן על הרופאים, וודאי שבכל מקרה של רשלנות בוטה, יש בפקודת הרופאים כל האמצעים המשמעותיים כדי לפגוע באותו רופא, אפילו על-ידי שלילת רשיונו. אלא שיש כל כך הרבה מקרים שקשה להוכיח מה אירע. יש מקרים שבהם אין רופא אחר שבכלל יהיה מוכן להעיד על חברו. שיש מקרים של כוח עליון, ואלה דברים שקורים ולא ברור למה ואיך קרו.

צריך להביא למצב שעצם הפגיעה, עצם הנזק, כמו בתאונת דרכים, הוא זה שמזכה בפיצויים, בלי להיכנס למערכת שלמה שאולי מפרנסת הרבה עורכי-דין, אבל איננה יכולה לתת סעד אמיתי לאותו אדם, שאני קורא לו אדם שנפגע בתאונה רפואית. כמו שקורות תאונות דרכים, כך קורות גם תאונות רפואיות, בלי כוונה רעה של מישהו. לאותם אנשים בהחלט מגיע פיצוי. ייתכן שהגיע הזמן להסדיר זאת בחקיקה מתאימה, כדי שאנשים יוכלו באמת למצוא סעד במצב קשה של פגיעה גופנית שהם נקלעו אליו ולא תמיד הם מוצאים פיצוי נאות.

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת יורם לס. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת בנימין טמקין, ולחלופי חלופין – חבר הכנסת דוד מנע.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש במדינת ישראל שני מוסדות שנהנים מיוקרה בלתי רגילה על-ידי כלל הציבור במדינת ישראל. מוסד אחד הוא המערכת המשפטית על כל הרבדים שלה, ובמיוחד בית-המשפט העליון, ובמיוחד בשבתו כבג"ץ.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לס, תקשיב לו כמו שהוא הקשיב לך.

אלי גולדשמידט (העבודה):

בית-המשפט העליון בשבתו כבג"ץ הוא מוסד, שלמעשה כל אזרח שנפגע בצורה זו או אחרת על-ידי רשות שלטונית יכול לעתור בפניו, להציג את האירוע שבו הוא נפגע, ובג"ץ שם לפניו את העיקרון שכולם שווים, גם האזרח הקטן, גם השלטון, דין אחד לשניהם. פעמים רבות מוצא האזרח את פתרון מצוקתו במסגרת המערכת המשפטית.

אבל אנחנו יודעים שבמערכת המשפטית, אף שאנחנו מתיימרים לתת צדק לכול, ואף שאנחנו מתיימרים שכל אחד יהיה לו יומו בבית-המשפט, מערכת הצדק היא לעתים קרובות מערכת מאוד יקרה, ולא כל אחד, והייתי אומר מרבית האזרחים לא יכולים להרשות לעצמם בכל נושא ונושא למצוא את הסעד שלהם בבית-המשפט, ולו מחמת הכספים הרבים שהדבר הזה דורש, ולו מחמת אורך הזמן שלעתים נדרש על מנת להגיע למיצוי הדין.

יש מוסד נוסף, שגם הוא נהנה מיוקרה רבה מאוד, והוא מוסד מבקר המדינה. חבר הכנסת גולדפרב, זה ממש קשה לי. יש מוסד נוסף, שנהנה מיוקרה מאוד רבה בציבור הישראלי, והוא מוסד מבקר המדינה, שבין שאר תפקידיו משמש כנציב תלונות הציבור; אומבודסמן בלעז. כשם שבית-המשפט העליון קובע תקדימים בדרך של פתרון בעיות המובאות לפניו, על רקע מקרה מסוים שיוצר הלכה משפטית, ובעקבות ההלכה המשפטית הזאת הולכים בתי-המשפט האחרים היותר-נמוכים, ונוצרות נורמות בחברה הישראלית, שגם מערכות שלטוניות וגם אזרחים נוהגים על-פיהן, כך גם מוסד נציב תלונות הציבור. אם אני קורא אותו דוח שהוגש לעיוננו, תלונה אחר תלונה, בעצם מגולמת בכל אירוע ואירוע מעין הלכה משפטית, מעין נורמה שצריך לפעול על-פיה.

אני לוקח, לדוגמה, את התלונה בדבר הרחקת גננת ממערכת החינוך הממלכתי-דתי. זה מקרה שהעובדות המפורטות שלו לא מופיעות בצורה מלאה. אבל כנראה היה אירוע שגגנת, שבנה עבר לבית-ספר שלא במסגרת החינוך הממלכתי-דתי, נתקלה בבעיה במקום עבודתה במסגרת היותה גננת בחינוך הממלכתי-דתי, ועמדו לפטר אותה. בעקבות התערבות כזאת או אחרת, הפיטורין האלה בוטלו או נמנעו. אומרת הוועדה בחיוב, שהעובדה שניאותו בסופו של דבר לבטל את פיטורי הגננת

היא סימן מעודד לתחילתה של פתיחות, שמן הראוי להרחיבה. אבל, רבותי, חברי הכנסת, צריך לזכור שכאן ביטלו את הפיטורין אחרי התערבות המוסד הזה של נציב תלונות הציבור, אחרי התערבות מוסד מבקרת המדינה. מה קורה בכל אותם עשרות, מאות ואלפי מקרים שבהם הדברים לא מגיעים לידיעת המוסדות המכובדים האלה, ובתוכם המוסד הזה של נציב תלונות הציבור? מה קורה באותם מקרים שהאזרחים אינם פועלים, אינם פונים לאותו מוסד, מקבלים על עצמם את הדין, ואולי נגרם להם עוול שלא ניתן לתיקון?

כך, הדברים חושפים, מצד אחד, עוולות שנעשות כלפי אזרחים, ומצד אחר, יוצרים נורמות שאני מקווה שהרשויות הממלכיות תפעלנה על-פיהן.

דוגמה נוספת או נושא אחר מתגלה בתלונה שהובאה לפנינו, והוא המקרה שבו הוועדה ביקשה ממשרד הפנים לדווח לה על השפעת ביטול מס הנסיעות וחובת ההצגה של אישור יציאה לחוץ-לארץ, מצה"ל, על אותם ישראלים שביקשו לוותר על אזרחותם. בארבע השורות האלה מגולם דבר מאוד חמור. אני מניח שעומדת מאחורי הסיפור הזה העובדה שאזרח ישראלי ששהה זמן-מה בחוץ-לארץ, רצה לבוא לביקור מולדת בתקופה שהיה נהוג בה מס הנסיעות, היה צריך לשלם מס נסיעות בצאתו מישראל לאחר הביקור בארץ. הדבר הטיל נטל כספי על כל אותם ישראלים שביקשו להגיע לישראל ולבקר את משפחותיהם.

אנחנו, הממשלה הזאת, ביטלה את מס הנסיעות. אני חושב שהיא עשתה דבר מאוד מאוד חיובי. אם בכך שהיא ביטלה את מס הנסיעות היא הגבירה את היכולת של ישראלים השוהים בחוץ-לארץ לבוא ולבקר את משפחותיהם, ואולי גם לשקול חזרה לארץ על מנת לחיות בה – ולו מטעם זה, ולא רק מהטעם הכלכלי, עשתה הממשלה דבר חשוב.

דוד מנע (הליכוד):

הממשלה הקודמת ביטלה את מס הנסיעות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

סליחה, הממשלה הזאת. אני, בוועדת הכספים, הייתי שותף לעניין. אני לא הייתי בכנסת הקודמת. אנחנו ביטלנו את מס הנסיעות. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת טמקין – איננו. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת חגי מירום.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה ליושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, חבר הכנסת דן תיכון, ליושב-ראש ועדת המשנה לענייני תלונות הציבור, לחברי הוועדה, לצוות, למזכיר הוועדה, מר ברוך פרידנר, ולאנשים שלקחו חלק בנושא הזה.

אדוני היושב-ראש, אני מעריך מאוד את עבודת ביקורת המדינה. כשכיהנתי בעבר בתפקידים בשירות הציבורי, תמיד לקחתי את דוח המבקר, למדתי ממנו מה הן נקודות התורפה ומה הן הנקודות שחייבים לשפר ולשנות באותו מוסד. אתמול, בכנסת, בדיון על תיקון החוק שהוצע בקשר לסמכויות המבקר בנושא הטלת הקנסות, הצעתי לחזק את עמדתה ויכולתה של המבקר. תפקיד מבקר המדינה הוא אחד התפקידים החשובים בכל משטר דמוקרטי. זו הרשות הרביעית, המודרנית, החדשה, מעבר להפרדת הרשויות הקלסית של מונטסקיה. תפקיד זה הוא בחזקת המנווט והמתקן לנוהל ציבורי ולמינהל ציבורי תקין.

עם זאת, יש נקודות חולשה רבות במוסד הזה. הנקודה העיקרית שבהן היא הסמכות לעקוב ולוודא ביצוע תיקון הדברים ויישומם. לא די בהנחת דוח המבקר או דוח נציבות תלונות הציבור.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת אסתר סלמוביץ, כדי לפזר את האספה בואי תחליפי אותי.

דוד מנע (הליכוד):

יש בדוח המונח לפנינו תלונות רבות של אזרחים נגד רשויות. אבל מי לידנו יתקע, שמחר יטופל האזרח המסכן, הסובל, שהולך למשרד ממשלתי גדול או למוסד גדול ונתקל בקיר אטום? והאזרח יודע שהוא צודק, והאזרח יודע שהמוסד שמולו הוא עומד, או אותו פקיד, לא צודק, והוא חוזר הביתה, ועוד הפעם טלפון, ומכתב, ותלונה, והאזרח צודק. לפעמים התלונה שלו מוצדקת.

בדוח המונח לפנינו יש תלונות של אזרחים שהם צודקים. אבל מה נעשה עם אותו פקיד, או אותו נהג, שצוין בדוח כי התייחס לא יפה אל נוסע?

הובאה פה דוגמה של מועצה מקומית מסוימת במדינת ישראל, שניתקה מים לאזרח שגר בתחומי שיפוט, משום שיש לה סכסוך עם "מקורות". כמובן, נציב תלונות הציבור בדק את הנושא, ויפה שבדק, ויפה שהוא הביע את דעתו, והוועדה בדקה. אבל מי לידנו יתקע, שהמקרה הזה לא יחזור? מה הן המסקנות שהוסקו כלפי אותו פקיד? האם הוועדה, האם נציבות תלונות הציבור עקבו ובדקו שאותו פקיד לא יכהן בתפקיד ושאותם אנשים שעשו מעשים נגד האזרח לא יישארו בתפקידם?

היתה פה שורה של ליקויים, החל מיחס של נהג ב"דן", והמשך בהתייחסות של מנהלת מחלקה מסוימת במוסד לביטוח לאומי. והוועדה רשמה לפנייה שהיתה פה טעות של המוסד; התנהגות יוצאת

דופן, התנהגות מוטעית של פקיד כלפי אזרח, ואותו פקיד התעלם לחלוטין מסעיפים שונים, שרשומים שחור על גבי לבן. אף שבעבר היו גם מקרים מהסוג הזה, הם חזרו ונשנו. מי ערב שאותם פקידים לא יחזרו על אותה טעות? לא יחזרו על אותם מקרים?

אנחנו, רבותי חברי הכנסת, מחויבים לדאוג לאזרח. הוועדה עושה את מלאכתה, מבקרת המדינה ונציב תלונות הציבור עושים מלאכתם נאמנה, אנחנו כחברי הכנסת מחויבים לכך שהדברים ייושמו, שהאזרח המסכן שעומד מול הרשויות לא יעמוד מול קיר אטום, מול אנשים שאינם מבינים את הצרכים הפרטיים, האישיים, של כל אחד ואחד. אם עושים טעות, שישלמו.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת מנע, עליך לסיים.

דוד מנע (הליכוד):

אנחנו, חברי הכנסת, מחויבים לכך שאותם אנשים ישלמו על דבר רע שהם עשו לאזרח שפנה לרשויות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מנע. אני מזמינה את חבר הכנסת חגי מירום, אחריו – חבר הכנסת אפרים גור, ואחריו – חבר הכנסת אברהם יחזקאל.

חגי מירום (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, זה דיון חשוב בעיני, כי תפקיד האומבודסמן, או נציב תלונות הציבור, הוא תפקיד חשוב בכל מדינה דמוקרטית.

זאת ההזדמנות להודות גם למבקרת המדינה ולמשרד מבקר המדינה, וגם לוועדה לביקורת המדינה, אשר משקיעים זמן חשוב ורב מעבודתם בנושאים הקשורים לתלונות הציבור, מתוך כוונה ומחשבה שתלונה פרטנית, בודדת, של אזרח, תזכה לטיפול כזה שישפיע אחר כך על מספר גדול של אזרחים.

אני רוצה בתחילת דברי למחות כאן על העובדה, שיושב-ראש הוועדה לביקורת המדינה ויושב-ראש ועדת המשנה לא נמצאים כאן באולם במשך כל הדיון. הדיון הזה, בדומה לדיונים אחרים ששרים מביאים בשם הממשלה, מחייב אותם, לפי דעתי, להאזין לרחשי הלב של חברי הכנסת ולהשגותיהם, ומקובל גם שהם עונים בסוף הדיון על ההשגות של חברי הכנסת.

אפרים גור (הליכוד):

הם היו.

חגי מירום (העבודה):

אתה אומר, חבר הכנסת גור, שהם היו. נכון שהם היו, הם אינם פה כרגע, ואני חושב שהם היו צריכים לחלק את זמנם ולהיות כאן. אנחנו לעתים מוחים מחאה חריפה נגד שרים שאינם מכבדים אותנו בנושאים שהם מביאים, והנה אנחנו לא נוהגים כך כאשר הנושא הנדון הוא בתחומי סמכותנו.

הנה חבר הכנסת דוד מגן מגיע. הוא לא שמע את מחאתי, אבל כאילו שמע אותה ונכנס לאולם.

דוד מגן (הליכוד):

אני רוצה לומר, שהייתי בדיון אצל יושב-ראש ועדת הכספים עם רשות השידור ועם שר האוצר.

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת דוד מגן, הסכת נא ושמע לדברי. אני חבר ועדת החוץ והביטחון של הכנסת. מדי שנה אנחנו מקבלים דוח שנקרא "דוח נציב קבילות חיילים". הדוח הזה שמונח לפנינו מפרט לפרטי פרטים את קבילות החיילים, ונציב קבילות חיילים כמוהו כמוכם, מטפל בקובלנות האזרח ומנסה להסיק מהן מסקנות מערכתיות כוללות על רקע התלונה של אזרח.

אני מוכרח להגיד שהחברת הזאת המונחת לפנינו כאן היא חוברת רצינית. היא מסכמת את פעולתכם, אבל אינה מוגשת, לפי דעתי, בצורה הראויה. אני רוצה להציע לכם, שתיקחו את דוח נציבות קבילות חיילים, תראו אותו ותלמדו ממנו כיצד צריך להגיש דוח של סיכומים והצעות של ועדה לענייני תלונות הציבור. אני יודע שאתה לא הנציב, חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

יש מקום להשוואה בין דוח נציב קבילות החיילים לבין דוח נציב תלונות הציבור. תשווה את שני הדוחות. אני מוכן להשוואה בין הטיפול של הוועדה לענייני ביקורת המדינה ובין הטיפול של ועדת החוץ והביטחון.

חגי מירום (העבודה):

אני מסרב ללכת להשוואות שלך, חבר הכנסת דוד מגן. את כל מה שאני אומר פה אני אומר כדי שעבודתכם תהיה טובה יותר ויעילה יותר. אנחנו רואים לפנינו אירוע. ניקח לדוגמה בעמוד 1, המשרד לאיכות הסביבה. אינני יודע מי פנה, על מה פנה.

שאול יהלום (מפד"ל):

חבר הכנסת מירום, צריך להסתכל על שתי החברות יחד: החברת של הוועדה והחברת של דוח נציב הקבילות. בדוח קבילות החיילים יש רק החברת הזאת.

חגי מירום (העבודה):

תרשה לי, חבר הכנסת יהלום, לומר לך, מותר לשמוע קצת הצעות ייעול. כאשר הוועדה מוצאת לנחוץ להביא תלונה מס' 1 – "הפרת התחייבות", מן הראוי היה שבשלושה-ארבעה משפטים, לא מעבר לזה, יפרטו את מהות התלונה שהיוותה את נשוא הטיפול, ואחר כך יגשו לסיכומים ולהצעות של הוועדה. זה אינו מופיע כאן. אנחנו לא רואים את זה נגד עינינו. זה שאתה לקחת את החברת הזו והבאת אותה עמך, זה יפה. אבל זה לא חולק יחד עם החברות שחולקו לחברי הכנסת.

דוד מגן (הליכוד):

יש מי שמכירים את זה.

חגי מירום (העבודה):

אתה עושה עבודה יפה וגדולה, ואני מציע פה הצעת ייעול. אם כבר מצאה הוועדה לפרט לנו את סיכומיה, תפרט בכמה מלים גם את הנושא שנדון.

דוד מגן (הליכוד):

חגי מירום (העבודה):

תנו לי לומר את דברי. אל תיפגעו כל כך. לא נורא כל כך אם תדעו שאפשר לעשות את זה קצת אחרת.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת לאפשר לחבר הכנסת מירום לשאת את דבריו. אי-אפשר להפריע לו כל רגע.

דוד מגן (הליכוד):

זו לא יוזמה של הוועדה, אלא חוק מבקר המדינה מורה להניח זאת על שולחן הכנסת.

חגי מירום (העבודה):

אני יודע. ובכל זאת מצאתם לנחוץ להגיש עבודה שלכם, שהיא תגובה על דוח מבקר המדינה, ויש בה טיפול פרטני בכמה עניינים שהופיעו בדוח מבקר המדינה כנציב תלונות הציבור. אנא מכם, פרטו את הנושא הזה כאשר אתם מגישים אותו, על מנת שאפשר יהיה לראות במה מדובר.

הדבר השני שאני רוצה להגיד, אני רואה בעבודה שהגשתם כאן כמה עניינים שנוגעים לאזרח וכמה עניינים שדנים בתופעה כללית. למשל, אני רואה שהוועדה רואה בחומרה את העובדה שמשרד, משרד שלם, המשרד לאיכות הסביבה, הפר את התחייבותו להשתתף במימון כנסים שאורגנו על-ידי גורמים בנושא איכות הסביבה. אני מבין שכנראה היתה תלונה שחוללה את זה. המסקנות אינן מתייחסות לתלונה ספציפית אלא לתופעה כוללת של משרד שלא עמד בהתחייבותו או הפר את התחייבותו. מאוד קשה לקבל דוח כזה ולהיות משוכנע שמה שכתוב בו ואמור בו זה באמת דבר שאפשר לסמוך עליו את הידיים.

על כן אני רוצה להציע פה הצעת ייעול קטנה. אני חושב שאתם עושים עבודה טובה וחשובה. אמרתי זאת בפתח דברי, לא הייתם פה כדי לשמוע את מחמאותי. ובכל זאת, אני חושב שבפורמט הבא, שיוגש על-ידכם בשנה הבאה, צריך לארגן את החוברת כך שיהיה בה תיאור האירוע ואחר כך המסקנות, ואחר כך, אם אפשר, שתהיה גם איזו סטטיסטיקה, כפי שמסר אותה חבר הכנסת דן תיכון, יושב-ראש הוועדה לביקורת המדינה; שיופיעו גם כמה נתונים כוללים, שיחכימו את חברי הכנסת לא רק בדבר תלונה זו או אחרת, כמופיע בחוברת שלכם, אלא בדבר היקף התלונות. למשל, מספר התלונות שנמצאו ראיות וכאלה שלא נמצאו ראיות, כדי שנדע עד כמה הפניות האלה משקפות בעיות אמיתיות, וכל כיוצא בזה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום. אני מזמינה את חבר הכנסת אפרים גור, אחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל, ואחריו – חבר הכנסת שאול יהלום.

אפרים גור (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני לברך את נציב תלונות הציבור, את מבקרת המדינה, הגברת מרים בן-פורת, על עבודתה הרצינית, היסודית והמקצועית הן בתפקידה כנציב תלונות הציבור והן בתפקידה כמבקרת המדינה. אני מברך אותה במיוחד על כך שהעלתה פלאים את קרנם של מוסד המבקר ומוסד נציב התלונות ונסכה באזרחים, בכל האזרחים, ביטחון ותעוזה להגיש תלונות ולהצביע על עוולות ועל מחדלים מחד גיסא, ותקווה כי תלונתם תזכה במלוא תשומת הלב והרצינות ללא כל משוא פנים מאידך גיסא.

אני סבור כי קיומם של מוסדות כאלה, בעלי רגישות ומקצועיות מן הסוג שמאפיין אותם, מחזק את נאורותן של החברה והמדינה.

אני רוצה לשבח ולהוקיר את עבודתם החרוצה, המסורה והשקדנית של יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, חבר הכנסת דן תיכון, ויושב-ראש ועדת המשנה, חבר הכנסת דוד מגן.

סיכומיהן והצעותיהן של שתי הוועדות האלה ישמשו, ללא ספק, חומר להצעות חוק חדשות ולתיקוני חוקים קיימים, במטרה להביא לעקירת התופעות החמורות אשר היוו בסיס לרמיסת זכויות אדם, לפגיעה קשה באזרחים דווקא בידי רשויות האמונות על הקפדה על חוקיות החלטותיהן.

דוח נציב תלונות הציבור, יחד עם העבודה החשובה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה, מתקן לא רק את העוולות שנעשו בעבר, אלא עיקר תרומתו בתחום ההרתעה, למניעת הישנות מקרים דומים בעתיד.

זאת ההזדמנות לפנות מעל בימה זו לציבור הרחב, לאזרחי מדינת ישראל, ולבקש מהם לפנות אל מבקר המדינה, אל נציב תלונות הציבור ואל רשויות חוק אחרות כל אימת שהם סבורים כי זכויותיהם נפגעות ונרמסות על-ידי רשויות המדינה ורשויות ציבוריות, וזאת בלי לחשוש ולפחד שמא יבולע להם בגין צעד זה.

עם זאת, ראוי להדגיש שעל האזרחים לנהוג באחריות ובהגינות בעת הגשת תלונותיהם, כדי שלא להסב נזק ללא צורך ובאופן בלתי צודק למושא תלונותיהם. אסור בתכלית האיסור לנצל את האפיקים הנ"ל כדי להגיש תלונות סרק ולהעליל על אזרחים חפים מפשע רק מטעמי עריכת חשבונות אישיים או אחרים.

סבורני, גברתי היושבת-ראש, כי באותה מידה שיש לנזוף ולהעניש עובדי ציבור שניצלו כוח שררה כדי לרמוס זכויותיו של אזרח חסר מגן, יש למצות את הדין גם עם המתלוננים שתלונתם התגלתה לאחר בדיקה כתלונת סרק בעלת כוונת זדון, במטרה למנוע מעשים מעין אלה בעתיד.

אני רוצה להעלות כאן עוולה אחת, שתהיה ככל הנראה נושא חדש לבדיקת נציב תלונות הציבור, אם לא תבוא על תיקונה בקרוב. מדובר בקבוצת רופאים עולים בעלי ותק של יותר מ-14 שנים ברפואה,

אשר מחויבים לעבור תקופת הסתכלות בת שישה חודשים באחד מבתי-החולים ולקבל חוות דעת חיובית מאת מנהל המחלקה כתנאי לקבלת רשיון רפואה בישראל. לחברי קבוצה זו, המונה כ-61 רופאים, לא נאמר בתחילת ההסתכלות ובמהלכה, כי עליהם לעבור בסוף תקופת ההסתכלות מבחני הערכת כושר קליני ברפואה כללית, וכי אם לא יעמדו בהצלחה בבחינה לא יזכו ברשיון רפואה. רק בתום תקופת ההסתכלות, ובלי שרופאים אלה התכוננו נפשית ומעשית, נדרשו לעבור את הבחינה האמורה בכל מקצועות הרפואה. יוצא אפוא שרופא עיניים מומחה, שעבד במקצוע זה 20 או 30 שנה, נדרש עתה להיבחן בכירורגיה, בתראפיה, באונקולוגיה, באורתופדיה, בגניקולוגיה ועוד. רופא אורתופד או רנטגנולוג נדרשים להיבחן במקצועות רפואה שלא עסקו בהם 20 שנה ויותר, וגם בתקופת ההסתכלות לא אפשרו להם להשתלם בכמה מחלקות אלא במחלקה אחת מסוימת, על-פי רוב מחלקה הקרובה למקצועם המוגדר.

אני משוכנע כי נעשה במקרה זה עוול רציני לציבור מכובד זה של רופאים, ויש לתקנו, ולתקנו מייד.

גברתי היושבת-ראש, מפאת קוצר הזמן לא אכנס כאן למקרים נוספים שנעשו בהם עוולות. אשתדל להציג אותם בהזדמנויות נוספות. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אפרים גור. אני מזמינה את חבר הכנסת אבי יחזקאל. אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום, ואחריו – חבר הכנסת גונן שגב.

אברהם יחזקאל (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה חבר הכנסת דן תיכון, חבר הכנסת דוד מגן, יושב-ראש ועדת המשנה, אני רוצה להודות לכם אישית, ואולי גם בשם הציבור, על כך שאתם מביאים למודעות רבה יותר את נושא התלונות.

ברשותך, גברתי היושבת-ראש, אני וחבר הכנסת מיכאל איתן, שהיה כאן, היינו עכשיו בפגישה עם נפגעי צה"ל שסובלים מהלם קרב. הם דיברו בדם לבם, והטענה העיקרית שלהם היתה שהמערכת הממסדית, הבירוקרטית, מגלה כלפי אנשים ששירתו את מדינת ישראל ונפגעו בראשם – אטימות, חוסר רגישות, לעתים זלזול, ורואה בכל אחד מהם רק מספר תיק.

הטענה האמיתית שלנו היא, שכאשר אנחנו מעלים לדיון את עבודת נציב תלונות הציבור, אנחנו למעשה מביעים מעין חוסר אמון במערכת שאנחנו אמורים להפעיל אותה, והממשלה גם היא המערכת הבירוקרטית. אני חושב שדיון מהסוג הזה, כמו העבודה הנאמנה שאתם עשיתם, יתרום לדחייה ולשאט נפש כלפי הבירוקרטיה במדינת ישראל.

נדמה לי שאנחנו צריכים היום לקבוע סממה האומרת לאזרח במדינת ישראל: אדוני, בוא תהיה אזרח, בוא תתלונן. בעיני, התלונה היא אמת מידה לאמון של האזרח במערכת; היא קנה מידה לחוסר הייאוש שלו, שאומר שהוא עדיין נותן קרדיט – אם הוא חושב שנעשתה לו עוולה, הוא יוכל לקבל סעד

כלשהו מהמערכת הביורוקרטית. לכן אני אומר, שככל שירבו התלונות המוצדקות וככל שהציבור ידע שאפשר להתלונן, כך הוא יאמין במערכת, כך יאמין לנו, הפוליטיקאים.

מדוע? כי האחריות המיניסטריאלית היא של הפוליטיקאים. כשפקיד אינו משיב בצורה נאותה וכשהמערכת אינה נותנת תשובה טובה ובמהירות, האזרח אינו מאשים רק את הפקיד, הוא מאשים אותנו, הפוליטיקאים. אני לא מוכן לקבל את ההבחנה בין איש ציבור נבחר לבין הפקיד שעובד תחת סמכותו. נדמה לי שהאחריות המיניסטריאלית, האחריות הביצועית, מחייבת אותנו, הפוליטיקאים, אנשי הציבור הנבחרים, לתת פתרונות לאזרח דרך המערכת הביורוקרטית. אני לא מוכן לקבל את האמירה "הפוגלים", "הביינישים", כי בעיני הפקידות היא למעשה הבבואה שלנו, הפוליטיקאים. הפקידות היא מה שאנחנו רוצים להפעיל. לכן, המלחמה שלנו בביורוקרטיה היא מלחמה של הפוליטיקאים בביורוקרטיה. ללא הבדל מפלגות, ללא הבדל דעות, אנחנו צריכים להכריז מלחמה על הביורוקרטיה, מלחמה א-פוליטית, מלחמה עניינית.

דבר נוסף. מן הראוי שנעמיד יותר אמצעים לרשות המבקר ונציב תלונות הציבור. אם אתה רוצה שהתלונות ייבדקו לעומק ובצורה אמיתית, שיהיו תשובות מהירות, אין לך ברירה אלא לתת אמצעים לנציבות תלונות הציבור. שאלתי את חבר הכנסת דוד מגן מה דעתו, והוא אמר שדעתו כדעתי. אולי מן הראוי שבמשרדים "הכבדים", על-פי ההגדרה של חבר הכנסת דוד מגן, שבהם שיעור התלונות גבוה, גם התלונות שנמצאות מוצדקות – אולי מן הראוי שלצד מנכ"ל המשרד יעמוד נציב תלונות, שיעמוד לרשות נציבות תלונות הציבור. בצה"ל, במשטרה, במשרד העבודה והרווחה, במשרד הפנים בנושא הרשויות – להעמיד נציבים שיפעלו בסמכות הנציבות, כדי לתת פתרון מהיר. כיום עומדת הנציבות מול כל המשרדים, ועליה לטפל בבעיות פרטניות.

לכן, בשלב הבא, כדי שלא נשלם מס שפתיים לנציבות, צריך להעמיד להם מערכת ארגונית אמיתית ומתוקצבת, כדי שיוכלו לתת פתרון. אני לא רוצה שנסיים את הדיון במס שפתיים. אני מוכן לתמוך בכל הצעת חוק שיביא חבר הכנסת דוד מגן, אבל נדמה לי שהדבר מתחיל ומסתיים באיזון התקציבי, ביכולת להעמיד כלים לביקורת.

דעו לכם שהיום המדינה הזאת, כמו כל מדינה מתקונת בעולם, הולכת לכיוון הצרכן, לכיוון מקבל השירות. היום אנחנו משווקים שירות. אנחנו נמדדים בשיווק השירות. נדמה שלבד מהנושא המדיני ולבד מהנושא החברתי, שני הדברים האלה – הנגזרת שלהם היא איזה שירות אתה נותן.

לכן, גברתי היושבת-ראש, אני מודה לנציבות ואני מודה לוועדה. אני חושב שמן הראוי שבסיכומו של הדיון נעמיד גם כלים חומריים לפתרון בעיית התלונות. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אבי יחזקאל. אני מזמינה את חבר הכנסת שאול יהלום. אחריו – חבר הכנסת גונן שגב, ואחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע, אחרון הדוברים.

שאול יהלום (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שאני יכול להצטרף בהוקרה ובשמחה לכל חברי הכנסת וליושבי-ראש ועדת הביקורת וועדת המשנה, ששיבחו והוקירו מצד אחד את עבודת מבקרת המדינה השופטת מרים בן-פורת, ומצד שני את עבודת מנהל נציבות תלונות הציבור, עורך-הדין אביגדור רביד, שמטפלים בנושאים ובתלונות בצורה המעמיקה והנכונה ביותר.

אני רוצה להתייחס לשתי תלונות שמצויות בדוח נציב התלונות, וכמובן בדוח הוועדה. לפני כן, אני רוצה להעיר לדברי חבר הכנסת חגי מירום. נכון שלפני כל חברי הכנסת הונח דוח של נציב הקבילות בצה"ל, אבל מעולם לא קראנו ומעולם לא קיבלנו דוח של ועדת החוץ והביטחון, שמתייחס לדוח הזה ומסיק ממנו מסקנות. לכן, לבוא ולהעיר הערות על דוח ועדת המשנה לביקורת המדינה לדוח עצמו, אני חושב שזה ודאי לא במקום.

אני משבח את טיפול נציב תלונות הציבור בתלונה שהיא כנראה תלונה מייצגת, תלונה מס' 25 בדוח, שעסקה בנושא תעודת כשרות ברכבת ישראל. באופן עקרוני, אנחנו חייבים להקפיד על כך שכאשר מדובר במוסד ממלכתי, במוסד ציבורי, במיוחד כאשר מדובר במונופול כמו רכבת ישראל, שהוא המשרת היחיד בקו הרכבות אזרחיים דתיים וחילונים, המזנון או המסעדה חייבים להיות עם תעודת כשרות, כדי שכל אזרח שמשתמש בשירותי הרכבת יוכל גם לסעוד את לבו במזנון.

והנה, מהדוח עולה, שהנהלת רכבת ישראל הפגינה זלזול עמוק בנושא הזה. היא בכלל לא הלכה לבדוק אם באמת היא יכולה לתת את השירות לכל אזרח, גם אזרח שומר כשרות. אני רוצה להבהיר לחברים, שלפני כמה ימים התפרסם סקר, שלמעלה ממחצית הציבור במדינת ישראל מקפיד על מזון כשר ומעוניין לאכול מזון כשר.

הנהלת הרכבת לא התייחסה כלל לנושא הזה ולא בדקה. וכאשר הגיעה תלונה, ונציב התלונות הפנה את תשומת לב הנהלת הרכבת לבעיה, הנהלת הרכבת מסרה פעמיים מידע כוזב לנציב התלונות. פעם אחת היא אמרה שיש תעודת כשרות לקבלן המפעיל, והתברר שאין תעודת כשרות לקבלן המפעיל, ופעם שנייה היא אמרה, שכאשר יוחלף הקבלן, התנאי יהיה שתהיה לו תעודת כשרות, והתנאי הזה לא קיים, ולא היתה תעודת כשרות. רק בפעם השלישית קיבלה הנהלת הרכבת על עצמה לתקן את העניין.

הרצינות בטיפול בתלונה הזאת, כפי שהיא מתבררת מדוח הנציב, ההקפדה על הכשרות ברכבת, הפנייה החוזרת ונשנית מצד הנציבות אל הנהלת רכבת ישראל – אלה ראויות לציון לשבח. אני פונה מכאן לא רק להנהלת רכבת ישראל ולא רק לשר התחבורה האחראי לרכבת, אלא לכל מוסד ממלכתי, להקפיד על כך שאם יש בו מסעדה או מזנון, הם יהיו תחת השגחת הרבנות, כדי שכל אדם יוכל להשתמש במקומות האלה, לאכול ולסעוד את לבו, אם הוא מקפיד, ואם הוא לא מקפיד – הוא לא יבוא בטענות אם תהיה שם תעודת כשרות.

התלונה השנייה היא תלונה מס' 5. היא עסקה בנושא של פיטורי עובדת הוראה מהחינוך הממלכתי-דתי. בסופו של דבר, אני מצדיק הן את הדוח והן את מסקנות הוועדה בנושא זה, שלא היה מקום לפטר אותה עובדת הוראה. אבל אני רוצה להתעכב על העניין העקרוני.

אין כל ספק שהחינוך הממלכתי-דתי מחנך לשני ערכים. מצד אחד לאמונה, מצד שני לציונות ולשירות המדינה. זה לא לימוד בלבד. לא לומדים שם רק חומר לימודי, אלא עוסקים שם בחינוך לערכים.

כאשר מתברר שהמחנכים באותם מקומות אינם מחנכים בביתם פנימה לאותם ערכים, ברור שאף אחד לא מצפה מהם שיהיו מחנכים ראויים לילדים.

דומה הדבר שאנחנו נמצא קצין בצה"ל שמטעמים אידיאולוגיים – לא מטעמי בריאות, חלילה – לא שולח את ילדיו לשירות בצה"ל. כיצד יכול קצין שאינו שולח את בנו לשרת בצה"ל, להיות קצין ולעמוד בראש ולהגיד "אחרי", ולשרת במסירות נפש את המדינה, כאשר בכל הנוגע למשפחתו שלו הוא אינו מאמין בערך של שירות בצה"ל?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יהלום, אבקש לסיים.

שאל יהלום (מפד"ל):

אני מסכם.

לכן, נכון וראוי עושים החינוך הממלכתי-דתי ומועצת החינוך הממלכתי-דתי כאשר הם מקפידים שהמורים, שמחנכים לערכי הציונות הדתית במוסדות החינוך הממלכתיים-דתיים, גם יתנהגו באורח ממלכתי-דתי. במקרה המיוחד שלנו, כאשר התברר שבאותו יישוב שני ילדים נשלחו לחינוך הממלכתי-דתי – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יהלום.

שאל יהלום (מפד"ל):

– – וילד אחד מטעמי בריאות מצד אחד – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יהלום, משפט סיכום.

שאל יהלום (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

לא היו הפרעות, אין שום סיבה שאני אתן לך יותר זמן מאשר ניתן לאחרים.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני יכול לעזוב עכשיו באמצע המשפט, אם תורי לי לעשות את זה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אבל אתה לא יכול לקבל את כל הזמן שבעולם. יש פה זמן של חמש דקות, שמוקצה לכל חבר כנסת.

שאול יהלום (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, אינני מבקש את כל הזמן שבעולם.

היו"ר א' סלמוביץ:

כבר הוספתי לך דקה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אם תואילי להקשיב לדברים, תראי שאני מסכם את הנושא ומסיים. אם זה לוקח עוד חצי דקה, אינני חושב שיש להעיר לי שלוש פעמים באמצע המשפט.

היו"ר א' סלמוביץ:

לו זה היה עוד חצי דקה, הייתי נותנת, אבל זה לא לוקח חצי דקה. זה כבר יותר מדקה שלמה.

שאול יהלום (מפד"ל):

האם את פונה אלי שאני ארד עכשיו?

היו"ר א' סלמוביץ:

לא, אני מבקשת שתסכמו.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני אסכם. כדי לסכם צריך להגיד את משפט הסיכום. אינני חושב שיש להקפיד על קוצה של דקה.

במקרה הספציפי הזה, שאני מצדיק בו את דוח הנציבות, כאשר היה מדובר בשלושה ילדים, שני ילדים נשלחו לחינוך הממלכתי-דתי, והילד השלישי, מטעמי בריאות ובחירה במגמת אלקטרוניקה, שלא היתה קיימת ביישוב, נשלח לחינוך הממלכתי – כאשר המורה עצמה מתנהגת באורח חיים המקובל על הציבור הזה ומוכיחה את זה על-ידי שאר ילדיה, אינני חושב שהיה מקום ללכת לפיטורים, ולכן אני מצדיק את מסקנות הנציבות; אבל אני אומר שמבחינה עקרונית, בנושאים האלה יש להקפיד על אורח חיים ציוני-דתי בקרב אותם מחנכים שמחנכים לערכים אלה בבת-הספר. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת שאול יהלום.

אני מזמינה את חבר הכנסת גונן שגב, ואחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אני מבקש לתקן טעות.

היו"ר א' סלמוביץ:

האם אתה רוצה לתקן עכשיו?

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

כן. גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להעמיד דברים על דיוקם. נציב תלונות הציבור היא מבקרת המדינה. מי שמנהל תחתיה הוא מר רביד. אני מוצא לנכון להעמיד דברים על דיוקם, כי היה מי שהבין שכביכול יש מבקרת המדינה ויש נציב תלונות הציבור, והוא מר רביד – ולא כן המצב. הנציב והמבקרת – זה אותו תפקיד. מבקרת המדינה עומדת בראש הפירמידה; תחתיה – נציב תלונות הציבור.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת דן תיכון, יושב-ראש הוועדה לביקורת המדינה.

אני מזמינה את חבר הכנסת גונן שגב, ואחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת טלב אלסאנע.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, את לא צריכה ללחוץ על השעון, כי אני אסתפק בשתיים-וחצי דקות. ראשית, אני מברך את חבר הכנסת דן תיכון וגם את חבר הכנסת מגן.

רציתי להתייחס לנקודה אחת, ולא אתחיל לספר סיפורים הקיימים בחוברת, כי את זה כולם יכולים לקרוא. חבר הכנסת לס התחיל לדבר לכיוון, אבל סטה מהכיוון שאני חשבתי עליו.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

סטייה ימינה.

גונן שגב (צומת):

לא משנה, זו היתה סטייה בכל אופן.

קיימת היום בעיה מאוד מאוד רצינית בנושא תלונות הציבור בענייני בריאות, דהיינו בנושא טיפולים, או MALPRACTICE בלעז. היה מוסד כזה או אחר שבדק את הנושא במשרד הבריאות, ולצערי המוסד הזה בוטל. לאחר מהומות, ממש מהומות שעוררתי לפני כשנה, הולכים עכשיו ובונים שוב את המוסד הזה. אני חושב שהיה עדיף, וזאת הצורה שבה אני רואה את העניין, שבתוך מוסד מבקרת המדינה, בתוך הקטע החשוב הזה של תלונות הציבור, תהיה באמת קבוצה שתתמחה, תתעסק בכל הנושא של טיפול רפואי כושל או MALPRACTICE.

למה זה כל כך חשוב, יותר מדברים אחרים? כיוון שקיים איזה מצב היום, שבעצם לא ניתן להתלונן בדרך חוקית רגילה על בעיות כאלה של טיפול לקוי, כיוון שיש גיבוי מסוים בתוך סקטור מסוים; מעבר

לכך, להשיג את הנתונים ולהתעסק עם הנתונים, זה דבר מאוד מאוד קשה בתוך המוסדות והבירוקרטיה הרפואית של היום. לכן אני חושב שכדאי, בתור צעד ראשון לשינוי המוסד או להרחבתו, לטפל בנושא הזה. אני חושב שזה יהיה מאוד מאוד לטובה. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת גונן שגב.

אני מזמינה את אחרון הדוברים, חבר הכנסת טלב אלסאנע.

טלב אלסאנע (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מברך את יושב-ראש הוועדה לביקורת המדינה, חבר הכנסת דן תיכון. אני רוצה להפנות את תשומת לבו לכמה נושאים שוועדת הביקורת תדון בהם בהזדמנות הקרובה ביותר.

במשך כ-40 שנה היתה המדיניות כלפי המגזר הערבי בנגב מדיניות של הזנחה כמעט מוחלטת. עד שנת 1970 הוחלט להקים כמה יישובים. במשך 23 שנים, מאז ועד היום, הוקמו שבעה יישובים, שכוללים פחות מ-50% מהאוכלוסייה הערבית בנגב, היינו כ-40,000, כש-50,000 מהתושבים שם ממשיכים להתגורר ביישובים ספונטניים. המדיניות הממשלתית עד היום, אף שהוכיחה את כישלונה, ממשיכה לדגול בקו אחד, והוא מדיניות של הריסת הבתים של אותם אנשים מחוץ ליישובי הקבע, ובעקבות זאת צפויים כ-13,000 בתים להריסה, כ-40,000 תושבים צפויים להישאר ללא קורת גג.

לדעתי, במדיניות הזו יש מעין הכרזת מלחמה נגד תושבים ואזרחים נאמנים למדינה. התוצאות הקשות, השליליות, יכולות להיות לאין שיעור מסוכנות. לכן אני מבקש לבדוק את המדיניות הממשלתית עד היום לגבי מגזר זה והעוול שנגרם לו.

אחד הביטויים למדיניות זו הוא השביתה של משפחות בדואיות מול משרד ראש הממשלה זה ארבעה חודשים. תושבים אלה, שהתגוררו באזור הר-הנגב, נדרשו לפנות את הקרקעות בטענה שמדובר בשטחי אש, אבל זה היה בגדר תירוץ בלבד. לא אחת קרה שלאחר ששטחים הוכרזו שטחי אש והתושבים פונו מהם, הוקמו בהם קיבוצים ויישובים. לכן נשאלת השאלה, מדוע לעתים קרובות נדרשים אנשים אלה, מחד גיסא, לעזוב את קרקעותיהם בטענה שזה דרוש לשטחי אש, ומאידך גיסא מוקמים שם יישובים יהודיים? מדוע בכל הנגב, כשהתושבים הערבים מהווים 27% מהאוכלוסייה, קיימים 170 יישובים ל-75% או ל-74% מהאוכלוסייה, ולעומת זאת ל-26% מחליטים ומכתיבים מלמעלה שהם חייבים להתרכז בתוך שבעה יישובים, כשכל צורת היישובים האלה היא חד-ממדית, אלה יישובים בעלי גוון אחד, יישובים לא עירוניים, לא תעשייתיים ולא חקלאיים? מקצים מגרש אחד, והאדם חייב לעבור לתוך היישוב, אם כי לאחרונה משרד החקלאות נתן איזו דוגמה, ביישוב חורה, של חממות, אבל זה ניסוי, זה לא קיבל צורה של פתרון, על-ידי הקמת שכונות חקלאיות או יישובים חקלאיים.

תלונה נוספת שאני מבקש לבדוק היא בנושא של אזרחים שאינם אזרחים. מדובר בכ-5,000 תושבים משבט אל-עזאזמה, שאחדים מהם משרתים בצה"ל, אבל הם בגדר תושבים, הם אינם אזרחים. לפעמים האבא רשום בתור אזרח, הוא נולד במדינת ישראל, הוא פונה למשרד הפנים ואומרים לו: אתה תושב ואינך אזרח. קרה מקרה יותר חמור, אנשים השתתפו בבחירות האחרונות, לאחר הבחירות פנו לחדש את תעודת הזהות, ואז הסיירו להם את האזרחות מתוך תעודת הזהות. מצב של תווה ובוהו בעניין מרשם האוכלוסין. לדעתי, צריך לבדוק את זה באופן יסודי.

עניין נוסף הוא הפעילות של "הסיירת הירוקה". נושא זה הועלה ונדון על-ידי מבקרת המדינה בדוחות שונים, לפני כמה שנים, אבל שום דבר לא תוקן. הפקחים מטעם היחידה הזו פועלים מכוח סמכויות נרחבות. פעם אחת הם מופיעים כשליחים של צה"ל לשמור על שטחי אש, פעם אחרת כנציגים של מינהל מקרקעי ישראל, פעם שלישית כנציגים של היחידה לתכנון ולבנייה, פעם רביעית כאנשי דואר או שליחים של בתי-משפט. בכל פעם שהם מופיעים, בצורה אחרת או עם כובע אחר, הם מתנכלים. יתירה מזו, הם אפילו נוטלים סמכויות שאין להם, אף שבלאו הכי יש להם סמכויות נרחבות, הפוגעות בזכויות ובחירויות של האזרח.

לדעתי, צריך לצמצם את הסמכויות שלהם, צריך להגביל אותן לסמכויות אחדות בלבד, או כנציגי מינהל מקרקעי ישראל או כפקחים מטעם היחידה לתכנון ולבנייה, ולמנוע מהם התנכלות והתעללות באוכלוסייה הערבית בנגב.

נושא נוסף הוא עניין הווקף המוסלמי. לא יעלה על הדעת שאוכלוסייה המונה 18% מתוך האוכלוסין במדינה הזו, נכסי הווקף שלהם ינוהלו על-ידי עסקנים פוליטיים, ועדי נאמנים ממונים. מצב אבסורדי כזה, כשהאוכלוסייה הזו אינה יודעת מה היקף הנכסים האלה, מה שיעור ההכנסות מהנכסים ואיך מתבצעת ההוצאה הזו, כשמדובר במשפחות רבות החיות מתחת לקו העוני, מדובר בילדים רבים החיים מתחת לקו העוני ומדובר בהעדר קרנות לתמיכה ולסיוע לסטודנטים הערבים. לדעתי, צריך להכניס סדר בבלגן הזה ולהחליט שנכסי הווקף ינוהלו על-ידי ועדים נבחרים מתוך האוכלוסייה המוסלמית, ולפחות בשלב ראשון יוכרז על דיווח על הכנסות והוצאות מנכסי הווקף.

היו"ר א' סלמוביץ:

משפט סיום. הזמן כבר תם.

טלב אלסאנע (מד"ע):

נושא מאוד קשה הוא נושא המורים הלא-מוסלמים.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני לא מאפשרת לך להעלות נושא נוסף. משפט סיום.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מעלה את הנושא במשפט אחד, והוא מורים לא-מוסמכים מבין בוגרי י"ב, שאינם מתקבלים לאוניברסיטאות או למכללות, ומועסקים במערכת החינוך בצורה לא חוקית, בצורה הגורמת לכישלונות רבים. לדעתי, צריך לשים קץ למצב אבסורדי זה. אני תולה תקוות בפעילות, במוטיבציה ובאקטיביות של יושב-ראש הוועדה להעלות את הנושאים האלה, לדון בהם ולהגיש את ההמלצות בדוח הבא של הוועדה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה על תשעת המשפטים הנוספים.

אני מזמינה את חבר הכנסת דוד מגן לסכם את הדיון.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כדי למנוע אי-הבנות, אני מזכיר לכנסת ומצטט את סעיף 46(ג) לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב]. הסעיף אומר: הונח דין-וחשבון על שולחן הכנסת, תדון בו הוועדה ותגיש לכנסת את סיכומיה והצעותיה לאישור.

הדוח הזה, דוח 20, הונח על שולחן הכנסת לפני למעלה משנה. הוועדה לענייני ביקורת המדינה דנה ומגישה את הסיכומים וההצעות היום לאישור הכנסת. חלק מחברי הכנסת התבלבלו, טעו או שכחו, והתייחסו לסיכומים ולהצעות כאילו הם היו הדוח של הוועדה.

אנחנו צמודים לדוח נציב תלונות הציבור, רק למה שמופיע בדוח, את זה ניתחנו. ממנו, מהדוח הזה ומהבידורים במהלך הישיבות הקשנו היקשים שונים, גיבשנו מסקנות שונות והנחנו אותן על שולחן הכנסת. אני מקווה שבתוך דקה-דקתיים הכנסת תאשר זאת.

מכאן שאין שום מקום לטענה של אחד מחברי הכנסת, כאילו הדחייה ל-31 במרס, לקבלת תשובות מחברי הממשלה על המשך הטיפול במשרדיהם בתלונות שמופיעות בדוח; ולגבי הסיכומים וההצעות של הוועדה אין מקום להגדרה "עינויי דין". הוועדה, באופן יוצא מן הכלל, מטילה למעשה על מזכירות הוועדה מעקב אחר משרדי הממשלה כדי שיתייחסו לסיכומים ולהצעות שהכנסת עומדת לאמץ בעוד דקות ספורות.

חבר הכנסת יחזקאל אמר בטעות, שאני תומך במינוי נציב תלונות בכל משרד. לא זאת דעתי. דעתי היא, כי בשני מוסדות, נוסף על צה"ל, ששם יש נציב קבילות חיילים, והמשטרה, שמטפלת לפי פקודת המשטרה – אני סבור כי המוסד לביטוח לאומי צריך למנות, על-פי חוק, נציב תלונות הציבור, שיהא גוף עצמאי, ובעניין הזה אני מנהל משא-ומתן עם שרת העבודה והרווחה, ומונחת הצעת חוק; ורשות השידור גם היא, לפי דעתי, במקביל לנציב התלונות הקיים ברשות השנייה לרדיו וטלוויזיה, גם

ברשות השידור, לפי חוק רשות השידור, צריך למנות נציב תלונות. הצעת חוק בעניין הזה עברה בקריאה מוקדמת והיא נמצאת היום על שולחנה של ועדת החינוך והתרבות של הכנסת. אני לא חושב שבשלב זה צריך להרחיק לכת יותר מההצעות הקונקרטיות המונחות על שולחן הכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן. אנחנו עוברים להצבעה על סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדוח נציב תלונות הציבור מס' 20. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 4

בעד סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדוח

נציב תלונות הציבור מס' 20 נתקבלו.

היו"ר א' סלמוביץ:

12 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שסיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה התקבלו ואושרו.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר א' סלמוביץ:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק צער בעלי חיים, התשנ"ד-1994, שהחזירה ועדת החינוך והתרבות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגנית מזכיר הכנסת.

הצעה לסדר-היום

שיווק סחורה חקלאית מיש"ע ללא פיקוח

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 2991, בנושא: שיווק סחורה חקלאית מיש"ע ללא פיקוח – של חבר הכנסת יגאל ביבי. בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

מי אחריו?

היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה?

דוד מגן (הליכוד):

זאת הצעה דחופה לסדר-היום.

היו"ר א' סלמוביץ:

כן, זאת הצעה לסדר-היום.

יגאל ביבי (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, מכובדי השר, נמצאים אתנו גם חקלאים מספר שישבנו אתם קודם. החקלאות הישראלית, כך מקובל אצלנו, היא בין המתקדמות בעולם, אך לצערנו חקלאי ישראל הולכים ומפסידים את כספם, את רכושם ואת משקם. דוגמה מאלפת היא חקלאי מושב אחיטוב, שראינו אותם השבוע בכעסם הצודק. מתוך 90 משפחות, מעל 80 עוסקות בחקלאות, בענף הירקות, ובעיקר בגידול עגבניות ומלפפונים. 1,300 דונם של חממות, הם עשו אותם מכספם, בלי הלוואות, בלי מענקים, בלי בקשות, שום דבר, כך הם אומרים, הם השקיעו את הכול מכספם, לא לקחו הלוואות. היה להם כסף – השקיעו עוד; עוד כסף – השקיעו, והם מתפרנסים בכבוד.

נתינת אפשרות להבריה סחורות מיש"ע גרמה להם בחודשים האחרונים הפסדים גדולים. כ-20 מיליון שקל, אומרים לי ראשי החקלאות, הפסידו רק בחודשים האחרונים, עקב הצפת השוק. מה, הם לא בסדר? הם לא חרוצים? הם לא יעילים? הם לא מודרניים? השיטות שלנו אינן טובות?

ברור שאי-אפשר להתחרות היום בחקלאות של הרצועה. שרת העבודה והרווחה שלנו מחייבת חקלאי בישראל לתת שכר מינימום גם לפועל ערבי. הם משלמים מסים? יש להם כללים מסוימים? אי-אפשר להתחרות היום בחקלאות הזולה, שהיא בלי פיקוח, בלי מע"מ, בלי הוצאות – ואני לא רוצה להגיד שבחלקים רבים יש גנבות.

אומרים לי שרק ברצועת-עזה יש לחקלאים 5,000 דונם של חממות. הם מייצרים, רק ברצועת-עזה, כפול ממה שהם צורכים, 100,000 טונות עודף שזורם לישראל. למרות הניסיונות כאילו לא לתת להם לעבור, עצם העובדה שיש אפשרות להסיע מעזה ליהודה ולשומרון – בדרך המשאיות נעלמות, ומיהודה ומשומרון קל יותר גם להיכנס, מה עוד שגם ביהודה ובשומרון יש עודפים, והכול מתנקז פנימה ונמכר בתוך ארץ-ישראל.

יש מקומות שיש בהם שווקים בעניין הזה, שווקים מסודרים שבהם יש שיתוף פעולה בין סוחרים ישראלים לבין יצרנים ערבים, והכול חוגג.

מה שמצער הוא, שבהסכם האוטונומיה כבר סוכם שיותר ייבוא של תוצרת חקלאית, במקביל להיקף ההברחות כיום. מה שהיום מבריחים שלא כדין, יהיה מותר לייבא בשלב הראשון, ובתוך חמש שנים בכלל הכול יהיה פתוח. כל שנה יוסיפו, יוסיפו ויוסיפו, עד שבעוד חמש שנים – הכול פרוץ, הכול פתוח.

אנשי משרד החקלאות מודים היום, כך כתוב בעיתונות, ש-70,000 טונות ירקות ו-100 מיליון ביצים מוברחים כל שנה, וזה ילך ויגדל. זה מצב חדש, אדוני השר, ואני לא יודע אם לא יהיה כאן תהליך כפי זה שקרה בענף הבנייה. אני זוכר שבענף הבנייה היו בחלקים גדולים פועלים יהודים. "סולל-בונה" העסיקה 90% עובדים יהודים, היו בנאים יהודים, טפסנים, ברזלנים; היום אתה כמעט לא רואה אותם. התחילו לקחת בענף הבנייה פועלים מהשטחים, מיהודה ומשומרון, ומה שקרה הוא תהליך מעניין: אותם פועלים נהיו קבלנים. אני נוסע מגוש-עציון כל יום ורואה את כל המחצבות, את כל המפעלים, את המיקסרים, את הבולדוזרים, את הקבלנים, היום הם הקבלנים. מי שמתחיל לעבור את הנושא, בסוף נהיה בעל-הבית של הנושא. אני פוחד שהתהליך בחקלאות הוא תהליך שהולך כמו

בענף הבנייה. אני יודע שכאשר הייתי ראש העיר טבריה, במשך עשר שנים, בודדים היו הקבלנים היהודים שזכו במכרזים לבנייה. הרוב הם קבלנים, שאני זוכר שבעבר הם היו פועלים פשוטים.

מה שיקרה פה, לצערנו, התחלנו להעסיק פועלים ערבים באין ברירה, הם למדו את השיטות שלנו, הם מייצרים, הם מתעשרים, ובסוף הם יקנו גם את הקרקעות. הם יהיו האריסים של הקרקעות, הם ישתלטו בסוף גם על השיווק, והחקלאות תצטרף לאותו מושג של ענף הבניין, שיהיה בידיים לא כחול-לבן.

שמענו את דבריהם של המושבניקים מתלמי-יוסף שרוצים למכור את חלקותיהם. אני רוצה לומר, שיכול להיות שהמצב מביא אותם לידי דברים שלא היינו שומעים לפני כמה עשרות שנים. לפני כמה שבועות נסעתי בכיוון הגוש, פגשתי ערבי שמעבד את הקרקעות ליד ביתי, ואמרתי לו בערבית: אינת בידק תביע דונם ארד? אתה רוצה למכור כמה דונם אדמה פה? איך שהוא הזדעזע. אני אמכור את האדמה שלי שאני ואבותי עיבדנו? איזו יראת כבוד לאדמה.

אני פוחד מהתחלת הנסיגה; האהבה לקרקע, ראיית נושא החקלאות – היישוב, ההתיישבות, הבניין – כערך. כי אם חקלאים אומרים: אנחנו נמכור את השדות, נשכיר אותם למי שלא יבוא, נבנה שיכונים – זה גם תהליך לא בריא, וזה בגלל המצב החמור שהם נקלעו אליו. מה הם יכולים לעשות? לקבל עוד הלואות, עוד להסתבך, עוד הסדר? כמה אפשר?

היום יש לנו 30,000 בתי-אב במושבים. יכול להיות שלא צריך 30,000, אלא 15,000. אדרבה, שהמדינה תחליט כמה צריך, מה צריך לייצר, ייתנו פיצוי ל-15,000 האחרים, או פנסיה, או פיצויים, או לקניית מכסות, יסדירו את הדבר. אני יודע שאדוני השר חושב על העניין, דיבר על העניין הזה. העניין לא התחיל רק עכשיו, אני לא רוצה להגיד שרק בשנה האחרונה קרה כל ההרס. אמר לי היום אחד החקלאים, שחבר שלו הלך לתעשייה האווירית, עבד שם, ואילו הוא את כל חייו השקיע במושב ובחקלאות – הנה נמצא כאן חבר הכנסת שפי, ברוך השם, יושב-ראש ועד עובדים טוב, דאג להם לפיצויים, דאג להם לפנסיה, לחיים בכבוד. אבל אותם חקלאים מסכנים, אין מי שידאג להם, אין פנסיה, אין שום זכויות, אין שום דבר, הכול הולך לאיבוד.

רבותי, הנתונים הם ששחיקת המחירים רק מ-1992 עד עכשיו, החקלאים, מגדלי הירקות בלבד, מפסידים רווח של 72 מיליון שקל. לצערנו, ואמרתי זאת, אנחנו נותנים יד לרווחים קלים של סוחרים.

אני שמעתי ששר החקלאות פנה משום כך לראש הממשלה ולשר האוצר וביקש פיצוי לחקלאים גם בגלל הבצורת שהיתה, גם בגלל המצב החדש של הייבוא מיהודה ומשומרון. אני לא יודע אם נערכים במשרד החקלאות לשנת 1995, כאשר ייכנס לתוקפו ההסכם עם השוק האירופי, ואז נוצף בסחורה מיוון, ממרוקו, מספרד ומכל המקומות האלה. זאת תהיה מכה נוספת.

שמעתי ששר החקלאות נקרע בין המגמות של פקידי האוצר, שדוגלים בכלכלת שוק לחקלאות, לבין החקלאים, שדורשים מעורבות רבה של הממשלה. שר החקלאות חייב לתכנן את עתיד החקלאות. אי-אפשר להשאיר את המצב כמו שהוא.

שמחתי שלאחרונה השר עומד בתוקף על מתן פיצוי לחקלאים, פנסיה, ואולי צריך לחוקק חוקים בעניין הזה. מס ההכנסה לאלה ביישובים שלא מרוויחים; הבטחת הכנסה – מגיעה לחקלאים במקומות שהם לא מקבלים – – – עוד כמה דקות אסיים.

היו"ר א' סלמוביץ:

עוד כמה דקות – לא, אבל עוד דקה וזהו.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אנחנו רואים כאן תהליך מסוכן. לפני כשבועיים היתה מהומה על נושא הביצים וענף הלול. עכשיו אנחנו שומעים על נושא הירקות והפירות. בעוד זמן הרפתות שהם יקימו יתחרו כאן עם החלב, ונושאים אחרים.

אני מציע הצעות לפתרון על קצה המזלג. אני חושב שצריך לתכנן את החקלאות. בלי תכנון יהיה בזבז. יש להגביר את תמריצי הייצור למי שמייצאים, כך שנוכל לעודד את חידוש היוזמה והייצוא החקלאי.

יש לתת לחקלאים רשת ביטחון. אי-אפשר שלא לתמוך בחקלאות המקומית, אם אנחנו רוצים חקלאות כחול-לבן.

צריכה להיות תחרות שווה. לא יכול להיות שיציפו אותנו בסחורות שלא לפי התקן, עם ריסוס מעל התקן, עם השקיה של מי ביוב. צריך לבדוק את הנושא הזה – מה נותנים לאוכלוסייה שלנו.

והדבר האחרון, לדעתי, אם כבר מדברים על כלכלה חופשית, על תחרות, מדינת ישראל חייבת להמשיך את המחקר החקלאי. נציגי מדינות רבות בעולם באים ללמוד מאתנו חקלאות. אם לא תהיה חקלאות, לא יהיה מחקר חקלאי ולא יהיה מה ללמד.

אני משוכנע שהשר דבק בנושא, השר מכיר את הנושא. אנחנו מוכנים. אני חושב שכנסת ישראל מוכנה לעמוד לימין השר במאבק עם האוצר בנושא הזה. לא יכול להיות שהנושא הזה, שהוא אולי בנפשה של המדינה, יימסר לידיים זרות ויהיה הפקר.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יגאל ביבי.

אני מזמינה את כבוד שר החקלאות להתייחס להצעה.

שר החקלאות י' צור:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אכן חקלאי ישראל עומדים בשנים האחרונות בפני משבר מתמשך, ויש לו כמה גורמים. גורם אחד הוא ההצלחה של החקלאים. ככל שהחקלאים מצליחים יותר כך צריך פחות חקלאים. זה משבר שהחקלאות כולה נתונה בו. אם בעבר חקלאי אחד ייצר מזון ל-15 איש, היום חקלאי אחד בישראל מייצר מזון בממוצע ל-80 איש.

דוד מגן (הליכוד):

זה בגלל הדיאטה.

שר החקלאות י' צור:

ונוסף על הכול יש דיאטה. אני לא אאריך בנושא זה. בחלקו זהו משבר של הענף כולו.

הגורם השני, המדיניות בעשור האחרון היתה, בשונה מהמדיניות החקלאית בעולם, של יציאת הממשלה מכל מעורבות בחקלאות. רק לפני חמש-שש שנים היו סובסידיות. בחמש השנים האחרונות מחקו הכול.

אומנם חבר הכנסת דן תיכון מודאג מזה, ראיתי באחד העיתונים – – –

דן תיכון (הליכוד):

לפני שנה החזירו את הכול, והשנה יחזירו את הכול ועוד.

שר החקלאות י' צור:

נכון, מאה אחוז, אני רואה זאת לכבוד לי, שלפני שנה, בבסיס תקציב 1993, היו תמיכות בחקלאות בהיקף של 410 מיליון שקל, ועוד 170 מיליון שקל תמיכות במים; השנה אנחנו הגשנו תקציב, ויש תמיכות בחקלאות בהיקף של 1.1 מיליארד שקל. אני גאה בזה. זה לא פתר את כל הבעיות. נתנו רשתות ביטחון ביצוא, נתנו מחיר מים יותר סביר. גם בזה אנחנו לא מגיעים לרמת התמיכה הנהוגה באירופה ובארצות-הברית, ששם היא מגיעה ל-40% עד 60% מהיקף הייצור. אבל, אין חקלאות שאין לה בסיס של תמיכה, ולו רק מפני שהחקלאי איננו כמו מנהל מפעל או בעל מפעל, המסוגל לספוג מכות. אין לו כריות ספיגה. הוא חקלאי בודד, גם אם הוא בקיבוץ יותר גדול. הוא לא יכול לעמוד בתנודות האלה של השוק. מוכרחה להיות איזו חלוקת אחריות, כי יש לחקלאות יעדים נוספים על

יעדים עסקיים גרידא: ביטחון מזון – בוודאי במדינה כמו מדינת ישראל; נושאים ערכיים של קיום כפר וכו'.

החקלאות הישראלית תעמוד בשנים הקרובות בפני שני תהליכים: האחד הוא הסכמי גאט"ט, והשני הוא מערכת הזיקות בינינו לבין השטחים. אני לא מודאג כל כך מהסכמי גאט"ט. להיפך, ככל שתנוטרל התמיכה שם – כושר התחרות שלנו יגבר. ראשית, עובדה, אנחנו מצליחים לייצא בכמיליארד שקל תוצרת חקלאית, כשאנחנו משלמים עוד 600 דולר להטסה לכל טונה, כשאנחנו עוד עומדים בהיטלים ובמכסות של השוק האירופי – ואנחנו מייצאים 24,000 טונות פרחים, והכול בא מהמשק המשפחתי. יש עתיד לחקלאות, אבל אי-אפשר להשאיר אותה לנפשה, אלא צריך ללוות אותה בתוך תהליכי השינוי. החקלאות שלנו תהיה בעיקרה של ייצור באיכויות הגבוהות, במקום שיש בו יותר ידע.

אני בא עכשיו מהר-חברון. ביישוב כרמל מייצרים זרעי תפוחי-אדמה. העתיד הוא במוצרים שהם באיכויות הגבוהות, ששם המתחרה הוא לא יום העבודה הנמוך, אלא הידע.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אבל אנחנו מוסרים להם את הידע. הם לומדים.

שר החקלאות י' צור:

אין מה לדאוג. תמיד תייצר את הידע של מחר ואל תשמור על הידע של אתמול. אם לא אתה תיתן, מישהו אחר ייתן. אל תדאג. העולם מלא בידע. ואם אנחנו מצליחים לייצא לאירופה, מייצאים רק דברים באיכות הכי גבוהה, ואז המחיר גם לא קריטי.

אבל, בכל אופן, אנחנו עוסקים במשבר שהעלו חברי מושב אחיטוב, שהעלו המושבים בדרום, שהעלו אותם הלולנים לפני שבועות מספר. אין ספק שקשה מאוד לשמור על הרמטיות בינינו לבין יו"ש, כשיש אלפי דרכים ויש זרימה. ולמרות הכול אני רוצה שתדעו, שבסך הכול אנחנו מוכרים בשטחים יותר תוצרת חקלאית מהתוצרת שנכנסת לכאן. אנחנו מייצאים לשטחים את כל צריכת החלב, ביו"ש ובעזה; אנחנו מייצאים את רוב הפירות שהם צורכים. נכון, זה לא מנחם את מגדל הירקות, אבל בואו נראה את התמונה הכללית. מייד נגיע גם לנושא הקריטי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אין מעבר לייצור חלב אצלם?

שר החקלאות י' צור:

לא, עובדה.

רחבעם זאבי (מולדת):

וכשקונים פרות?

שר החקלאות י' צור:

אנחנו יודעים מה אנחנו מוכרים לשם. רוב הפירות, וגם בירקות – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מדבר על פרות, לא על פירות.

שר החקלאות י' צור:

אני מדבר גם על פירות וגם על פרות. לא מדובר על כמויות גדולות. הם לא צרכנים גדולים של הדברים האלה.

אין ספק שברגע שאתה יושב אתם לשולחן ובונה מבנה עתידי, אתה לא יכול להגיד: אנחנו נכניס אליכם, אתם לא תכניסו אלינו בשום פנים ואופן. המצב היום הוא, שאין היתר להכנסת תוצרת. אנחנו מקיימים מערכת של פיקוח עם 20 שוטרים, עם 60 פקחים, עם 40 כלי רכב. ואחרי שיצאתי כמה לילות וראיתי איך זה נעשה – זו כמעט משימה בלתי אפשרית. אם אנשים הלכו לקנות ביצים או עגבניות בעזה, ונרצחו על זה, וזה לא הרתיע אותם, אז מה ירתיע?

אני מסכים, החקלאים לא צריכים לשלם לא את מחיר השלום ולא את מחיר ה"פלונטר" הזה שיש בהעברת תוצרת חקלאית. וזה נכון ששני ענפים מאוימים, ענף הלול וענף הירקות. כאן מרכיב העבודה הוא המרכיב הקריטי. וכשאני אומר ענף הלול, זה בעיקר בביצים. סיימנו עכשיו הסדר גדול בענף הלול. מאחר שיש בו מכסות, הבטחנו לכל מגדל ישראלי – ומדובר על 8,000 מגדלים – מחיר מובטח להיקף המכסה שלו; מחיר קבוע לביצה, ומחיר מינימום בפטם, להיקף המכסה שלו. ומאותו רגע הוא במידה רבה אדיש לשאלה כמה נכנס וכמה לא נכנס. כי אמרתי: זו חובתנו. הוא לא צריך לשלם את המחיר הזה.

הבעיה בענף הירקות היא, שאין מכסות ואין קו התייחסות. וקרו שלושה דברים יחד: האחד זה מזג אוויר שגרם להבשלה גדולה ומהירה, גם פה וגם שם; השני זה השמיטה, ש-12%-15% לא מקבלים את פסיקת הרבנות, והם קיבלו היתר לקנות – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

היושבת-ראש לא נתנה לי לדבר על זה. אני מעריך את הדבר הזה, אבל הם עושים גם נזק.

שר החקלאות י' צור:

הם עושים צרות גדולות. הרי אי-אפשר למנוע מהם לחיות על-פי אמונתם.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הם חיים על-פי אמונתם.

שר החקלאות י' צור:

אני מנסה למנוע, אבל אני לא יודע אם אצליח, שלא יחייבו אותי לחיות על-פי אמונתם.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אברהם רביץ (יהדות התורה):

שר החקלאות י' צור:

אני מציע שאת הנושא הזה תסיימו במשפחה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אנחנו באותה משפחה.

שר החקלאות י' צור:

על הגב הזה של השמיטה הכניסו עוד תוצרת. והדבר השלישי הוא, שכל הזמן יש הברחות. יש להניח שזה גם גדל במידה מסוימת.

אנחנו בודקים את הדברים. אני בא עכשיו משיבה עם האוצר. אני חושב שהחקלאים ניזוקו, ואנחנו צריכים להבטיח שהם לא יינזקו. יש לי כאן מחירי הירקות של השנה לעומת אלה של השנה שעברה, בשני גידולים. בעגבניות יש ירידה. אם עכשיו קיבל מגדל בין 70 אגורות לשקל, לפני שנה, באותו חודש, בדצמבר, הוא קיבל בין 1.80 שקל ל-2.50 שקלים. במלפפונים יש גם כן ירידה ב-50% ויותר. לפני שנה הוא קיבל 1.80 שקל עד 2.80 שקלים, והשנה מחצית מזה, הם אומרים שאפילו פחות. אלה המחירים שיש לי. בשאר הירקות לא היה הבדל גדול. אבל אלה שני הגידולים שבהחלט היה בהם נזק שהתמשך לשלושה חודשים.

אנחנו הצלחנו באופן מיידי להוציא עודפים במחירים גבוהים יותר. אנחנו מטפלים בנושא הפיצוי. אין בזה כללים. זה לא פשוט. בטווח הארוך, אני מאמין, וזה הנייר שהנחנו השבוע גם אצל ראש הממשלה וגם אצל שר האוצר, שלקראת האוטונומיה, כשתהיה, צריך לעשות את הדברים הבאים, ואני מאמין שנעשה את זה ונסכם את זה:

א. תמיכה מסיבית בחקלאים לעבור לגידולי ייצוא, לעבור לגידולים שבהם יש לנו יתרון יחסי. ואם היום נותנים תמיכה של 40% – לתת למגדלי ירקות תמיכה גדולה יותר כדי שיעברו לגידולי ייצוא.

ב. לתמוך בגידולים לתעשייה, בירקות לתעשייה; עד תקופת ההתאמה, עד שהשוק גם יתאים את עצמו, ושהחקלאי לא ישלם את המחיר.

ג. אני חוזר ואומר, שצריך לאפשר לחקלאים בגיל מתבגר, שלא יכולים לעמוד בטלטלות האלה, לפרוש מן החקלאות ולזכות במה שמגיע להם. הדבר הנורא שאני נתקל בו הוא, שבמשך כל השנים האלה לא היה טיפול בנושא הזה בחקלאות. היום, כשאתה מדבר על המשק המושבי, רוב האנשים לא חיים מחקלאות. אבל חלק גדול מהם נזרק מהחקלאות בלי שום פיצוי. ובחלק מהמושבים יש עוני ודלות שלא רואים בשום מקום בארץ. כי לא דאגו. אמרו: אתם נזר הבריאה, אתם מבטאים את כל עם ישראל. בסוף, לך למושבי חבל-לכיש, לך למושבי חבל-עדולם, ותראה כמה זה נורא. בפעם הראשונה אנחנו מעלים את זה במפורש על סדר-היום. יש לי פה הנייר שהנחנו לגבי היערכות לתקופת האוטונומיה. יש בו הנושא של פרישה מוסדרת מן החקלאות. ייקבעו כללים בעניין הזה. נצטרך לזה את הכנסת. צריך לשנות מוסכמות.

לגבי ענף הירקות, אנחנו מייצרים בישראל 1.5 מיליון טונות ירקות. בשטחים מייצרים כ-300,000 טונות ירקות. זאת אומרת, פער העוצמות עוד קיים, הוא גדול, הוא משמעותי. צריך לזכור שבשטחים יש מגבלה גדולה מאוד לגבי כל גידול, מגבלה של מים. ביו"ש ובעזה יחד משתמשים בסך הכול ב-200,000 קוב מים. זה מה שיש להם. אנחנו משתמשים ב-2 מיליארדי קוב.

אני אומר, שהחוכמה תהיה ללוות את החקלאות גם בהגנה על החקלאי, אבל גם בדחיפה שלו לעלות כיתה, לחקלאות מתקדמת יותר, לחקלאות שיש בה יותר תבונה, יותר ידע, שיש בה פחות מרכיב של עבודה.

אני לא כל כך מודאג מענף הרפת. מי יכול להתחרות אתנו? הרי אנחנו הרפת היחידה בעולם שמייצרת מעל 10,000 ליטר חלב בשנה לפרה. זה לא כל כך פשוט להתחרות אתה. מרכיב העבודה בתוכה הוא לא הכי דרמטי. אני לא רואה את החקלאי שלנו כחקלאי שצריך להיות מבוהל מהתחרות הזאת.

נכון, ענף הירקות הוא בעייתי מאוד, כי מרכיב העבודה בו הוא גדול מאוד. וחייבים להבטיח בטווח המיידי תמיכה, אבל בעיקר דחיפה קדימה. מה לעשות, אנחנו יודעים שלא כל חקלאי יכול לגדל פרח ברמה גבוהה. חקלאים שלנו יכולים. לחקלאי הערבי זה ייקח יותר זמן. ובכל פעם אנחנו נצטרך לעבור לפרח יותר חכם, יותר מתוחכם, שיש בו יותר ידע.

אני אומר, שאלה חיים קשים לחקלאי, כי הוא נמצא במירוץ מתמיד. מה שהיום קבוע, לא יציב מחר. ואני מסכים אתך, מי שרוצה חקלאים וחקלאות צריך להתחלק עם החקלאים באחריות, צריך להבטיח מידה רבה יותר של ביטחון ויציבות לחקלאי, ועם זה גם לאפשר לחלשים לפרוש בצורה מכובדת, ולעודד את היזמות ואת המצוינות.

בחקלאות יש ערכים נוספים, והם קיום הכפר, הפריסה ההתיישבותית. עצם הפריסה ההתיישבותית גם קובעת את זה שיש לחקלאי פחות אלטרנטיבות להחליף את מקום עבודתו, ומתיישב אחד שיעזוב ליד גבול הצפון, אין לו מחליף ואין לו תחליף. צריך לראות את זה בראייה הכוללת.

אני אומר: זו שבירת מוסכמות רבות. עשינו משהו בשנה וחצי הזאת. אנחנו "חוטפים" על זה ממי שקרויים "מומחי כלכלה". אני גאה בזה. החשבון הלאומי הכולל מחייב אפילו תמיכה גבוהה יותר ותיקון עוולות וייצוב מחדש של החקלאות.

אני רואה את הדבר הקשה ביותר בכך, שהחקלאי נאלץ לא אחת להציג את עצמו כמסכן, כנעבעך; לא לכבודו, לא לכבודו. לא כל תביעה היא תמיד צודקת, אבל בהחלט חטפו הרבה מכות. יש מכות שהן מטבע העיסוק, אבל יש מכות שהן מטבע המדיניות וטבע האדם, ואנחנו נשתדל למנוע אותן.

היו"ר א' סלמוביץ:

מה אדוני מציע?

שר החקלאות י' צור:

אני מציע להעביר את זה לוועדה.

היו"ר א' סלמוביץ:

ועדת הכלכלה?

חבר הכנסת דוד מגן מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, הנושא שהועלה על-ידי חבר הכנסת יגאל ביבי חשוב מאוד. הראיה, כאשר ועדת הכנסת דנה בהצעתו הבוקר הצבעתי בעד העלאת הסעיף הזה במליאת הכנסת. לעומת זאת, צריך לזכור כי הבעיה העיקרית היא העדר עבודת מטה בטרם חתימת ההסכם הידוע לשמצה, הסכם אוסלו. איפה היה שר החקלאות ערב 13 בספטמבר? האם מישהו שאל אותו מה הן ההשלכות של הסכם העקרונות לגבי החקלאות, שהיא ענף חשוב כל כך בכלכלת ישראל? האם ראש הממשלה ושר החוץ שאלו מישהו מהשרים מה תהיינה ההשלכות של אותו הסכם הרסני?

שר החקלאות אומר: אין מקום לבהלה של החקלאים. אבל הוא בוודאי מסכים שיש מקום לבלבול ולדאגה שלהם, משום שהם אינם יודעים מה ההסכם הזה מוליד ומה ילד יום. בשאר ענפי המשק יש דאגה ויש בהלה. עוד יסופר על העדר עבודת המטה של הממשלה, אשר ברגע של חולשת דעת חתמה על הסכם אוסלו בלי שהבטיחה את האינטרסים הכלכליים החיוניים של כל ענפי המשק, ובהם גם החקלאות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מגן.

חבר הכנסת ביבי, האם אתה מסכים להצעת השר להעביר את הדיון בנושא לוועדת הכלכלה?

יגאל ביבי (מפד"ל):

הנושא חשוב. אני מאוד הערכתי את דבריו של השר, אבל אני חושב שזה ראוי לדיון במליאה.

שר החקלאות י' צור:

אני מוכן.

רחבעם זאבי (מולדת):

אז אני מבקש להעביר לוועדה.

קריאה:

לא עושים את זה בחטף.

היו"ר א' סלמוביץ:

השר הציע ועדה.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא, עכשיו הוא הסכים – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת ביבי יכול לבקש רק מליאה או להסכים להצעת השר. עכשיו אני רוצה להבין סופית: האם כבוד השר מבקש לשנות את החלטתו?

שר החקלאות י' צור:

לא.

היו"ר א' סלמוביץ:

נעבור, אם כך, להצבעה בעד או נגד דיון בנושא במליאה. נא להצביע בעד או נגד.

5 – בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום

3 – בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה

1 – נמנעים

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חמשה תומכים, שלושה מתנגדים, אחד נמנע. אני קובעת שהנושא יידון במליאה.

הצעת חוק מבקר המדינה (הוראת שעה) (מועדים), התשנ"ד-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק מבקר המדינה (הוראת שעה) (מועדים), התשנ"ד-1993, של חבר הכנסת דוד מגן, בקריאה ראשונה. יציג את החוק חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, ההצעה המקורית שלי היתה גורפת יותר מההצעה המונחת על שולחנכם. הכוונה המקורית היתה, כי דוח מבקר המדינה יונח על שולחן הכנסת ב-1 בינואר מדי שנה בשנה, ולא ב-15 במאי, לא באמצע חודש מאי, כנהוג היום. אני רוצה להזכיר, כי דוח מבקר המדינה לא מתייחס לשנה שמסתיימת ערב הגשת הדוח אלא לשנה שלפני כן. במלים אחרות, יש פער של 14 חודשים וחצי בין השנה של פעילות הממשלה לבין הנחת דוח מבקר המדינה, שבדק וביקר את פעולות הממשלה ורשויות השלטון האחרות באותה תקופה.

אפרים גור (הליכוד):

וכ-17 חודשים עד פרסומו של הדוח. נכון? שנה ועוד חמישה חודשים.

דוד מגן (הליכוד):

שנה ועוד ארבעה חודשים וחצי. בסך הכול 16 חודשים וחצי.

בהמשך, לאחר שנפגשתי עם מבקרת המדינה חשבת, בהצעה שהונחה לקראת הקריאה המוקדמת, לצמצם את התקופה בחודש וחצי, דהיינו שדוח מבקר המדינה לא יונח על שולחן הכנסת אחר 1 באפריל. במלים אחרות, התקופה בין פעילות הממשלה לבין הממצאים של מבקר המדינה תצומצם ל-15 חודשים.

כאשר דנו בעניין בוועדה לענייני ביקורת המדינה במגמה לבדוק מהי עמדת המבקר ועמדת שר הכלכלה והתכנון, הגענו למסקנה. אני חייב להודות, גברתי היושבת-ראש, שלא זו בדיוק היתה דעתי, זאת היתה פשרה להסכים לנכונות של שר הכלכלה והתכנון – ואני מברך אותו על כך שהוא במודע מזמין לעצמו עבודה קשה יותר – כך שהוא יתייחס לדוח מבקרת המדינה לא בתקופה של 12 שבועות, כקבוע היום בחוק, אלא תשעה-עשרה שבועות. אנחנו מצמצמים את התקופה בשלושה שבועות.

לא התייאשתי מהניסיון שלי לנסות ולשכנע את מבקרת המדינה – אנחנו לא מדברים על המבקרת הספציפית – שמבקר המדינה גם הוא יצמצם את פרק הזמן שבו הוא מכין את דוח הביקורת לפחות בשלושה שבועות, כך שנוכל להצביע על צמצום מ-16 חודשים וחצי ל-15 חודשים בין מועד הפעילות של הממשלה לבין התייחסות הכנסת לדוח מבקר המדינה לאחר שהניח את הדוח.

בדוח 42 כותבת מבקרת המדינה בדברי הקדמה: "דוח שנתי זה מתפרסם ערב מערכת הבחירות לכנסת השלוש-עשרה. נוכח אופיה הבלתי תלוי של הביקורת, הנטייה הראשונית שלי היתה לעמוד על פרסום הדוח במועד החובה הקבוע לכך בחוק. אולם לאחר שיקול הקדמתי את הפרסום בכשלושה שבועות ובכך נעיתי חלקית לבקשה להקדים את פרסומו כדי להגדיל – תוך שמירה על איכות ודיוק הכתוב בו – את מרווח הזמן מיום פרסומו ועד מועד הבחירות. עשיתי כן רק לאחר שנחה דעתי כי המועד הקבוע בחוק בו 'יניח' מבקר המדינה את הדוח השנתי על שולחן הכנסת, אינו נוטל ממבקר המדינה את שיקול הדעת להניח את הדוח על שולחן הכנסת לפני מועד זה, כעניין שברשות".

לגבי אותו דוח אני יודע ששר הכלכלה והתכנון – אני מכיר אותו אישית, שר הכלכלה והתכנון הקודם, העומד כאן לפניכם – ידע לעמוד באילוצים שמערכת הבחירות הכתיבה, וגם משרד הכלכלה והתכנון, באמצעות האגף לפיקוח הכללי, צמצמו את תקופת הזמן ששר הכלכלה והתכנון העיר את הערותיו לדוח, כך שאני בהחלט יכול להעיד, כי בתקופת הכנת דוח 42 של מבקר המדינה אפשר היה לצמצם את פרק הזמן, ודומני שהדוח הונח אי-שם בשלהי חודש אפריל. צמצמנו אותה תקופה.

על רקע אותו ניסיון, אני מקווה כי בהמשך, לקראת הקריאה השנייה והשלישית, נחזק וניתן תוקף להערה של מבקרת המדינה, להותיר את העניין של ההקדמה כעניין של רשות לתקופה זמנית. אני מאוד מקווה כי בשלב הבא, כשנגיע ונתייחס כאן במליאה להצעת החוק הזאת בקריאה השנייה והשלישית, נוכל בכל זאת להצביע על תקופה גדולה יותר מאשר צמצום פרק הזמן בשבועיים-שלושה שבועות, ונוכל, תוך שכנוע מבקר המדינה, להצביע על פרק זמן של שישה שבועות, ונדגיש בפני מבקרת המדינה כי העניין הוא עניין ברשות, ואולי תקופת הניסיון תוכיח שאפשר יהיה לחזק את המגמה הזאת ואת הכוונה הזאת, הכול כדי לצמצם את פער הזמן בין פעילות הממשלה, שלגביה מתייחסת הביקורת, לבין תאריך הנחת דוח הביקורת על אותה פעילות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן.

אנו עוברים עתה לדין בהצעת החוק. אני רוצה להודיע שרשימת הנואמים סגורה. לכל נואם שלוש דקות, ונואם שלא ימצא במליאה בהיקרא שמו לא יוכל לנאום.

אני מזמינה את ראשון הדוברים, חבר הכנסת מיכאל איתן; איננו. חבר הכנסת שאול יהלום – איננו. חבר הכנסת חגי מירום, אחריו – חבר הכנסת רענן כהן, ואחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

בתום דבריו של חבר הכנסת חגי מירום בהצעת החוק, אני מאפשר לו למסור פה הודעה כיושב-ראש ועדת הכנסת, אנו נצביע עליה, ולאחר מכן נחזור לדין בהצעת החוק.

חגי מירום (העבודה):

תודה רבה, גברתי.

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, הצעת החוק הזאת המונחת כאן, שהוצעה על-ידי חבר הכנסת דוד מגן, יכול שיש עמה היגיון, יכול שמישהו יחלוק עליה, היא לא מהותית כל כך.

אבל, חבר הכנסת מגן, אני חושב שהיה מקום לא ללכת לעשרה שבועות ולתשעה שבועות, אלא לקבל החלטה כמה שבועות הם הזמן הרצוי, ולא לדרג את זה: בשנת 1994 – עשרה שבועות, ובשנת 1995 – תשעה שבועות.

דוד מגן (הליכוד):

אני בעד.

חגי מירום (העבודה):

אם הדבר אכן אפשרי, בתשעה שבועות – – –

דוד מגן (הליכוד):

אתה מתאר לך מה היה אילו – – –

חגי מירום (העבודה):

כן, אני מתאר לי. אבל זה דבר חקיקה, ודבר חקיקה אנחנו צריכים לנסות להוציא אותו שלם ונורמלי. נדמה לי שהפשרה הזאת מביאה את המשא-ומתן לתוך החוק, במקום לסכם את הדברים ולהביאם מסוכמים אל תוך החוק.

חבר הכנסת דוד מגן, אולי תוכל לענות אחר כך, הגם שאתה מדבר עם חבר הכנסת גדליה גל, מה זה "בהתחשב בפגרת חג הפסח"? מה משמעות המונח "בהתחשב"?

דוד מגן (הליכוד):

בשנה הקרובה.

חגי מירום (העבודה):

כלומר, בשנה הקרובה זה נופל בדיוק בתקופת הביקורת, ואז נצטרך למתוח אותה קצת?

דוד מגן (הליכוד):

זאת תקופה ששר הכלכלה והתכנון – – –

חגי מירום (העבודה):

אז מה יקרה, האם זה יצא עשרה שבועות, או בגלל פגרת הפסח זה יצא 12 שבועות, כמו שהיה קודם?

דוד מגן (הליכוד):

זה יהיה עשרה שבועות ואחר כך תשעה שבועות. לאט לאט.

חגי מירום (העבודה):

אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת כדי לומר כמה דברים שיש לי על הלב בכלל לגבי משרד הכלכלה והתכנון.

נראה לי, בכל הכבוד הראוי, שאין צורך במשרד הכלכלה והתכנון במדינת ישראל. זה כבר בתוך הדיון עצמו, במסגרת מה שאני רוצה לומר פה בעצמי.

דוד מגן (הליכוד):

לפי דעתי, זה אחד המשרדים הכי חשובים, וזאת תהיה ההפרעה האחרונה שלי לדבריו.

חגי מירום (העבודה):

הוא כל כך חשוב, עד שעבודתו מתמצה באותם שבועות של הביקורת, ואחר כך עוסקים באלף ואחד עניינים אחרים, שרק אלוהים יודע למה ומי מתעסק בהם.

אני מוכרח לומר פה, שיכולתי בהחלט לראות אפשרות להצמיד את הפונקציות האלה של משרד הכלכלה והתכנון למשרדים אחרים, כמו למשל משרד התעשייה והמסחר והכלכלה, ועל-ידי כך להשאיר גם את הביקורת. יש שם סגנית שר, והיא יכולה היתה לרכז גם את פעולת הביקורת, והדברים היו מסתדרים באופן יוצא מן הכלל. במיוחד במצב שראש הממשלה מחזיק ארבעה תיקים על ראשו, אפשר היה לפנות אחד השרים לטיפול בתיק מהותי, ולא להחזיק מין תיק כזה שאיש אינו יודע בדיוק לשם מה יצרו אותו.

הואיל ומדובר בחוק מבקר המדינה ובמשרד הכלכלה והתכנון, אשר מטפל בשם הממשלה בחוק הזה ומרכז את תגובות המשרדים, מצאתי לנכון לבוא ולומר פה, שבימים טרופים אלה, כדאי להחזיק משרדים שיש בהם פונקציות משמעותיות, ולא משרד ממשלתי מיוחד עם כל מה שקשור בו, על מנת לטפל בחוק מבקר המדינה. תודה רבה.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר א' סלמוביץ:

קעת אני רוצה לאפשר ליושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חגי מירום, למסור הודעה בשם הוועדה. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

לפי התקנון, הוא צריך לעשות צעד אחורה ואחר כך לחזור.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

בסדר, אעשה צעד אחורה ואחר כך אשוב.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, זה נוגע לך, חבר הכנסת מגן.

הכנסת העבירה בישיבתה ביום 1 בדצמבר 1993 לוועדת הפנים ואיכות הסביבה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דוד מגן בנושא: פיקוח מחירים – הוצאות קבורה.

חבר הכנסת דוד מגן פנה בבקשה להעביר את הצעתו לדיון בוועדת העבודה והרווחה. יושב-ראש ועדת הפנים נתן את הסכמתו להעברת הנושא לוועדת העבודה והרווחה, וזאת בתנאי שהדיון יהיה בהקשר של פיקוח מחירים בלבד, ולא בהקשר של משרד הדתות ופעילותו.

ועדת הכנסת ממליצה לכנסת לשנות את החלטתה, ולהעביר את הנושא מוועדת הפנים לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

אבקש אישורה של הכנסת להמלצה זו. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חגי מירום.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה על הודעתו של יושב-ראש ועדת הכנסת. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 6

בעד הצעת ועדת הכנסת – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

הצעת ועדת הכנסת להעביר את הנושא "פיקוח מחירים – הוצאות קבורה" מוועדת הפנים ואיכות הסביבה לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תשעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהודעת ועדת הכנסת אושרה.

הצעת חוק מבקר המדינה (הוראת שעה) (מועדים)

התשנ"ד-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנו עוברים עתה להמשך הדיון בהצעת חוק מבקר המדינה.

אני מזמינה את חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת יורם לס – איננו. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג, ואחריו – חבר הכנסת סילבן שלום.

מאיר שטרית (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני רוצה לומר שאני תומך בחוק הזה. אני מסכים עם ידידי חבר הכנסת דוד מגן, שאין שום סיבה לתת זמן ארוך כל כך למשרד הכלכלה להגיב.

אבל, אני רוצה לתמוך גם בדבריו של ידידי, שדיבר כאן לפני, חבר הכנסת חגי מירום. לדעתי, משרד הכלכלה בכלל לא צריך להעיר על שום דבר בדוח מבקר המדינה. ככל שהדבר תלוי בי, מוטב היה אילו הניח מבקר המדינה את הדוח שלו ישירות לדיון. בכלל לא צריך את משרד הכלכלה. סלח לי שאני אומר לך את זה, כשר הכלכלה לשעבר; הייתי מעדיף לראות אותך שר אחר בממשלה.

דוד מגן (הליכוד):

אני לא מסכים אתך.

מאיר שטרית (הליכוד):

זה משרד שהוקם בזמנו, כדי לתת תשובה ליעקב מרידור – – –

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת שטרית, עלולים עוד לפרש את דבריך כביקורת על שטרית אחר.

מאיר שטרית (הליכוד):

לא, אני אמרתי לו את זה בוועדת הכספים בפניו, והוא מסכים אתי, תאמין לי. תן לו משרד אחר רציני לעסוק בו – והיום יש לו משרד המדע, גמרנו, שיסגרו את המשרד הזה. כשהוא הופיע בפני ועדת הכספים, אני אמרתי לו שלדעתי ההתייעלות הגדולה ביותר שהוא יכול לעשות בתור שר הממונה על התייעלות בממשלה היא לסגור את המשרד שלו ולהגיד: הנה, זו דוגמה להתייעלות. ממילא, המשרד הזה הוקם בזמנו כדי לתת תשובה ליעקב מרידור בממשלת הליכוד דאז. בממשלה הבאה המשרד הזה לא יהיה. על-פי החוק שאושר בכנסת הזאת, בממשלה הבאה, לאור בחירה ישירה של ראש הממשלה, יהיו לא יותר מ-11 שרים. ברור שהמשרד הזה לא יהיה.

לכן, אני גם חושב שההערות שלו לדוח מיותרות. מוטב היה שמבקר המדינה ישים את הביקורת שלו ישירות, כשהיא חמה וטרייה, וחברי הכנסת יקבלו אותה ישר לידיים, יעיינו בה. חזקה על ועדת ביקורת המדינה, שהיא תזמין את הנוגעים בדבר שישמיעו את השגותיהם והערותיהם תוך כדי הדיון.

אני בטוח שהדיון בוועדת ביקורת המדינה יהיה אז הרבה יותר אקטואלי. תוכלו לגרום לכך שהשרים הנוגעים בדבר באמת יבואו לוועדה, ייתנו תשובות לעניין, ומבקרת המדינה תוכל לנקוט צעדים, אם הדבר לא יעשה.

אבל כך או אחרת, מאחר שאינני יכול לבטל את המשרד הזה, אלא אם היינו מצביעים על כך עכשיו, וזאת אי-אפשר לעשות, הרי בנתונים הנוכחיים אני בוודאי אעדיף שיקוצר המועד, כדי להביא לכך שהדוח יהיה הרבה יותר טרי כשהוא מונח לפני הכנסת. לכן, אין ספק שאני אתמוך בחוק הזה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מאיר שטרית.

אני מזמינה את חבר הכנסת אליעזר זנדברג, אחריו – חבר הכנסת סילבן שלום, אחריו – חבר הכנסת רון נחמן, אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד, אחריו – חבר הכנסת עמיר פרץ, ואחריו – חבר הכנסת בנימין טמקין.

אליעזר זנדברג (צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, מטרת הצעת החוק שמובאת כאן לפנינו היא בעצם לזרז או לקצר את פרק הזמן שבין תחילת הבדיקה, הביקורת, המעשה שנבדק, לבין הסקת המסקנות. אני מברך על העניין הזה.

אני רואה בביקורת של מבקרת המדינה גורם חשוב מאוד לצורך שמירה והקפדה על איכות השלטון, המאבק בבירוקרטיה והמאבק בדברים פסולים, שלעתים מאפיינים שלטון או רשויות מסוימות. אני יכול רק להצטער על כך שדוח מבקר המדינה נופל כפצצה, בשיטת ה"זבנג וגמרנו". בדרך כלל מה שקורה – הוא מובא עם הממצאים כולם, שעוסקים בכל המשרדים, ובמהלך הדיון הקצר באותו שבוע שבו הנושא עומד על סדר-היום הלאומי בוחרים שניים-שלושה דברים, נושאים חשובים, משאירים את היתר בצד, לא מפני שהם לא חשובים אלא מפני שהם פחות תקשורתיים, אולי מפני שלא מעורבים בהם פוליטיקאים, כי בדרך כלל זאת הביקורת היותר-מעניינת; היתר פשוט נדחק לקרן זווית, לפחות מבחינת התודעה הציבורית.

אני כבר הצעתי בהצעת החוק שהנחתי על שולחן הכנסת, לפרוס את הדוח של מבקר המדינה באופן שמדי חודש בחודשו תדון הכנסת בפרק אחר, במשרד אחר, בביקורת אחרת. אני חושב שיש היגיון רב בהצעה הזאת, אחרת לא הייתי מציע אותה, מכיוון שבדרך הזאת אנחנו נוכל לדאוג לכך, שהביקורת על הנושאים הציבוריים תהיה על סדר-היום הציבורי לאורך הדרך כולה, מדי חודש בחודשו.

לצערי הרב, ממשלת ישראל מתנגדת להצעת החוק הזאת. לא הצלחתי להבין את המניע שעומד מאחורי זה, מכיוון שאני חושב שהביקורת הזאת צריכה להיות בבסיס העניין של כל אחד ואחד מאתנו כאן כמחוקקים, כששולחים למעשה את מבקר המדינה לערוך את הביקורת כזרוע הארוכה שלנו.

אני מקווה שהצעת החוק ההיא אכן תעלה לדיון, תזכה לאמון, תעבור ותשתלב יחד עם המגמה שמובאת כאן, בהצעת החוק הזאת, שעניינה קיצור פרק הזמן שבין הבדיקה, המעשה והמסקנות, ועם זאת הרחבה והעמקה של החשיבות וההכרה של הציבור במוסד מבקר המדינה ובממצאים ובבדיקות שהוא עורך. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אליעזר זנדברג. אני מזמינה את חבר הכנסת סילבן שלום – איננו. חבר הכנסת רון נחמן – איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. חבר הכנסת עמיר פרץ – איננו. חבר הכנסת בנימין טמקין, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

בנימין טמקין (מרצ):

אני מוותר.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה מוותר. חבר הכנסת אלכס גולדפרב, בבקשה; אחריו – חברת הכנסת נעמי בלומנטל, ואחריה – חבר הכנסת אברהם פורז.

אלכס גולדפרב (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, זו פעם שנייה היום אחר-הצהריים, היום בערב, שאני מברך את חבר הכנסת דוד מגן על היוזמה. זו יוזמה מבורכת. הוא מתמיד, מגיש הצעת חוק אחר הצעת חוק, ונוגע בלב לבה של בעיית האנשים שפונים לנציב תלונות הציבור ולביקורת של מבקרת המדינה. פעמים רבות כשהביקורת מסתיימת היא כבר לא רלבנטית, היא כבר לא NEWS, הוועדה דנה וכל הביקורת מאבדת את האפקט שלה.

לכן, מה שנשאר לי זה לברך את חבר הכנסת דוד מגן. אנחנו יחד אתך נתמוך בהצעת החוק ובכל הצעה בכיוון של נוהל תקין. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אלכס גולדפרב. אני מזמינה את חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת גונן שגב – איננו. חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חבר הכנסת סאלח טריף – איננו. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – איננה. חבר הכנסת אברהם יחזקאל – איננו. חבר הכנסת אלי דיין – איננו. חברת הכנסת נעמי חזן – איננה. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה – איננו. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו. חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו. חבר הכנסת אפרים גור – בבקשה, אחריו – חבר הכנסת שלמה בוחבוט, ואחריו – חבר הכנסת שאול גוטמן.

מאיר שטרית (הליכוד):

אחריו – חבר הכנסת איננו.

היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה?

מאיר שטרית (הליכוד):

אמרתי שאחריו – חבר הכנסת איננו.

קריאה:

גם הוא איננו.

היו"ר א' סלמוביץ:

זוה שאחריו גם כן איננו. בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק מבקר המדינה (הוראת שעה), אשר הוגשה על-ידי חבר הכנסת דוד מגן, היא מחויבת המציאות. סבורני כי עוצמתה של הביקורת נשחקת, מנוטרלת ומאבדת במידה רבה מן האפקטיביות שלה עם התמשכות הזמן עד מועד פרסומה. האיחור הרב, שמתפרס על תקופה שבין חמישה חודשים לשנה וחמישה חודשים, גורם שלא במתכוון להשארת המחלה, הליקויים והשחיתויות שעליהם מצביע דוח המבקר, ללא טיפול שורש וטיפול הולם, כפי שהדבר מחייב כתוצאה מן הלחץ הציבורי והתקשורתי עם פרסום הדוח.

לכן, ובעיקר מתוך מטרה להשיג את המטרות שבמרכזן עקירת השחיתויות והליקויים החמורים סמוך מאוד להתרחשותם ו־10 שנים לגילויים, יש הכרח לפרסם את דוח הביקורת יותר מפעם אחת במהלך השנה, אולי אפילו אחת לשלושה חודשים או לכל הפחות אחת לחצי שנה, על מנת לחשוף ולהילחם בתופעות שעליהן מצביע מבקר המדינה בזמן אמת, ובלי להותיר את המחלה הממארת בתוך המערכת הנגועה.

אני יודע כי עריכה, כתיבה, הדפסה, שכפול ופרסום של דוח מבקר המדינה אינם דבר של מה-בכך, וכי הדבר כרוך בעבודה מפרכת, בכוח אדם רב, מיומן, מקצועי, ובאמצעים כספיים גדולים יותר מכפי שעומדים לרשות מוסד המבקר. אולם אם מטרת כולנו היא לעקור את השחיתויות ואת הליקויים בעת הנהלתם או בעת גילויים, כי אז לא בריא שיהיה מצב שפרסום הדוח המתייחס לביקורת שנערכה בחודש הראשון, השני והשלישי של שנה מסוימת, ייעשה באיחור של שנה ויותר מעריכתה.

הצעת חוק זו, שאני מברך עליה, עניינה לצמצם את תקופת זמן פרסום הדוח, אך ההצעה הזאת פותרת אך בחלקה את הבעיה שהצגתי לעיל.

מן הראוי כי הוועדה לענייני ביקורת המדינה, בעצה אחת עם מבקר המדינה ועם יושב-ראש הכנסת, תבחן ברצינות וביסודיות את האפשרות לפצל את הדוח לארבע או לפחות לשתי תקופות בשנה, במקום הפרסום החד-שנתי.

אני ממליץ לכל הנוגעים בדבר שלא לקדש את הדפוסים ואת המסגרות הקיימות ולדון מתוך פתיחות, אובייקטיביות וטובת העניין באפשרות הזאת, שלדעתי רק תתרום לכוח ולעוצמת ההרתעה של הביקורת ושל מוסד המבקר. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אפרים גור. אני מזמינה את חבר הכנסת שלמה בוחבוט – איננו. חבר הכנסת שאול גוטמן – איננו. חבר הכנסת רפאל אלול – איננו. אני מזמינה, אם כך, את חבר הכנסת דוד מגן להשיב למתדיינים, אם הוא רוצה.

דוד מגן (הליכוד):

אני בעד להצביע.

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו נצביע. חבר הכנסת דוד מגן מוותר.

אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה ראשונה על הצעת חוק מבקר המדינה (הוראת שעה) (מועדים), התשנ"ד-1993, בקריאה ראשונה. נא להצביע בעד או נגד. לאיזו ועדה מוצע להעביר את הצעת החוק?

דוד מגן (הליכוד):

לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

היו"ר א' סלמוביץ:

לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 8

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק מבקר המדינה (הוראת שעה) (מועדים), התשנ"ד–1993, לוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני קובעת שהצעת חוק מבקר המדינה (הוראת שעה) (מועדים), התשנ"ד–1993, עברה בקריאה ראשונה ומועברת לוועדה לענייני ביקורת המדינה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ד–1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא על סדר-היום: הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ד–1993, של חברי הכנסת בנימין טמקין ורן כהן, בקריאה ראשונה. יציג את החוק חבר הכנסת בנימין טמקין. בבקשה.

בנימין טמקין (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שאנחנו דנים בה עכשיו היא פרי יוזמתו של ידידי חבר הכנסת רן כהן ושלי, והיא עברה פה קריאה טרומית והועברה לוועדת הפנים של הכנסת. אני מביא אותה היום לקריאה ראשונה. אנחנו מדברים על הצעת חוק שנולדה בעקבות תופעות שליליות ביותר, שהיינו עדים להן לפני מערכת הבחירות המוניציפליות האחרונה, ואנחנו יכולים לצפות שבעקבות הפרסונליזציה – ואני לא יודע איך לקרוא לזה בעברית – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

האנשה.

בנימין טמקין (מרצ):

האנשה, יפה – של הפוליטיקה ושל ההתמודדות המקומית, התופעות האלה אפשר לצפות שהן ילכו ויחריפו אם אנחנו לא נשים לזה מגבלות.

אני מדבר על תופעות הכרוכות, כמוכן, גם בבחירות הכלליות, המוניציפליות, וגם בבחירות המקדימות. החוק הזה נולד בעצם מתוך הטראומה הציבורית של המקרה של טרנר בזמנו, עם הוויכוחים אם הוא כן עם אלה, לא דן עם אלה, כן שמו את השם שלו בסקר, אם הוא כן משתתף בבחירות מקדימות, לא משתתף בבחירות מקדימות, וכל מה שהיה כרוך בכך. אבל זה לא רק התופעות האלה. יש גם תופעות ברמה המקומית, החייבות טיפול.

המצב הקיים היום הוא, שאנשי משטרה ואנשי צבא, מצד אחד, ועובדי מדינה, ואני מדגיש – עובדי מדינה שעובדים במסגרת רשות מקומית בתפקידים מוגדרים, שיש להם השפעה מרחיקה לכת על האזרח, ואביא דוגמאות של מה שקיים היום בחוק מבחינת מגבלות: שוטרים, סוהרים, פקחים ונושאי משרה שיש עמה סמכות חקירה, חיפוש או מעצר; נושאי משרה שיש עמה סמכות, בתחום הרשות המקומית הנוגעת בדבר, להעניק רשיונות או היתרים או להמליץ על הענקתם, בחלוקת דיור, בנושאים מהסוגים האלה, שיש להם השפעה מרחיקה לכת באמת על כל אזרח ואזרח, ושמהווים פוטנציאל ללחץ על אזרחים כאלה או אחרים להתנהג או להצביע בצורה זו או אחרת בבחירות מקדימות או בבחירות כלליות – היום המצב הוא ש-35 יום לפני הבחירות, אנשים אלה חייבים לחדול מלשרת בצבא או במשטרה, או להתפטר מתפקידם. 35 יום. אני רוצה לומר לכם שלגבי חבר הכנסת, שיש לו הרבה פחות השפעה ניח ברמה המקומית, כל עוד הוא איננו חבר הכנסת, 100 יום קודם עליו להתפטר מתפקידים מקבילים.

בוועדה חשבנו, והיה על כך קונסנסוס, שצריך לאחד את העניין. זאת אומרת, צריך לקבוע 100 ימים, כמו שיש בכנסת, אבל, וכאן אני בא לנקודה השנייה – ואני רוצה לקרוא ישירות מדברי ההסבר להצעת החוק, כי את זה אפשר להבין באופן המהיר והיעיל ביותר: "מתברר שלגבי עובד רשות מקומית" – גם כאלה שממלאים תפקידים דומים, שמחלקים רשיונות ויש להם הכוח הפוטנציאלי הזה, שדיברנו עליו קודם – "לא קיימת כיום כל הוראה הפוסלת אותו להיות מועמד באותה רשות מקומית שבה הוא עובד, ואף אם הוא נושא משרה מהמשרות המנויות בתוספת לחוק" – מה שדיברנו קודם – "כגון הסמכות לתת רשיונות או היתרים בתחום הרשות המקומית או להמליץ על נתינתם. מוצע לכן לקבוע, כי גם עובדי רשויות מקומיות אלה לא יהיו זכאים להיכלל ברשימת המועמדים בבחירות המוניציפליות אלא אם כן התפטרו מעבודתם 100 ימים לפני יום הבחירות". זאת אומרת, לכלול גם אותם באותה קטגוריה של עובדי מדינה, שעוסקים בדיוק באותם נושאים, ושהם מוגבלים וצריכים להתפטר לפני הבחירות, שגם עובדי הרשות המקומית יהיו חייבים להתפטר, כי גם להם יש הכוח הפוטנציאלי של הלחץ שדיברנו עליו קודם.

בחוק הזה יש גם טיפול בתופעה חדשה יחסית בפוליטיקה הישראלית, של הבחירות המקדימות. מה שנכון לגבי הבחירות הכלליות, בהכרח נכון גם לגבי הבחירות המקדימות. אני לא רוצה לחזור פה, קראנו בעיתונים, ואנחנו יודעים גם כמה מהתופעות השליליות המלוות את הבחירות המקדימות. אני חושב שאותם כללים שחלים על הבחירות הכלליות, צריכים לחול גם על הבחירות המקדימות. זה אומר שעובד מדינה או עובד הרשות המקומית, שמתפקדים באותם תפקידים שדיברנו עליהם קודם, או אנשי צבא ומשטרה, צריכים להתפטר 100 ימים קודם לבחירות המקדימות.

אם היה המצב הזה קיים לפני הבחירות המוניציפליות האחרונות, היינו עדים לפחות תופעות שפוגעות, אגב, לא רק בדמוקרטיה המקומית, אלא גם במוסדות או בארגונים שלא צריכים להיפגע מהעניין הזה. למשל, המשטרה והצבא. אבל זה לא רק המשטרה והצבא. מתברר שמהנדס העיר היום לא חייב להתפטר על מנת לרוץ בבחירות מקדימות או בבחירות כלליות. הוא לא חייב. מנכ"ל עירייה – הוא לא חייב. שוטר שרק לפני תקופה מסוימת היו לו כוח וסמכות באזור המדובר לחיפוש, למעצר וכדומה, לא בהכרח חייב להתפטר 30 יום לפני הבחירות. אם זה בחירות מקדימות, זה בכלל לא נופל לתוך העניין. כי מה שקובע החוק היום, שצריך להתפטר 35 יום לפני הגשת הרשימות, אבל זה יכול לכלול גם את תקופת הבחירות המקדימות, ואז הוא יכול להמשיך לכהן בתפקידו, ועל-פי החוק הוא לא חייב להתפטר. הוא יכול להמשיך, ואז הוא פה במשטרה, פה בצבא ופה בעירייה, אבל באותו זמן הוא מתמודד בבחירות המקדימות.

נדמה לי שהחוק הזה יעזור ליצור מצב הרבה יותר דמוקרטי, הרבה יותר תקין בבחירות לרשות המקומית ובבחירות המקדימות. כיוון שכך, אני מבקש את תמיכת חברי הכנסת בהצעת החוק. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת בנימין טמקין. חברי הכנסת, לכל נואם שלוש דקות. נואם שלא יימצא במליאה וייקרא שמו, לא יוכל לנאום. רשימת הנואמים סגורה.

אנחנו עוברים כעת לדיון בהצעת החוק. אני מזמינה את ראשון הדוברים – חבר הכנסת אברהם פורז; איננו. חבר הכנסת יורם לס – איננו. חבר הכנסת גונן שגב – איננו. חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה. חבר הכנסת שאול יהלום – איננו. חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת סאלח טריף, אחריו – חבר הכנסת רענן כהן, ואחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

מאיר שטרית (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שכוונתם של היזמים, חברי הכנסת רן כהן ובנימין טמקין, היא כוונה טובה. אבל אני חושש, ידידי, שקצת נסחפתם.

אתם מנסים לתקן עיוות מסוים שקיים במערכת, והוא קיים, והוא אמיתי, והגדרת אותו, בנימין טמקין, בדבריו היטב, אבל תוך כדי זה, אני חושש שאתם יוצרים עיוות יותר גדול. אסביר מדוע. אם המגמה היא לשמור על דמוקרטיה חופשית, אתה כאילו יוצר פה חיץ ומגבלה חריפה מאוד בפני אנשי משטרה, צבא ועובדי רשות מקומית, שלא להתמודד גם לא על מועצת הרשות, לפי ניסוח החוק, בבחירות המוקדמות. זאת אומרת, לדבריכם, היה ומישהו מעובדי מועצת העיר רוצה להיות מועמד למועצת הרשות, והבחירות האלה מתקיימות נאמר שלושה חודשים לפני הבחירות הכלליות, הוא צריך שלושה חודשים קודם לכן להתפטר ממקום עבודתו, ואז קורית אחת מהשתיים: היה והוא התפטר שלושה חודשים לפני הפריימריס, לפני הבחירות למועצת הסניף שלו, הוא נשאר בלי עבודה שלושה חודשים. תאר לך שהוא הולך לבחירות המוקדמות האלה בתוך הסניף, והוא לא נבחר להיות מועמד למועצת הרשות, או שנבחר למקום לא ריאלי. אז הוא הפסיד את מקום עבודתו ונשאר באוויר. הוא לא יהיה חבר מועצה וגם לא יהיה עובד הרשות המקומית. אני חושב שזו גזירה שהציבור לא יכול לעמוד בה. כנ"ל לגבי מועמד שרוצה לרוץ לראש הרשות.

כן, ודאי שאין היגיון בחוק הזה לחייב את מי שרץ בבחירות מוקדמות להתפטר. אילו הצעתם חופשה ללא תשלום זמן מה לפני הבחירות, כך שהוא יוכל לחזור לעבודתו אם הוא לא נבחר, מילא. אבל להתפטר לגמרי – הוא יפסיד את מקור פרנסתו. זה לא צודק ולא הוגן. אתה יוצר חיץ גבוה מאוד בפני כל מי שרוצה להתמודד נגד ראש הרשות או נגד חברי המועצה הקיימים, במטרה לרענן את השורות. אם הוא עובד הרשות, הוא פסול. אם הוא שוטר או קצין צה"ל, הוא פסול. אתה מטיל עליו מגבלה מאוד מאוד חריפה, שאינני חושב שהוא יוכל לעמוד בה.

כי אם הבעיה היא שאותו פקיד נותן רשיונות, למשל, וזה פוסל אותו – זה נכון לגבי ראש הרשות עצמו. ראש הרשות, סגנים שלו וחברי המועצה, הרי הם מחליטים על מתן הרשיונות; לא הפקיד. הפקיד מתרגם את החלטת ועדת בניין ערים המקומית או ועדת רישוי עסקים לתת רשיון עסק, והוא כותב את הטופס. ההשפעה שלו על מתן הרשיון או אי-מתן הרשיון היא שולית. ראש הרשות הוא הדבר המרכזי. לצערי הרב, הנזק המרכזי בבחירות המוניציפליות הוא, שראשי ערים ניצלו בבחירות המוניציפליות את כוחם בשביל לאיים על עובדים ועל אנשים ולאנוס אותם להצביע כמו שהם רצו, הן בבחירות המוקדמות והן בבחירות הסופיות. את זה צריך למנוע, לא על-ידי הענשת אלה שלא אשמים.

אני חושב שניסוח החוק מחייב תיקונים בתוך החוק, כדי להתאים אותו למציאות. הייתי שבע-רצון אילו היתה דרך שעובדי העירייה עצמם לא יהיו מעורבים בפעילות פוליטית, שזו ממש עבירה על החוק, אבל לדעתי היא לא מרתיעה במצב הקיים היום.

אני חושב, ידידי, שצריך לעשות תיקונים בהצעת החוק הזאת, כי היא מדי דרקונית, ולא בטוח שתשיג את המטרה שאתם רוצים. אני לא אתנגד להצעת החוק, כי אני חושב שצריך לדחוף את היוזמה, אבל אני בהחלט ארצה לשנות אותה בין הקריאה הראשונה לקריאה השנייה, ואני מקווה שתסכימו אתי. לפחות, אשמח לפרט את השגותי, כי אני חושב שהן לעצם העניין והן יביאו תועלת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת מאיר שטרית.

אני מזמינה את חבר הכנסת סאלח טריף – איננו. חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – איננה. חבר הכנסת אברהם יחזקאל – איננו. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע, ואחריו – חבר הכנסת אלי דיין.

אליעזר זנדברג (צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני הנחתי הצעת חוק שטרם הבשילה אפילו לקריאה טרומית, שעניינה סעיף 2(2) להצעת החוק של חברי הכנסת כהן וטמקין, והיא מתייחסת לעובדי הרשות. עשיתי את זה, כי במהלך מערכת הבחירות המוניציפליות נתקלתי במקרה שבו עובדת בכירה מאוד התמודדה בבחירות לרשות מקומית מסוימת, שלא ברשימת ראש העיר, והיה חשש או חשד שמידע שהגיע לעיתונות לגבי עניינים מסוימים יצא ממשרדה. אני חושב שיש טעם לפגם בעניין

גם מבחינת מערכת יחסי העבודה באותו מקום, באותה מחלקה, וגם באופן עקרוני – אדם לא יכול לעבוד במקום שבו הוא מתמודד, ויש לו השפעה. לכן אני בעד הצעת החוק, בעד העיקרון.

בנימין טמקין (מרצ):

מה אתה הצעת?

אליעזר זנדברג (צומת):

אני הצעתי פרק זמן אפילו ארוך יותר לגבי עובד. אני הצעתי התפטרות של המועמדים בבחירות עצמן.

כאן אני נוגע בדברים שאמר חבר הכנסת מאיר שטרית. אני חושב שחייבים לעשות הבחנה בין פריימריס לבין התמודדות במערכת הבחירות עצמה. הטעם הוא פשוט מאוד. אם אדם מכהן בתפקיד בכיר בעירייה, והכוונה היא בדרך כלל לבכירים, יש לו ידע, יש לו כישורים ויש לו ניסיון, והוא באמת יכול לעשות טוב לעיר, אבל אולי הוא לא ייבחר בתוך מפלגתו. יכול להיות שמפני שהוא לא כל כך פעיל פוליטית, בגלל העיסוק שלו בעירייה, אם אנחנו נחייב אותו להתפטר, אני חושב שהתוצאה תהיה שאנשים יעדיפו לא להתמודד; ודאי כאשר מדובר בהתמודדות למועצת עיר ולא לראש רשות, ראש עיר וכדומה.

אני חושב שלגבי התמודדות פנימית, מן הראוי למצוא הסדר כמו חופשה ללא תשלום, איזו חופשה מסוג אחר, תקופה שבה העובד אינו מבצע בפועל את עבודתו, ואז אין חשש שהוא באמת משתמש בתפקידו לקידום ענייניו בתוך המפלגה; אבל, מצד שני, אין לסגור בפניו את הדרך לחזור חזרה. אני חושב על אדם שהפסיד בפריימריס, אם הדלת פתוחה לפניו גם כשהוא נמצא בחופשה ללא תשלום. אבל זאת מחשבה אחרת, דבר שהוא צריך לשקול במסגרת שיקוליו.

לכן אני אתמוך בהצעת החוק, ואני מתכוון לבקש תיקון של החוק בין הקריאה הראשונה ובין הקריאה השנייה, ברוח הדברים שאמרתי. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג.

אני מזמינה את חבר הכנסת טלב אלסאנע – הוא איננו. חבר הכנסת אלי דיין – איננו. חבר הכנסת עמיר פרץ – איננו. חברת הכנסת נעמי חזן – איננה. חבר הכנסת רון נחמן – איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. חבר הכנסת אלכס גולדפרב, בבקשה. אקרא את כל רשימת הנואמים אחריו: חברי הכנסת סילבן שלום, עבד-אלוהב דראושה, עמנואל זיסמן, יגאל ביבי, גדעון שגיא, אפרים גור, שאול גוטמן, מיכאל איתן, פנחס בדש, דוד מגן, אברהם רביץ. ישיב חבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת גולדפרב, בבקשה.

אלכס גולדפרב (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לאחר שנה שאני בא בטענות אל מרצ על שהם לא ממלאים את הבטחותיהם לבוחרים, אני רוצה לברך את שני חברי הכנסת ממרצ על הצעתם; הצעה חשובה.

חבל שחבר הכנסת מאיר שטרית לא נמצא כאן, אני משוכנע שהוא שומע את הדברים, כי אני רוצה לספר לו, שברשימה מסוימת – במקרה הזדמן לי להופיע יחד אתו באותן הופעות – שעה אחרי שעה הוא תרם במקום אחד ח"י אלפי שקלים, 18,000 שקל, וכעבור שעה עוד 18,000 שקל. זה היה סמוך לבחירות, כשבועיים לפני הבחירות. הכול חוקי, הכול בסדר, יש אישור המועצה. אבל על חשבון מי הוא תרם? על חשבון החינוך, על חשבון הרווחה.

ועוד אני רוצה לספר לחבר הכנסת מאיר שטרית, שמנהל דואר באותה רשות, שהיה מועמד למועצה מקומית, דאג שדברי הדואר של הרשימות האחרות לא יגיעו. אלפי מכתבים נשלחו ולא הגיעו. מעניין שזה לא קרה לפני הבחירות וזה לא קרה אחרי הבחירות. חלק מדברי הדואר חזרו בגלל טעות טכנית, היה שם מסוים ומספר השיכון, אבל לא היה מספר הדירה.

אני רוצה להגיד לחברי הכנסת רן כהן ובני טמקין, שזאת בהחלט הצעה חשובה. אולי 100 ימים אין בהם די, כמו שחבר הכנסת זנדברג אמר, אבל נסתפק ב-100 ימים. אני מאחל לכם הצלחה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אלכס גולדפרב.

אני מזמינה את חבר הכנסת סילבן שלום – איננו. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה – איננו. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו. חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו. חבר הכנסת גדעון שגיא – איננו. חבר הכנסת אפרים גור, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת שאול גוטמן, ואחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן.

אפרים גור (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר), עניינה לתקן את המצב הקיים, שלפיו עובדי מדינה, לרבות קציני צבא ומשטרה, המבקשים להיבחר למועצת העיר, חייבים להתפטר מעבודתם רק יום אחד לפני הגשת רשימת המועמדים לוועדת הבחירות העירונית, דהיינו 33 ימים לפני הבחירות לרשויות המקומיות. הצעת החוק מציעה לקבוע תקופה של 100 ימים לפחות, שלפניה על המועמד להתפטר, ובכך להשוות את המצב למצב הקיים בחוק הבחירות לכנסת.

דומני, חברי הכנסת טמקין וכהן, כי במצב החוקי הקיים לא קיימת חובה על עובדי המדינה להתפטר מעבודתם, אלא לצאת לחופשה בת 100 ימים. אם הוא נבחר לתפקיד ביצועי בתחום הרשות המקומית, שעמו שכר, כמו ראש הרשות, סגנו או יושב-ראש חברה עירונית בשכר, כי אז הוא מתפטר ממקום עבודתו בשירות המדינה, או נוטל חופשה ארוכה ללא תשלום, בת חמש שנים, אם מאשרים לו זאת, והיו דברים מעולם. אם עובד כזה נבחר כחבר מועצת העיר בלבד, תפקיד שאין עמו שכר, הוא ממשיך בעבודה במשרד הממשלתי שבו עבד, ובלבד שתחומי אחריותו לא יהיו בתחום אותה רשות מקומית שבה הוא חבר, כדי למנוע ניגוד אינטרסים. עובד כזה ממשיך בעבודתו, אפילו בתחום אותה רשות מקומית שבה עבד, אם הוא לא נבחר כלל לראש או לחבר אותה מועצה.

הצעת החוק הזאת מדברת על ההכרח להתפטר מכל משרה ציבורית בשירות המדינה 100 ימים לפני הבחירות, ואם הוא מתמודד גם בבחירות המקדימות במפלגתו – 100 ימים לפני עריכת הפריימריס. אני מציע למציעי ההצעה לחייב את עובדי המדינה ואת עובדי הרשויות המקומיות להתפטר, או לצאת לחופשה של 100 ימים לפני הבחירות, ולא להגביל ולחייב אותם אך ורק באופציה אחת, של התפטרות, כי החיוב בהתפטרות עלול להביא לאחד מן השלושה: דבר אחד – אובדן מקום עבודתם ופרנסתם, במקרה שאינם מצליחים להיבחר; דבר שני – שירות המדינה יאבד עובדים מקצועיים ומוכשרים, אם יתפטרו בכל מקרה, ללא קשר לבחירתם או לאי-בחירתם; דבר שלישי – עובדים רבים יימנעו מלהשתתף בבחירות, מחשש שלא ייבחרו ויאבדו מקום עבודה לאחר עבודה בת שנים רבות.

את אשר אני אומר אינני מייחס לקציני צבא, משטרה, שירות בתי-הסוהר, מערכות ביטחון ובעלי תפקידים מסוימים, אפילו ברשות המקומית. לדעתי, ראוי כי בעלי תפקידים אלה לא יהיו מעורבים, משום רגישות תפקידיהם, במערכת פוליטית-מפלגתית החושפת את המועמדים למצבים בלתי נעימים, שלעיתים מכתימים ומשחיתים את פניהם, בין בצדק בין שלא בצדק.

לכן, ראוי לעשות את ההבחנה הזאת ולא לחסום בפני עובדים שהם עובדי המדינה ברשויות המקומיות את האפשרות להיבחר לראשות העיר או לחברות במועצתה ולהשתמש בניסיונם העשיר לקביעת המדיניות ולא רק לביצועה של המדיניות. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת אפרים גור. אני מזמינה את חבר הכנסת שאול גוטמן – הוא איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת מיכאל איתן, אחריו – חבר הכנסת פני בדש, אחריו – חבר הכנסת דוד מגן, ואחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מברך על הצעתו של חבר הכנסת טמקין, אבל – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

גם של חבר הכנסת רן כהן. זו הצעה משותפת.

רן כהן (מרצ):

הוא רוצה להגיד שהוא תומך בהצעתו של חבר הכנסת טמקין ומתנגד להצעתו.

מיכאל איתן (הליכוד):

את דברי אני רוצה לייחד לא לצורך בפיטוריהם של עובדי ציבור בטרם הם מעמידים את עצמם לבחירות, אלא לדבר הרבה יותר חיוני ודחוף, חבר הכנסת טמקין – לפיטוריהם של אלה שמנהלים עבורנו משא-ומתן עם אש"ף. בהקשר של הסוגיה האחרונה שעולה היום על הפרק אני רוצה לומר, שהם הוצגו במלוא מערומיהם.

לצערי הרב, בוויכוח למי צריך להאמין, לערפאת ולאש"ף שטוענים שהם עומדים בתוקף ועמדו בתוקף כל הזמן על זכותם לפקח על המעברים ועל כך שלא הסכימו במצרים לשום דבר אחר – אני חייב לומר: הם צודקים; אש"ף וערפאת צודקים.

מנהלי המשא-ומתן שלנו ממהרים כל הזמן, כמו שרבין אומר עכשיו: אני לומד מהמתרחש, כי מה שלא כתוב לא קיים. את זה כל סטודנט למשפטים בשנה א' יודע. אתה רוצה לקבל דברים, אתה רוצה להסתמך – מה שכתוב הוא מה שקיים. אתה, רבין, היום אתה מספר לנו את הסיפור הזה, שמה שלא כתוב לא קיים? כך מנהלים משא-ומתן? ילדים מנהלים יותר טוב משא-ומתן. מה שלא כתוב – לא קיים. גילה דבר חדש. האדם שמנהל עבורנו משא-ומתן גילה דבר חדש.

יותר מזה, כל העולם יודע שערפאת נתן ייפוי כוח מוגבל בלבד ואמר: כל דבר יהיה נתון להסכמה שלי. מדוע פרס מתלונן?

אבל גם על כך אני לא מלין במלוא הכוח, אלא על דבר גרוע יותר מכך, על הולכת שולל של הציבור הישראלי. לפני חתימת ההסכם, חבר הכנסת בני טמקין, אתה יודע שלפני שחתמו על ההסכם ערפאת הודיע בצורה מפורשת ביותר, 'ומי' לפני שנחתם ההסכם באוסלו: נקודות הכניסה לאזורי האוטונומיה הפלשתינית יהיו בשליטה פלשתינית, תחת פיקוח בין-לאומי. הוא, ערפאת, אומר את זה.

כלומר, עמדתו עקבית. הוא כל הזמן אמר, ואתם הלכתם וחתמתם על הסכם כאשר הוא אמר בצורה הברורה ביותר: העמדות יהיו תחת פיקוח בין-לאומי, בשליטה פלשתינית. היום אתם באים לספר לנו שהוא לא מקיים את ההסכם? אתם משקרים. הוא אמר בגלוי, ולמרות זאת חתמתם אתו על הסכם. לא דרשתם ממנו אז: רגע אחד, אתה אומר כך, בטרם אנחנו חותמים על הסכם, אנחנו מודיעים במפורש שההסכם הזה לא יכלול את העמדות שלך.

שתקתם. היה לכם נוח לרוץ לחתום על ההסכם ולבוא לספר לחבר'ה. יש לכם הסכם, כשהתעלמתם מהמלה שלו.

לא הייתי מעיר על זה בחמת זעם כזאת היום, אבל אתם ממשיכים באותה שיטה. אתם מדברים על הסכם, אבל הוא ממשיך ואומר לכם: ירושלים תחת דגל אש"ף, זכות השיבה, מדינה פלשתינית; ואחר כך, כשהוא ייצור מצב משברי ויגיד שאמר כל הזמן, אתם תטענו שהוא מפר את ההסכם? אתם מולכים שולל את העם, כמו שהולכתם שולל בעניין הזה. רצתם לחתום על הסכם. ידעתם שיש בעיה בנושא הזה. מדוע לא עיכבתם את ההסכם? מדוע לא אמרתם: לא נחתום על הסכם אוסלו כל זמן שהבעיה הזאת לא תתברר? חתמתם, ידעתם שזו עמדתו, והיום אתם הולכים ומאשימים אותו?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה צריך לסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש מכם יושר ציבורי. יושר ציבורי. לכו לעם ותגידו: אנחנו יודעים שכל התקדמות עם אש"ף מחייבת הסכמה, וערפאת יעמוד על כך שירושלים תהיה תחת דגל אש"ף, שתהיה זכות השיבה ושתוקם מדינה פלשתינית, ואנחנו מוכנים ונהיה מוכנים לקבל את הדברים האלה. אחרת אין היגיון. אם אתם לא מוכנים לקבל את הדברים האלה, אל תוליכו שולל את כולם. תגידו: רבותי, לא יהיה אפשר להגיע להסכם. אל תגידו: יש הסכם, ותרוצו לספר לכולם: הסכם, הסכם, ובסוף תבואו ותאמרו דברים שכולם יודעים שלא הוסכם עליהם, שערפאת עומד עליהם, ולצערי הרב אתם תיאלצו לוותר. טוב יותר לבוא היום ולהעמיד את כל הדברים עד הסוף, ולדעת לאן הולכים, ולהגיד את האמת לעם, ולא לסובב אותנו בהסכמים שאין מאחוריהם דבר.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן.

בנימין טמקין (מרצ):

המסקנה היא, שלפני שהם הולכים לבחירות לאוטונומיה, הם צריכים להתפטר חודש קודם מתפקידיהם באש"ף. אתה צריך לקשור זאת איכשהו לנושא.

היו"ר א' סלמוביץ:

רשות הדיבור לחבר הכנסת פני בדש – הוא איננו. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת – – –

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת טמקין, אני מבקשת להפסיק. חבר הכנסת איתן. אני מבקשת להפסיק את זה. אחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, גם אם אני מתנגד ליוזמה, לא אצביע נגד במליאה. נתווכח וננסה לשכנע הדדית, היוזמים והמתנגדים, זה את זה, בדיונים בוועדת הפנים ואיכות הסביבה, לאחר שהצעה זו תעבור אליה בקריאה ראשונה.

אני אשתדל להתווכח עם היוזמים, חבר הכנסת בני טמקין וחבר הכנסת רן כהן, והשאלה היא, מדוע אתם מגדירים כרשות מקומית רק עירייה ומועצה מקומית? מדוע מועצה אזורית יוצאת מן הכלל לעניין זה? הרי אתם יודעים או צריכים לדעת, שגם במועצה האזורית מתנהלות בחירות ישירות. ראש המועצה האזורית נבחר על-ידי כלל החברים – – –

רן כהן (מרצ):

אתה צודק.

דוד מגן (הליכוד):

הגדרה זו תתוקן. העיקרון שצריך להיות נקוט בידנו בדרך כלל הוא, ששיקול הדעת צריך להישאר בידי הציבור, ועלינו כמחוקקים לצמצם עד כמה שאפשר את המגבלות שאנחנו נוהגים מדי פעם להשית על מועמדים בפוטנציה, באמצעות חוקים שונים וסעיפים שונים.

צריך לתת לציבור לבחור את הטוב ביותר ואת הטובים ביותר, עם כל המגבלות שיש להם, גם אם אחת המגבלות, שאותה אתם תוקפים, היא שירות במשטרה או שירות ברשות המקומית בדרגות אלה ואחרות.

אבל, לצד העיקרון הזה, שהציבור הוא זה שיחליט מה טוב לו ומי המועמד המועדף בעיניו, אני חושב, יחד אתכם, שיש מקום למנוע מקדמות בלתי הוגנות למועמדים מסוימים. במקרה הטוב ביותר, בראייה שלכם, אני חושב שאפשר יהיה להגדיר תקופה בת 60 יום, היא תקופה ארוכה מאוד, היא

תקופה שבהחלט יכולה למלא את הממד של הצינון שאתם שואפים אליו. תקופה של 100 ימים היא תקופה ארוכה מאוד, המודעות של המועמדים בפוטנציה לא קיימת בכלל בתקופה של 100 ימים, זה כשלושה חודשים וחצי – – –

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת מגן, אתה יודע שמתחילים לעסוק בסיפור הזה שישה חודשים לפני הבחירות, מתחילה התרוצצות בלתי רגילה. כל העניין שקרה לנו, אני לא רוצה לחזור על זה, לא קרה שלושה חודשים לפני הבחירות; הרבה לפני.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת טמקין, ניהלתי את מערכת הבחירות של אחת המפלגות הגדולות בתחום השלטון המקומי ב-1989, ועקבתי מקרוב אחר המערכה גם עכשיו, ב-1993, וכל פעם אני מופתע מחדש עד כמה הציבור, לרבות מועמדים בפוטנציה, רדומים, ישנים, שאננים, הייתי אומר שכמעט אין להם שום אינפורמציה בסיסית לגבי כל מה שקשור בבחירות לרשויות המקומיות.

בנימין טמקין (מרצ):

לגבי הציבור אתה צודק. לגבי המועמדים זה לא כך.

אפרים גור (הליכוד):

חבר הכנסת מגן, אפשר לשאול שאלה?

דוד מגן (הליכוד):

ברשות היושבת-ראש.

היו"ר א' סלמוביץ:

כן.

אפרים גור (הליכוד):

במצב הקיים, האם המועמדים חייבים להתפטר או הם בעצם רשאים גם לצאת לחופשה, ורק במקרה שהם נבחרים הם מתפטרים?

דוד מגן (הליכוד):

לפי החוק הקיים הם חייבים להתפטר בתקופה של 33 יום לפני הבחירות. הנוהג הוא שחלקם יוצאים לחופשה, ומעלימים עין, זה המצב הקיים.

על כל פנים, חברי הכנסת טמקין ורן כהן, אני מבקש מכם לשקול אפשרות לצמצם את התקופה שקבעתם, כ-100 ימים; היא תקופה ארוכה מדי. לדעתי, אם במהלך החקיקה תגיעו ל-60 יום, גם זה הרבה מאוד, זה כמעט הכפלה של התקופה הנקובה היום בחוק.

רן כהן (מרצ):

גם בזה אתה צודק.

דוד מגן (הליכוד):

אז מה יהיה? אני אצביע בסוף בעד.

לגבי סעיף 2(ב), אני מציע לכם להשאיר את העניינים לחוק המפלגות, לא לערב מין בשאינו מינו. עניין הפריימריס, הבחירות הפנימיות, נדון בהרחבה ובעומק רב בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אל לנו להסתבך בעניין הזה. גם כך, ועדת החוקה, חוק ומשפט לא מוצאת את כל הפתרונות לכל השאלות הקשות הכרוכות בתופעה החדשה בדמוקרטיה הישראלית הקרויה בחירות פנימיות מקדימות, בלעז הפריימריס.

לכן, אני מציע, אם אתם רוצים לקדם את החוק בצורה פשוטה, תשאירו את הנתח הזה לבדיקה ולבחינה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, שדנה בעניין הזה במסגרת חוק המפלגות. ואם אתם מקבלים את כל מה שאמרתי, אין לי ברירה, אני חוזר בי מראשית דברי ואצביע בעד.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן. אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו – חבר הכנסת דוד מנע, אחרון הדוברים.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

גברתי היושבת-ראש, אני דווקא רוצה להעלות הרהורים באשר לנזק שהחוק הזה יכול להביא על הדמוקרטיה בישראל. אנחנו מדברים כאן בפוטנציאל על אלפי בני אדם שתופסים מקומות עבודה ברשויות המקומיות, ואנחנו אומרים לכל הציבור הגדול הזה, שהוא, דרך אגב, לפי דעתי, הפוטנציאל הטוב ביותר לתפוס מקום ליד שולחן המועצה ולנהל את העיר משולחן המועצה – מה אנחנו בעצם גורמים לו, לציבור גדול מאוד שהיינו רוצים את שיתופו בחיים הפוליטיים של ניהול המועצה? אנחנו אומרים לו: אם אתה רוצה להיות שותף בניהול המועצה, אתה צריך להתפטר שלושה חודשים לפני. ברגע שאתה מתחיל לחשוב, בעצם זה יכול להיות אפילו הרבה יותר, אם אתם מדברים גם על סעיף 2(ב), כי גם לפריימריס, שזה יכול להיות בעצם שונה מאוד ממפלגה למפלגה, ויכול להיות שעובד באיזה מקום, בעין-כמונים למשל, שרוצה לרוץ שם למועצה, הוא צריך חצי שנה לפני, כשהוא עוד חושב את המחשבה הראשונית שלו, לעזוב את מקום עבודתו ולהשאיר בעצם חלל ריק, כי הרי לא יבחרו מישהו אחר, יחכו לו, אולי הוא יחזור, אולי הוא לא יבחר בפריימריס – להשאיר חללים ריקים גם במועצות ולמנוע מציבור גדול של עובדים מצטיינים בדרך כלל, שהיינו רוצים את שיתופם במערכת הפוליטית, ולומר להם: אתם בעצם לא תיבחרו למערכת הפוליטית.

חברי, חברי הכנסת רן כהן ובני טמקין, אני יודע מהו המקור ומה מוביל אתכם להבאת החוק הזה, בגלל מקרים שקרו. אני חושב שהמקרים לא היו רבים מדי. לפי דעתי, צריך לתת הרבה יותר קרדיט לעובדי ציבור, לאנשים, לעמך ישראל, שיוכלו להציג את מועמדותם לא בהגזמה של זמן.

אני הייתי מוכן להתפשר אתכם באשר לאנשי כוחות הביטחון, מכיוון ששם קיימת סתירה מהותית, הייתי אומר. אדם שניתנה בידו הרשות הביטחונית, כמו קצין צה"ל או קצין משטרה, שהוא בד בבד גם קצין משטרה וגם רץ לבחירות באיזה מקום, יש בזה ממש טעם לפגם. אבל לא לקחת אדם שעובד במועצה המקומית, מכיר את תהליכי המועצה, אפילו אם הוא מוציא רשיונות, ולהגיד לו מראש: תשמע, אתה חשוד שתיתן רשיונות רק אם יבחרו בך בפריימריס של המועצה. אני חושב שאנחנו מגזימים, ואנחנו עלולים להפסיד.

הייתי מוכן להתפשר אתכם על עוד דבר אחד – אולי זה שרץ לראש הרשות. זה שרץ לראש הרשות, זה כבר לא ציבור גדול מאוד, אלה יחידים שנמצאים בכל מקום ומקום. גם לזה יש סבירות. האנשים שעוברים מכיסא אחד, בהיותם עובדי מועצה, לכיסא של אולי סגן ראש עיר או סתם חבר מועצה – אני חושב שאנחנו מגזימים ואנחנו מונעים מציבור גדול מלעשות את המלאכה של הריצה לתפוס תפקידים במערכת הפוליטית, ואל נזלזל. לנו בוודאי, כחברי כנסת, אסור לזלזל במערכת הפוליטית. אנחנו רוצים שיבואו למערכת הפוליטית אנשים טובים.

לכן, אני ארצה לשמוע את דבריו של חבר הכנסת רן כהן. עדיין לא החלטתי איך אצביע, רק לאחר שאשמע את דבריו אחליט.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם רביץ. אני מזמינה כעת את אחרון הדוברים, חבר הכנסת דוד מנע.

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני מבקש לברך על ההצעה כהצעה. אני חושב שבצדק צריך להגביל זכותם של קצינים בכירים, עובדים בכירים ברשויות מקומיות או ברשות ממשלתית כלשהי, שלא יכולים אוטומטית להיבחר אלא צריכים תקופת זמן של צינון.

לדעתי, התקופה של 33 יום, כפי שנדרש היום בחוק, היא קצרה מדי. מאידך גיסא, אני חושב ש-100 יום – זו תקופה ארוכה מדי. זו באמת גזירה ש לאנשים שמכהנים בתפקידים שונים יהא קשה לקבלה. בזה אני מצטרף לחבר הכנסת דוד מגן, שהציע תקופה קצרה יותר. תרצו – תקבלו 60 יום כהצעה סבירה. כשזה יגיע ל-60 יום, אני כמובן אתמוך בהצעת החוק הזאת.

צריך לזכור שההצעה היא טובה, אבל כשזה נוגע למועמדים לפריימריס, והיום אנחנו בעידן שבו כל המפלגות, על-פי חוק המפלגות, יצטרכו פחות או יותר להגיע לפריימריס, אני חושב שזו גזירה שהציבור לא יכול לעמוד בה, לגבי מועמדים שהם עובדי רשויות מקומיות או עובדי מדינה, שיחויבו להתפטר מעבודתם בשביל להתמודד בפריימריס.

זאת משום שבפריימריס נבחר אחד, נבחרים שניים, שלושה, אך מתמודדים – 30, 40, 50, לתפקידים שונים. ללכת ולדרוש מאנשים אלה להתפטר מהיום, או בתקופה שנקבע אותה בחוק, אני חושב שזאת גזירה שקשה מאוד לעמוד בה. כלומר, לקצינים בכירים בצבא ובמשטרה, לאנשים שממלאים תפקידים בכירים ברשות המקומית, לאנשים שממלאים תפקידים ממלכתיים ברשות המקומית, אני בהחלט חושב שצריך תקופת צינון בסדר גודל של 60 יום, בהחלט מקובל עלי, אך אני מתנגד להתפטרות כפויה על המתמודדים בפריימריס.

אני רוצה להפנות את תשומת לבכם לנושא שהתקבל בכנסת הקודמת, בתיקון לחוק שבא לקבוע איסור. בזמנו, כשנקבע שחברי מרכז עובדי מדינה לא יוכלו להצביע עבור מועמדים לכנסת – בצדק, אני חושב שעובדי מדינה חברי מרכזי מפלגות לא יכולים להצביע למועמדים לכנסת – אבל כשתיקנו את התיקון הזה שכחו עובדה חשובה מאוד; לדוגמה, יש בין חברי מועצות סניפים, שהיום הם בוחרים את המועמדים למועצת העיר, אותם אנשים –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

דוד מנע (הליכוד):

– – חברי מועצות סניפים שבוחרים מועמדים לעירייה, ונוצר כאן מצב שעובדי עירייה, חברי מועצות סניפים, יכולים לבחור נציגים למועצת העיר, דבר שלדעתי מחייב תיקון החוק, ואני מתכוון להגיש את זה כהצעת חוק.

אני מברך על ההצעה. אם תקצרו מתחת ל-100 יום, אני בהחלט אתמוך.

ובהזדמנות זאת אני רוצה לברך את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין על השבעתו כחבר הכנסת, ואני מאחל לו הצלחה מקרב לב. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מנע. בהזדמנות זאת אני רוצה גם להצטרף לברכות לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין ולאחל לו הצלחה במילוי תפקידו.

אני מזמינה כעת את חבר הכנסת רן כהן להשיב למתדיינים.

רן כהן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברות וחברי הכנסת, בראש ובראשונה אני מבקש לברך את חברי, חבר הכנסת בני טמקין, שאם אינני טועה, זו היתה אחת ההצעות הראשונות שבה הוא עמד על ההכרח להתחיל לחוקק, ובעצם בזה היתה כמעט תחילת עבודתו כמחוקק ותרומתו לבית הזה. אני שמח שהיה לי העונג להיות שותף שלו בעניין.

אני מבקש את רשותכם, בכל זאת, לומר משפט אחד בעקבות הדברים שאמר כאן ידידי, חבר הכנסת מיכאל איתן, בעניין המדיני, ולא הייתי אומר את זה, כמובן, אילולא הוא פתח בכך. אני חושב שחבר הכנסת איתן צודק כאשר הוא אומר שאנחנו עדים מראש, שהפלשתינים אומרים בגלוי ומראש שהם מתכוונים למדינת פלשתינית, ואפילו מתכוונים לזכויות במזרח-ירושלים. אבל גם הפלשתינים יודעים מצוין שאנחנו, ממשלת ישראל, הודיעה שלא תקום מדינה פלשתינית, לפחות ראש הממשלה, ושלא יהיו להם זכויות במזרח-ירושלים. בכל זאת, אם שני הצדדים, משתי עמדות סותרות כאלה, רוצים להתחיל ולהתקדם לאיזה תהליך של פשרה, ולא להשאיר ל"חמאס" ול"ג'יהאד האסלאמי" להשתלט שם, ולייאוש להשתלט כאן. הדרך האחת והיחידה שנותרה היא מה שהממשלה עושה עכשיו, להתעקש בנושא ביטחון ולהתמיד בנושא השלום. זה מה שאנחנו עושים. האלטרנטיבה האחת והיחידה לזה היא לחזור לתווך ובוהו ולגיהינום בשטחים ולרצח ולאינתיפאדה בתוך ישראל. אני לא מציע לאף אחד היום להיות מליץ יושר של חזרה לתווך ובוהו, שיכול להיות גרוע הרבה יותר מכפי שהיה בעבר. אבל, אני רוצה להתייחס להצעת החוק הזאת.

גברתי היושבת-ראש, אנחנו חייבים להבין את הבסיס העקרוני להצעת החוק הזאת. עוצמה ציבורית נצברת, בצדק, בידי אנשים שממלאים תפקידים אם בצבא, אם במשטרה, אם ברשויות המקומיות, אם בכנסת. העניין הוא, באיזה אופן לשמור גם על מרכיב השוויון בין כל המועמדים, ובאיזה אופן למנוע מהמפלגות להיות מחזרות עד כדי אינני רוצה לומר מה, בלשון בוטה – בתוך הצבא, בתוך המשטרה ובתוך הממסד, כדי לקטוף מועמדים טובים ולהציב אותם בראש הרשימה. הרי כל הבית הזה יצא בהגדרה משותפת של גועל-נפש כלפי תורמים לשתי מפלגות מנוגדות, בטענה של "שלח לחמך על פני המים". הלוא בעניין המינויים חזרנו בעצם כמעט לאותו מרכיב, ששתי מפלגות או שלוש מפלגות או ארבע מפלגות חיזרו על פתחיהם של אותם אנשים מהצבא, מהמשטרה, או ממקומות אחרים, לא משום שהשקפתם היתה כהשקפת אותה מפלגה, אלא משום שהם צברו עוצמה ציבורית,

פרסום ציבורי, ובזה המפלגה רצתה להיבנות – על חשבון מי? על חשבון קניין שנוצר בעצם על חשבון העם, על חשבון הציבור, על חשבון קופת הציבור.

אני לא טוען, חבר הכנסת רביץ, שאדם שזכה לפרסום, פרסומו ומעמדו אינו קניינו; בהחלט קניינו, כיוון שהוא מילא את התפקיד. אבל גם חבר הכנסת טמקין ואני לא מציעים – ואגב, הוועדה לא מציעה, ואני אשיב לך עד כדי כך שאני בטוח שתצביע בעד, תיכף תראה למה – מי שמציע את ההצעה הזאת לא בא לשלול את מעמדו ואת פרסומו של האדם, הוא רק בא ליצור אותה פאזזה, אותה תקופת צינון, שאגב צריך לקצר אותה, ואני מתחיל כבר להשיב לך, צריך לצמצם אותה, לקצר אותה, אבל עדיין משאירה לו את נפח המעמד שבצדק הוא קנה לעצמו, והוא לא קנה את זה בזכות מישו אחר.

אני רוצה לומר עוד דבר, ואני מייד אשיב על הבעיות שעלו. האמת היא, שאחת הבעיות, שעדיין נשארת בבחינת יתרון, היא לחברי הכנסת ולראשי הרשויות. מדוע? כי הם יכהנו עד היום האחרון שבו האזרח הולך להצביע, אבל מה מבדיל מועמד חדש מאדם שכבר מכהן בתפקיד? מועמד חדש הוא טלית שכולה תכלית. הוא בא עם הדרגות, הוא בא עם המעמד שלו בעירייה או ביישוב, הוא בא עם היכולת הארגונית, אף אחד עוד לא בחר אותו בתור ראש עיר. חבר כנסת, ראש רשות, בא אחרי חמש שנים של מבחן. הוא טוב – זה קניינו; הוא היה רע בחמש השנים האחרונות – זה יעמוד בעוכריו כאשר אדם יבוא לבחור בו. כלומר יש כאן, בכל זאת, איזה מרכיב שיוצר איזון מסוים. גם לכאן, גם לכאן.

עכשיו אני רוצה לומר שניים-שלושה דברים לגבי החולקים, ואגב רוב הדברים שנאמרו כאן, לדעתי נאמרו בצדק ובשיקול דעת, והם מחייבים, לדעתי, בחינה לקראת קריאה שנייה וקריאה שלישית, כדי שיובאו בחשבון. אני חושב שחבר הכנסת מאיר שטרית העלה, בצדק, את בעיית הפרנסה של האנשים הללו, והיא צריכה להיפתר. אי-אפשר לקחת אדם ולהגיד לו: רק משום רצונך להתמודד ולשרת את הציבור – ממילא ייגזל האוכל מפי ילדיך, ואתה בעצם מפקיר את משפחתך. העניין הזה צריך להיפתר – – –

אפרים גור (הליכוד):

בחלק מהמקרים זה לא – – –. בחלק מהמקרים ההצעה שלכם – – –

רן כהן (מרצ):

היא חצי שנה.

אפרים גור (הליכוד):

— — —

רן כהן (מרצ):

חבר הכנסת רביץ אמר את זה, ושניכם מעלים עניין צודק, שצריך לצמצם אותו, לדעתי. אגב, זה גם לדעת חבר הכנסת בני טמקין, ולא רק לדעתי.

הנושא השני הוא לגבי ההשגה שהעלה חבר הכנסת גור. אתה צודק לגבי השאלה – איך להבדיל בין השעיה לבין התפטרות. אכן, מה שכתוב בהצעת החוק דורש פירוש, משום שמה שכתוב: "זולת אם חדלו להיות" – כלומר המועמדים – "עובדים או קצינים כאמור 100 ימים לפחות לפני יום הבחירות". לא נאמר: חדלו להיות עובדים, במעמד של מפוטרים או במעמד של מושעים, והדבר הזה מחייב הבהרה בכיוון שאתה אמרת.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת רביץ, שבשום פנים ואופן אסור שייווצר מצב שבו אדם שרוצה להיות מועמד לרשות, צריך להתפטר חצי שנה לפני הזמן. זה באמת מוגזם, לדעת כל בר-דעת, והדבר הזה צריך להצטמצם, לעניות דעתי, אולי אפילו לפחות מ-60 יום, לפני הפריימריס, אפילו רק ל-30 יום לפני הפריימריס, ואולי להשאיר את 100 הימים, כמו בכנסת, לרשות מקומית, ובזה לפתור את העניין, אבל ייתכן גם שאפשר למצוא איזו דרך חכמה יותר מהדרך הזאת.

אני רוצה להעיר לך, שהטענה על השארת חלל היא לא לגמרי מדויקת, משום שגם היום, מי שמתמודד בפריימריס, ולאחר מכן לרשות, בעצם משאיר חלל מזויף. כיוון שהוא בפועל לא עובד, ובפועל – על חשבון העבודה הוא מקיים את כל מערכת הבחירות שלו, והדבר הזה מצריך, לדעתי, איזה הסדר שיהיה הסדר נאות.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אולי תסכימו להבחנה בין עירייה גדולה לבין רשויות קטנות?

רן כהן (מרצ):

יכול להיות, אינני יודע.

ההערה לפני האחרונה שאני רוצה לומר לך: העיר את תשומת לבי, בצדק, חבר הכנסת טמקין, שכל ההצעה הזאת באמת התחילה, על-פי שיטתך ההגיונית, מהנושא של משטרה וצבא, והבחישה שם גם נראתה הרבה יותר חריפה, הרבה יותר בלתי נסבלת מהבחינה הציבורית. בוועדה עלה העניין של השוואת – –

בנימין טמקין (מרצ):

למה עובד מדינה כן ועובד רשות מקומית לא?

רן כהן (מרצ):

הדבר האחרון שאני רוצה לומר לך – אני אומר עכשיו את דעתי, ואני חושב שזאת אולי גם תהיה הדעה בוועדה – לדעתי, לגבי הפריימריס צריך בהחלט להגביל את זה לראש הרשות. לא לגבי כל חברי המועצה, כי אז באמת יהיה שיטפון מוגזם. מכל מקום, זה בוודאי מחייב איזו חשיבה בוועדה, חשיבה יסודית ורצינית, ולשאול אנשים שכבר התנסו בעניין ולראות גם את ההיקפים שהדבר הזה יכול, כדי שבכל זאת הצעת החוק הזאת תקדם את העניין ולא תיצור איזו מציאות, שבכלל תהיה חמורה הרבה יותר וקשה הרבה יותר.

בשם חבר הכנסת טמקין ובשמי ובשם כל הנוכחים שתמכו, אני מבקש שהצעת חוק זו תעבור להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רן כהן.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ד–1993, בקריאה ראשונה, והעברתה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון),

התשנ"ד–1993, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תשעה תומכים, אין מתנגדים, נמנע אחד. אני קובעת שהצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ד–1993, עברה בקריאה ראשונה והיא מועברת לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

חברי הכנסת, תם הדיון. הישיבה הבאה – מחר בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:33.